શ્રી

અભિમન્યુનો

ચક્રાવો.

બનાવનાર,

વ્યાસ વલ્લભરામ સૂરજરામ—અમદાવાદ

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

બુકસેલર નારણલાલ મોતીલાલ.

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

તથા

બુકસેલર જેઠાલાલ મનસુખરામ. ભટ.

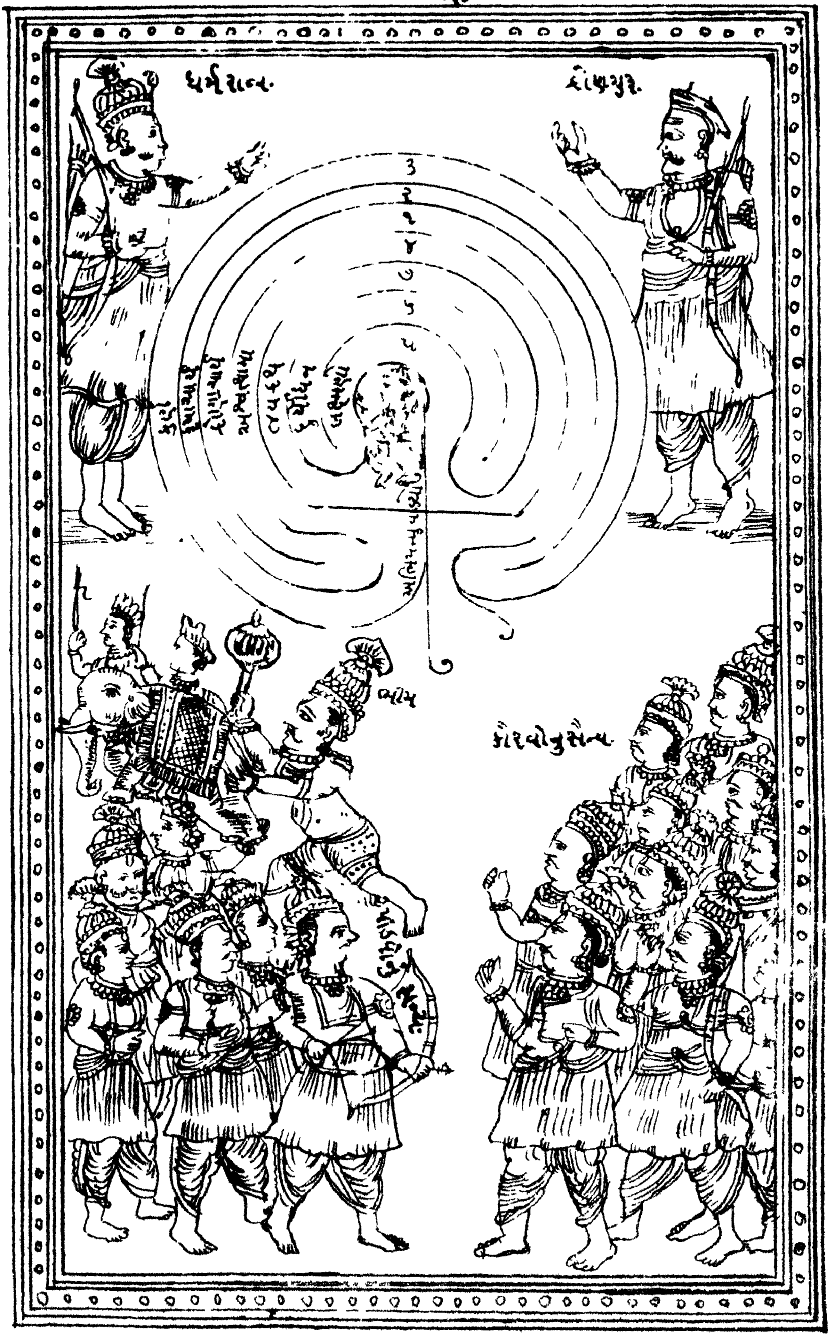
મુ. ડાકોર.

આવૃત્તિ ૯ મી પ્રત ૫૦૦૦ સને ૯૨૪

અમદાવાદ—શાહપુર નવીપોળમાં આવેલ શ્રી 'પ્રજાહીતાર્થ મુદ્રાલય' માં
પટેલ ડાહ્યાભાઈ દલપતરામે છાપ્યું.

કીંમત ૦—૧૨—૦

चक्र व्यूह.

અભેમાનનો ચક્રાવો.

કડવું ૧ રાગ સાખિનો.

વઇશમ પાયે એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજ ને સંભળાવું. ચક્રાવાનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ અરજુનજી પાતાળે ગયો છે, તાહુકી દહીતને હણવા, કઉરવ પાન્ડવ પ્રથવી વિશે, રહયા ઉમગે ઉખેણવા ॥ ૨ ॥ તંબુમાં જઇ દુરિયોધને, તેડયા મારથી યોદ્ધ; વેરૂ સહીત બેસાડીને, કરવા લાગ્યો બોધ ॥ ૩ ॥ ઓરે ગુરૂજી ઓરે ગુરૂજી, આપણ યુધ આદરવું; ફાવશે વઢતાં નર નહી માટે. કાલે આરંભ કરવું ॥ ૪ ॥ લાગ ભલોછે શત્રુને હણવા, માટે ખેલ બતાવું; દરોણ કહે તું મરે તોહે પણ, રણસ્થંભે નહી આવું ॥ ૫ ॥ અરજુનને મેં વિશ્વાસ દીધો, ત્યારે ગયો પાતાળ, માટે રણથંભ યુદ્ધ ન કરૂં, ધ્રુતરાષ્ટરના બાળ ॥ ૬ ॥ તવ દુરોયોધન રડિ પડિયો, આરંભો યુધ આપ; તમોએ પ્રતીગના કરિછે તે સહુ મુજને પાપ ॥ ૭ ॥ દરોણ કહે ફાવે તેમ કહે પણ તે નહી કરૂ યુદ્ધ; તે કરતાં તારી મરજી હોય તો આરંભુ કોઠા યુદ્ધ ॥ ૮ ॥ દુરીયોધન કહે તે યુદ્ધ કેવું, કહો માંડીને વાત ગુરૂ કહે કે વઢવા માટે, રચવા કોઠા સાત ॥ ૯ ॥ પેહેલો કોઠો પાશાણ કેરો, લોહ વજરનો બીજો; મંત્રવડે તે છે રચવાનો તાંબાનો કોઠો તીજો ॥૧૦॥ ચોથો કોઠો રૂપાનો રચવો, પાંચમો કનક કેરો, છઠો કરવો સપ્તધાતુનો, સાતમો ગોબર ઘેરો ॥૧૧॥ પેહેલાને સો બીજાને બસો; તીજાને ત્રણસેદ્વાર; ચોથે ચારસે પાંચમે પાંચસે, છઠે છ ઘણા સાર ॥૧૨॥ સાતમો કોઠો છાણમાટીનો; તેને સાતસેદ્વાર; દ્વારેદ્વારે દસદસ યોદ્ધા, સામે સાતહજાર. ॥૧૩॥ તે પ્રમાણે શીખર ધજા, ચઢા ચઢતી હોય; મોખરે મારથી એક એક શોભે, ત્યાર થાવો તે કોણ ॥ ૧૪ ॥ છત્રપતી કહે ઓ મહારાજા, બેશ કર્યા મનસુબા;તમો જેને આગના કરો,તે રહે કોઠે ઉભા ॥ ૧૫ ॥ દરોણ કહ્યું કે પેહલે કોઠે, મોખરે રેવું માહારે, બીજે કોઠેલોહ વજનો, રેહેવું ફીરપાચારે ॥ ૧૬ ॥ એટલે બોલ્યા અવસ્થામાં, સાંભળો માહરા તાત; ત્રીજે કોઠે હું રહેવાનો, કબુલ કરો વાત ॥ ૧૯ ॥ દરોણ કહે તું રેહેજે બેટા ચોથે રહો-ય કરણ;પાંચમે દુરીયોધન તું રેહેજે, આણજે શત્રુનું મરણ ॥ ૧૮ ॥ છઠે કોઠે શલ્યરાય રેહેજો; સાતમે જેદ્રથ રાય, તર સરવે

મળી કબુલ કીધું, રેહવાનું કોઠામાંય ॥ ૧૯ ॥ પછી શકુનીમામો બો-
લ્યો, ગુરૂએ કીધો વિવેક; ઓ દુરીયોધન પાન્ડવ દળમાં, પત્ર લખી દ્યો
એક, દુરીયોધને પત્ર લખીયો,કુવચને કુમતી;ઓરે પાન્ડવ યુધ વીનાતો
અમથી રેહેવાતુ નથી ॥ ૨૦ ॥ પણ અરજુન સાથ કોલ કીધો, વઢવું ન
હી રણથંભ; તે માટે અમે ઉભુ કર્યું છે, કોઠા યુદ્ધ આરંભ ॥ ૨૧ ॥ તે
કોઠામાં આવજો કાલે, સવારે પરવારી; એમ લખીને સાતે કોઠાનિ, સર્વ
બીના ગુજાર ॥ ૨૨ ॥ પછી નીચે એમ લખીયું છત્રપતી રાજન; આ-
વવું ન હોય તો એમ લખજો, નહિ અમે ક્ષત્રી તન ॥ ૨૩ ॥ એવું લ-
ખજો કાંતો આવજો, ખાશો નહી ભુલથાપ; બેમાંથી એક કરો નહીતો
બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૨૪ ॥ એવો પત્ર લખી મોકલીયો, શેવક કેરી સાથ;
પાન્ડવ સભા કરી બેઠેલા, ત્યાં દીધો ધર્મને હાથ ॥ ૨૫ ॥ ધરમે આ-
પ્યો નીકુળજીને, વાંચો મહારા વીર; તે વેળા વન રમવા ગયેલો, અભે
મન્યુ રણ ધિર ॥ ૨૬ ॥ ગયેલો ઘટોરગછ તેની સાથે, તે નવ જાણે વા-
ત; નીકુળજીએ વાંચવા માંડયો, સભાવીશે સાક્ષાત ॥૨૮॥ કોઠા યુદ્ધની
બીના વાંચી, પડી પેટમાં ફાળ; વાજીંત્ર વાગતાં બંધ કરાવ્યાં, યુધિ-
ષ્ટીર ભુપાળ ॥ ૨૯ ॥ શોકમાં પડીયા સહુ સભાસદો, બોલીયા ધરમ-
રાય ઓ ભીમ વિરા આ યુદ્ધ કેરી કોણ જાણે વિધાય ॥ ૩૦ ॥ ભીમ
કહે હું જાણુતો નથી, દુષ્ટ તેવું યુદ્ધ માગે; શરીરનો કોઠો કે વાવ્યનો
કોઠો, કોઠો એનો લાગે ॥ ૩૧ ॥ એટલે બોલ્યા કરૂપત રાજા, સાંભળો ધ-
ર્મ સુમતી; કોઠાયુદ્ધ સાભળ્યું છે કાને; પણ હુ શીખ્યો નથી ॥ ૩૨ ॥
ગમે તે કોઇ જાણતુ હશે,વાતનથી જરા જુઠી,બાસઠ પાનનું બીડુબનાવો,
લે કોઇ સભામાં ઉઠી ॥ ૩૩ ॥ તવ શેદેવે બાસઠ પાનનું બીડુ બનાવ્યું
એક; ભરી સભામાં ફેરવ્યું કોઇ, રાખો અમારો ટેક ॥૩૪॥ પણ કોઇએ
બીડું નવ લીધું, મુકી દીધુ સભા માંય; તંબુ વીસે સરવે તારૂણિ, ર-
ડવા લાગી ત્યાંય, ॥ ૩૫ ॥ ધરમને ઝર ઝરીઆ ચાલ્યા ભીમના નેત્ર-
મા નીર; એવે વનમાંથી રમીનેઆવ્યો, અભેમન્યું રણધીર ॥ ૩૬ ॥ પો-
તાના વાજાં સાંભળ્યાંનહી, મનમાં થયો ઉદાસ; માયાવી વીર વિઘનછે
કાંઇ, જઇ કરિયે તપાસ ॥૩૭॥ એમ જાણી સભાનિ પાસે, રથેથી ઉત-
રિયા; આકુળ વ્યાકુળ થઇ ગયેલા, સ્વાસ ભર્યા પરવરીયા ॥ ૩૮ ॥
સરવેને ઉદાસમાં દેખી, માયાળિ બેશી ગયો; આઉકાર લેવા અભેમ-
ન્યું સભામાં ઉભો રહયો ॥ ૩૯ ॥ તો પણ આઉકાર એને ન દીધો,
તાલાવેલી લાગી તનમાં; એટલે ઘણું ઓછું આવ્યું અભિમન્યુના મ-

નમાં ॥૪૦॥ પીતા માહારો પાતાળ ગયો તે કોણ દે આઉકાર; એવું વિચારતાં ધરમ સમજ્યા, રીસાઇ જાશે કુંવાર ॥ ૪૧ ॥ ભીમને કહ્યું ધરમરાયે, વીરા ઉભા થાવો; રીસાળવો પેલો રીસાઇ જાશે, સમજાવિ આંહી લાવો ॥૪૨॥ આંસુ લુછતો ભીમ ઉઠયો, બોલ્યો મુખ વચન; આ વેળા શું માન્ય માગો છો પધારો મહારા તન ॥૪૩॥ તાત તારો પાતાળ ગયો છે, જોડે નંદ કીશોર; શોમણ દીવેલે દીવા વીના, છે અંધારૂ ઘોર ॥૪૪॥ દુરીયોધને પત્ર લખ્યો છે, ચલાવિ કબુધ; હરામખોરે ઉભુ કર્યું છે, વઢવાનું કોઠાયુદ્ધ ॥૪૫॥ તે કોઠા કોઇ જાણતા નથી, તે સારૂં બીડુ કીધું; ભરી સભામાં પડી રહયું છે, કો જને ન વલીધુ ॥ ૪૬ ॥ સાંભળીને અભેમાન ચાલ્યો, ખરવણ બાણ ને ચુકયું; સભાની વચમાં બીડું પડેલું, લેઇને મુખમાં મુકયુ ॥ ૪૭ ॥ છ ભાગનું બીડું પોતે ખાધું, સાતમા ભાગનું જેહ; સરવ સભાને દેખાડી ને બામી મુકયું તેહ ॥ ૪૮ ॥ તે પછી પોતે એવું બોલ્યો મુજ જને તાયે જણાયો; તે સમે માતાના ઉદરમાં, છ કોઠા વિદ્યા ભણિયો ॥ ૪૯ ॥ સાતમો કોઠો કૃષ્ણ મામાએ, ભણાવ્યો નથી મને તે કોઠો ગમે તે રાખો માથે; જો કોઇનાથી બને ॥૫૦॥ એવું સાંભળી વ્રકોદરે, મનમાં કર્યો વિચાર; છાણ માટીનો ભાગવો કોઠો, તેમાં શી લાગે વાર ॥ ૫૧ ॥ એવું સમજીને ભીમ ઉઠયો, મનમાં ધરી રીસ; પાનનો કટકો મોઢામાં મુકયો, સાતમો કોઠો માહારે શીશ॥૫૨॥ એટલે સરવ સભા હરખાઈ, વગડાવ્યાં નીશાન; બીડુ ચાવતો તંબુમાં ગયો, અરજુનનો સંતાન ॥૫૩॥ સુભદ્રા તવ પુછવા લાગી, ઓ માહારા સંતાન; કોઠે જવા બીડુ કોણે લીધું, ગરગડીયાં નીશાન ॥ ૫૪ ॥ અભેમન્યુ કહે માતા મહારી, સુરાતણ કામ કીધું; જો મુખ મહારૂં રક્ત થયું છે, યુદ્ધ બીડું મેં લીધું ॥ ૫૫ ॥ વળણ ॥ બીડું લીધું મેં માવડી, યુધ્ધે જાવું કાલ; વદે વલ્લભ તે સાંભળી માત બની બેહાલ.

કડવું ૨ રાગ સવઈયાનો.

વઇશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચકાવાનો મહિમાય ॥ ૧ ॥ અભીમન્યુએ માતાને કહયું, બીડું બતાવ્યું વદન; તવ તંબુપર કાગ બોલ્યા, માઠા થયા શુકન ॥૨॥ સુભદ્રાનું નેત્ર ફરકયું, પડી પેટમાં ફાળ; યુધ્ધે તુજને જાવા નદેવું, આ-

રે માહારા બાળ ॥ ૩ ॥ ખેલ લડાવ્યો, કોણે ચડાવ્યો. કરવાની મતિ માઠી; શું મારૂં ઘર ઘાલવા બેઠા; કહેતી સભામાં નાઠી ॥ ૪ ॥ રૂદીયા ફાટે તેમ રડે છે, જરાએ ન રહે છાની; સુભદ્રાની નહી જોયેલી; કોઇએ પગની પાહાની ॥ ૫ ॥ તે નારીએ મરિયાદા મુકી, ચાલી ઉઘાડે શીશ; આંસુડાં છુટે છાતી કુટે, નાંખે કારમી ચીસ ॥ ૬ ॥ સભામાં આવી ક્રોધ ભરેલી સરવ થયા ઉદાસ; રક્ત લોચનની રામા દેખી, ધરમ પામ્યા ત્રાસ ॥ ૭ ॥ એવામાં સુભદ્રા બોલી, ઠીકજ ખેલ લડાવ્યો; દીયરને જેઠ ભેગા થઇને, કુંવર માહારો ચઢાવ્યો ॥ ૮ ॥ એકનું એક છોકરૂં મહારે, પીતા એનો પાતાળ; તેથી તમે મરાવી નાખો, કયાં પેટનું છે બાળ ॥ ૯ ॥ ધિક્કાર ધરમ જેઠ તમને, શાના તમે સત્યવાદી; પારકા છોકરા લડાવી મારો; ભોગવો પોતે ગાદી ॥ ૧૦ ॥ શેદેવ દીયર ધીક્કાર તમને, ફરોછો ટીપણુ ખોશી; કોઠા વીંધા શું જાણુતા ન થી, નામ ધરયુ શીદ જોશી ॥ ૧૧ ॥ લંગોટી વાળી વન સધારો, શરીરે ભસ્મ ચોળો, વીદ્યા તમારી નશી ગઇ તે, પોથા પાણિમાં બોળો ॥ ૧૨ ॥ નીકુળ દીયર ધીક્કાર તમને, છુટી પડી વરણાગી; છોકરૂ ચડાવી પોતે બેઠા, છેલાઇમાં લાહ્ય લાગી ॥ ૧૩ ॥ ઓ ભીમસેન જેઠ હોરણિ હોડો, આંખમાં આંજો મેશ; ખાઇ ખાઈ ખલી દીધ વધાર્યું, થયા ભાદરવાની ભેંશ ॥ ૧૪ ॥ ભીમ કહે મુજને નવ કહેતી, હું છું જવાનો સાથે; મેં માહારા ભાગનો લીધો છે, સાતમો કોઠો માથે ॥ ૧૫ ॥ એટલે અતી આકળી થઇને, સુભદ્રા વદી વાણ; માહારા છોકરાને સમજાવો નહીતો કાઢીશ પ્રાણ ॥ ૧૭ ॥ સ્ત્રી હત્યા હું આપીશ તમને નહી પાડવા દઉં સાંધો, એમ કહિ મુસ્તકને કેશે, ઘાલ્યો ગળામાં ફાંસો, ॥ ૧૭ ॥ ધરમરાજા થરથર ધ્રુજ્યા, સાંભળ બાઇ વચન; ધીરજ ધર તું નહી જાય યુધ્ધે, રોકું છું તારો તન ॥ ૧૮ ॥ એમ કહી અનુચર દોડાવ્યો, તેડાવ્યો અભેમાન; સભામાં બોલાવી ધરમે કહ્યું, સાંભળ તું સંતાન ॥૧૯॥ તારી મા બહુ કલેશ કરે છે, વીપ્રીત થઇ છે મતી; માટે કહું છું યુધ્ધે જવાનું, દીકરા તારે નથી ॥ ૨૦ ॥ અભીમન્યુ કહે વડીલ કાકા, બીડુ લીધું મેં આપ; જો કાલ યુધ્ધે જાઉં નહીતો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૨૧ ॥ માહારી માતાનું પેટ લાજે, લાજે અરજુન તાત; નારીનો સ્વભાવ હોય એવો, છોને રડે મુજ માત ॥ ૨૨ ॥ ॥ ૨૨ ॥ કોઇનું કહ્યુ નહી માનવાનો, માટે ન કહેશો અતી; ભરી સભામાં પાન ચાવ્યું છે, કોથલા ચાવ્યા નથી ॥ ૨૩ ॥ એમ કહીને કુંવર નાઠો, પો-

તાન તભુ જાય, સુભદ્રા કહે જેઠ હમારા, હવે વન્ને શી થાય ॥ ૨૪ ॥ એટલે સેદેવ પ્રત્યે બોલ્યા, પોને ધરમ રાય; ત્રીકાળ જ્ઞાની વીદ્વાન જો શી બતાવો કાંક ઉપાય ॥ ૨૫ ॥ શેદેવ કહે સાંભળો વિરા, જો ભાગવું હોય દુઃખ; તો એની નારીને તેડાવો, દેખાડો ઓત્રાનું મુખ ॥ ૨૬ ॥ ઓત્રાનું એ મોઢું જોશે તો, નહી નીકળે ઘર બાહાર; માટે જેમતેમકરી તેડાવો ઓત્રા એનાં નાર ॥ ૨૭ ॥ ખાધેલું બીડું ગળી જશે નો, નહી લે યુદ્ધનું નામ; તે માટે બીજું બધુ મુકીને, પહેલું કરો એ કામ ॥૨૮॥ ધરમ કહે શેદેવ વીરા, તમે બતાવ્યું એમ; પણ સત જોજન વૈરાટ નગરી, તેથી આવી શકે કેમ ॥ ૨૯ ॥ જતાં આવતા આડસેં ગાઉ, તેડાવવી કેમ ફાવ; એકજ રાતમાં જનારો જેને, શી રીતે તેડી લાવે ॥૩૦॥ શેદેવ કહે વડીલ વિરા, શા સારૂગભરાવો;સાંડસપાટે જઇને આવેરાયકા લોક તેડાવો ॥ ૩૧ ॥ એટલે આગના ધરમે કીધી, ઉઠો માહરા છડીદાર તમે જાવો રાયકાને લાવો, જરા ન લાગે વાર ॥ ૩૨ ॥ એટલે દશ વિસ દાસ ઉઠયા, રાયકા શોધવા સારઃ સોધતા સોધતા હાથ આવ્યા, પંકાતા રાયકા ચાર ॥ ૩૩ ॥ રાજો કાજો રૂપો રત્નો, એવાં ચારનાં નામ;તેમને તેડી શેવક આવ્યા; જ્યાં છે સભાનો ઠામ ॥ ૩૪ ॥ બારણે ઉભા રાખી સભામાં, ગયો છડીદાર એક; ધરમને કહ્યુ ચાર જણ આવ્યા, લાવ્યા કરી વિવેક ॥ ૩૫ ॥ એટલે બોલ્યા ધરમ રાજા,સાંભળો માહરા દાસ; વારા ફરતી અકેક જણને, મોકલો માહારી પાસ ॥ ૩૬ ॥ તવ છડિદાર બારણે ગયો, રાયકા ઉભા જ્યાંય; તેમાંથી રાજા રાઇકાને કહ્યું, જા તું સભાની માંય ॥ ૩૭ ॥ વળણ ॥ જા તું સભામાં રાયકા તેડે છે રાજન; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, સુણજો શ્રોતા જન.

કડવું ૩ જું રાગ થેકાવળી.

વઇશમ પાયે એણિપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાયરેઃ વિસ્તારાતુજને સંભળાવું ચકાવાનો મહિમાય ॥ ૧ ॥ રાજા રઇકાને આગના આપી, જાતું સભામાં સારરે; તવ હરખીને ગયો સભામાં, ક્ષણુ ન લાગી વારરે ॥ ૨ ॥ ધર્મના સનમુખ આવિ ઉભો, પહલો કર્યો જુહારરે; મુજ હરખું કાંઇ કામ બતાવો, રાજાજી હું તૈયારરે ॥૩॥ ધરમકહે રાજારાયકા વઇરાટ નગર જાવોરે;અભિમન્યુના નારાને તેડી,કહે ભાઇ કયારે આવેરે ॥ ૪ ॥ એટલે રાજો રાયકો બોલ્યો, હું હત્યારે જાવું રે; ઓતરા રાણિને તેડીને હું,કાલે હાંઝે આવુંરે ॥૫॥ સુભદ્રા કહે એ નહી કામનો કાઢીમુકો

બાહારરે; એટલે છડીદારોએ કાઢયો, ક્ષણુ ન લાગી વારરે ॥ ૬ ॥ એટલે આવ્યો કાનો રાયકો, એણે કર્યો પરણામરે; હુંહે રાઝાજી, હુંહે રાઝાજી હુંરે પડયું હે કામરે ॥ ૭ ॥ ધરમ કહે રાજા રઇકા, વઇરાટ નગરે જાવોરે ઓત્રા રાણીને તેડીને ભૈ કહો કયારે તમો આવોરે ॥૮॥ એટલે કાનો રાયકો બોલ્યો, હું હત્યારે ઝાવુ રે; ઓત્રા વહુને તેડીને કાલ, ત્રીજેપોરે આવુંરે ॥૯॥ શુભદ્રા કહે એ નહી કામનો, કાહાડી મુકો બાહારરે; તવ છડીદારે ઝાલ્યું પાંગોઠું, ધપ્પા માર્યા બેચારરે ॥ ૧૦ ॥ એટલે આવ્યો રૂપો રઇકો, એણે કરયો જુહારરે; મુજ હરખું કાંઇ કામ બતાવો, કરવા હું તૈયારરે ॥૧૧॥ ધરમ કહે રૂપારઇકા, વઇરાટનગરી જાવોરે, આપણી ઓત્રા વહુને તેડી કહો ભાઇ કયારે આવોરે ॥ ૧૨ ॥ એટલે બોલ્યો રૂપોરઇકો, હાંઢય લેઇ હું જાવુરે; તમારિ ઓત્રા વહુને તેડીને, કાલે મધ્યાને આવુરે ॥ ૧૩ ॥ સુભદ્રા કહે મધ્યાન સુધી. કેમ રહે કુંવારરે; મારા રડયાને ધકો મારી, કાઢી મુકો બાહારરે ॥૧૪॥ તવ છડિદારેબારણે કાઢયો; જુએ સભાનો સાથરે; એટલે આવ્યો રતનો રઇકો, હુકો ગ્રહયોછે હાથરે ॥ ૧૫ ॥ હાથમાં સોનાનાં સાંકળાં છે, મંદિલ બાંધ્યું શીશરે; આખ તણાતી મુછ મરડતો; આવ્યો ઘોળે દીસરે ॥૧૬॥ ધર્મ સનમુખ જૈને ઉભો પેહેલો કર્યો પરણામરે, હુંહેરાઝાજી હુંહેરાઝાજી, હુંરેપડયુંહે કામરે ॥૧૭॥ ધરમ કહે રત્ના રૈકા, વૈરાટ નગરે જાવોરે; ઓત્રાવહુને તેડિને ભઇ, કોહો તમે કયારે આવો ॥૧૮॥ રત્નો રઇકો એમજ બોલ્યો, હું હત્યારે ઝાવુંરે;ઓત્રા વહુને તેડિને કાલે,પોહોર દીવશમાં આવુંરે॥૧૯॥ પવન ગમની હાંઢયસે મારે, કંઠે ઘુઘર માળરે; હુલારી આકાશ ચઢેને પાણી પીએ પાતાળરે ॥ ૩૦ ॥ શુભદ્રા કહે પોહોર લગીતો, કરિશ કુંવરને વારરે; જો વિરા વાયદો જુઠો ન પડે, લે મોતીનો હારરે ॥ ૨૧ ॥ કયાંછે તારી પવનગમનિ, બોલ્યામાં પડશે ફેરરે; હવે દીવસ રહયોનથી સુરજ બેસસે મેરરે ॥ ૨૨ ॥ એટલે બોલ્યો રત્નો રઇકો, ઘેર જઇને લાવુ રે; પત્ર લખીને ત્યાર કરોહું, એટલી વારમાં આવું ॥ ૨૩ ॥ પોહોર દિવસનું સાટું કર્યુંછે, તેડિ લાવુ તમ ઠામરે; સુર્યના ઉદય પેહેલો આવું, તો રતનો મુજ નામરે ॥૨૪॥ એવું સાંભળી સુભદ્રાને, વળીઓ મન આરામરે; સુર્યના ઉદય પેહેલો આવેતો; આપું દસવિશ ગામ રે. ॥ ૨૫ ॥ એટલે ચાલ્યો રતનો રઇકો, ગયો પોતાને ઘેરરે; સળેકડિ સરખિ સાંઢ છોડિ, લાવ્યો આનંદ ભેરરે ॥ ૨૬ ॥ શરીરે લાબીને ઉંચી, હાડકાનો છે માળોરે; સુભદ્રા કહે આ સાંડ લેઇ, શું તું જાવા વાળોરે.

॥૨૭॥ રૈકો કહે તું ધીરજે ધરજે, ઓરે માહારિ બેહેનરે; એ સાંડ સરખી ન મળે બીજી;નહી જવા દેઉં એનરે ॥ ૨૮ ॥ ધરમરાયે પત્ર લખાવ્યો. બીના લખી તે માંહરે; ઓ ઓત્રા વહુ કાગળો જળનો આવિને કરજો હાંઇરે ॥ ૨૯ ॥ એમ લખાવિને સહી કીધી, ધર્મ વઇરાટ રાયરે; રત્નાને કર પત્રજ આપી, કહ્યું કે થા વિદાયરે ॥ ૩૦ ॥ એવે દીનમણી મેર બેઠો, સાંઢે થયો સવારરે, આવીશ વેહેલાં કહિને હંકારી; વાયુ વેગે તે વારરે ॥ ૩૧ ॥ સુર સપાટે જાય ઝપાટે, લાંબી છલંગો ભરતીરે પવન ગમની પવન પેરે, ભોમીનું ગમન કરતી રે. ॥ ૩૨ ॥ વરાટ નગ્રમાં ઓતરા કુંવરી, સુદ્રષ્ણા એની માતરે; મોહોલ વીશે શયન કયુ છે, પેહેલા ચોઘડીઆની રાતરે ॥ ૩૩ ॥ તે સમે ઓતરાને સ્વપન આવ્યું, ઝબકીને એ જાગીરે; સુદ્રષ્ણાને બહાજી પડી, રડીને કહેવા લાગીરે. ॥ ૩૪ ॥ વળણ ॥ ઝબકી જાગી કુંવરી, કરતી આંસુ પાતરે; વદે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, કહે સપનાની વાતરે.

કડવું ૬ રાગ હાલાવરિ.

ઓમા પેહેલા ચોઘડીયાની રાતરે, સપનું લાગ્યુ ઓ મારી માતરે; મને અઘોર સપન આવીયારે, ઓહોહોહોરે ॥ ટેક ॥ ઓ મા હું અને માહારો નાથરે, બેઉ વનમાં નીકળીયાં સાથરે ॥ એવું નોહોતુ જોયું કદીરે, જાતાં જાતાં આવિ એક નદીરે ॥ અમે નદીના નીરમાં પેઠાંરે, નરનારી નઊકામાં બેઠાંરે અડધી નદીયે ગયાં પાપ જાગ્યુંરે, ઉંડા જળમાં એ નૌકુ ભાગ્યુંરે, તેથી તણાયો મુજ ભરથાર રે, હું તો તરીને નીકળી બહારરે; જળમાં બુડી મુઓ મુજ નાથરે, માહરે હેવાતણ ન રહ્યું હાથરે ॥ મુને એવાં શપન આવિયાં રે, ઓ હો હો હોરે ॥ માયે કહ્યું દીકરી રહે છાનીરે, તારી રક્ષા કરે મા ભવાનીરે તારૂ સપનું સમુદર બેટરે, પડજો ઘોજારી રાંડને પેટરે ॥ તારૂ સમણુ સુકે લાકડેરે, ઓ હો હો હોરે. વળણ એમ કહી સયન કરાવીયું, બીજું ચોઘડીયું થાય; વદે વલ્લભ રડીને કહ્યું, સાંભળ તું મુજ માય ॥

કડવું ૭ રાગ ઉપરનો.

ઓ મા બીજા ચોઘડીયાની રાતરે. સમણું લાગ્યુ ઓ માહારિ માતરે ॥ મને અઘોર સ્વપ્ન આવીયાં રે, ઓ હો હો હોરે ॥ ટેક ॥ ઓ

મા હું; અને માહારો કંથરે, અમો નીકળીયા વનપથરે માહારાકંથ મને તરછોડીરે. તોહે પુઠે પડી કર જોડીરે, એવે સળગતો દવ આવ્યો રે, તેમાં સ્વામીએ દેહ જંપાવ્યોરે, તેમાં બળી ગયો મુજનાથ રે, જાણે ઉતર્યું હેવાતણુ હાથરે ॥ મુને એવાં સ્વપ્ન આવિયાંરે, હો હો હો હોરે ॥ માયે કહ્યું દિકરી રહે છાનીરે, તારી રક્ષા કરે મા ભવાનીરે તારૂ સમણુ જેની રૂદે ઝેરરે, પડજો બ્રહ્મ નાંદાળાને ઘેરરે ॥ તારૂ સમણું વિશ્વાસ ઘાતીનેરે, ઓ હો હો હો રે ॥ વળણ ॥ એમ સમજાવિદિ કરી, કરાવાયું સયન; ત્રીજે ચોઘડીએ જાગીને, કરતી રૂદન.

કડવું ૮ રાગ ઉપરનો.

ઓ મા તીજા ચોઘડીયાની રાતરે. સમણું લાગ્યું ઓ માહારી મા તારે, મુને નઠારા સ્વપ્ન આવીયાંરે, ઓ હો હો હો રે ॥ માતામુજનાથ બનીયો કેવો રે, જાણે ભુતના ભાઇ જેવોરે, થયો પાડા ઉપર સ્વાર રે, કોટે પેહેર્યા કરેણુના હારરે; અંગે લોહ તણા સણગારરે, માથે સગ-ડીમાં ધિખે અંગારરે, ગલે મનુશ મુસ્તકની માળા રે, મોઢે રૂધીરના ઓઘરાળારે, એતો દક્ષીણ દીશામાં જાય રે, ઠીબમા ખીર રોટલી ખા-ય રે, આગળ ભુતને ભૈરવ નાચે રે, વરી વંતરી ચુડેલ જાચે રે. માથે સમળિ સીચાણા ભમે રે, તેતો તારા જમાત્રને ગમેરે ॥ એવાં ભયંક-ર સ્વપ્ન આવિઆંરે, ઓહો હો હો રે ॥ માયે કહ્યું દીકરિ રહે છાની રે; તારિ રક્ષા કરે મા ભવાનિ રે, તારૂં સમણુ સમુદ્દર બેટ રે, પડજો ઘોબારિ રાંડને પેટરે; ॥ તારૂ સમણુ સુકે લાકડે રે ઓ હો હો હો રે. ॥ વળણ ॥ એમ કહી સયન કરાવિયું; ચોથું ચોઘડીયુ થાય; વદે વલ્લભ કહ્યું જાગીને, સાંભળ તું મુજ માય.

કડવું ૯ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા ચોથા ચોઘડિયાનિ રાતરે, સમણું લાગ્યું ઓ માહારિમા તરે; મને સાચાં સપન આવિયાં રે, ઓ હો હો હો રે. ॥ માહારો સસરો ગયા પાતાળ રે; સાથે મામાજી શ્રીગોપાળરે, રડયા કઉરવ કેડે મચીયારે દરોણગુરૂએ કોઠા રચીયારે, માહરા કાકાજીએ બીડુ લિધુંરે, તે તો તા-રા જમાત્રે લિધુરે, તેથી મુજ સાસુ આણું કહાવેરે, મને રાયકાજી તે

ડવા આવેરે, મને એવાં સ્વપન આવીયાંરે. એ હો હો હોરે ॥ વળણ ॥ માતા કહે સુણ દીકરી, જાણે છે સહુ લોક; સપના જુઠાં જાણજે, જે દીઠું તે ફોક ॥ દોહરો–સપને દિઠું સંપ છે, મન ચીતવ્યું જો થાય; જળથી માંખણ નીકળે, તો કોણ લુખુ ખાય ॥

કડવું ૧૦ રાગ ઢળકતા દોહરાનિ ચાલ.

સમણા સાચા નોહોરે એ દીકરી, સમણાં સાચા નાહોય ॥ ટેક ॥ સમણામાં એક વાંઝીઓ તે, પુત્ર પામ્યો રસાળરે. ઘોડીયું બાંધ્યું ઘોજા-રમાને, પારણું ઝુલે પરસાળરે. હાલો કહીને હીંચોળે, થયો પ્રાત સકાળરે; જાગીને જોવા જાય તો, કોનું લાવે બાળરે ॥ સમણા સાચાં નોહયરે એ દીકરી, સમણા સાચાં નાહોયરે ॥ ૧ ॥ સમણામાં એક બો-બડો તે, બહુ ભણ્યો વિદ્યાય રે; જાગી ભણવા ગયો તો, મોહોઢે ન વ બોલાયરે ॥ સમણા સાચાં નોહ્યરે ॥ એ દીકરી, સમણા સાચાં ના હોયરે ॥ ૨ ॥ સમણામા એક કુંવારો તે, કન્યા પરણ્યો બહુ રે, જા-ગીને ઘરમાં જોવા જાય તો, દીઠી બાપની વહુરે ॥ સમણા સાચાં નો હોયરે એ દીકરી, સમણાં સાચા ના હોયરે ॥ ૩ ॥ સમણામા એક નીરધનીયો તે, દ્રવ્ય પામ્યો અપારરે; દેશ પ્રદેશ હુંડીયો ચાલી, ઘેર ગુમાસ્તા એક હજારરે, આબરૂ ઇજત ઘણી વધીને, વધ્યો જગતમાં ટેકરે; જાગીને ઘરમાં જાય જોવા તો ન મળે કોડી એકરે ॥ સમણા સાચાં નોહોયરે એ દીકરી. સમણા સાચા ના હોય રે ॥ વલણ ॥ સપના સાચા હોય નહી, ઓરે માહારી તન; બેશ મુજ સાથે વાતમાં, કરતી નહી સહચન ॥

કડવું ૧૧ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; બેઠી ઓત્રાને એનિ માત, કરે બીજી ત્રીજી બહુ વાત ॥ ૧ ॥ એવે રાત ગઇ દોઢ પો હોર; આવ્યો રાયકો નગ્રને ઠોકયો દરવાજામાં ભાલો, અલ્યા દ રવાન ખબર આલો ॥ ૩ ॥ આવ્યો કુરૂક્ષેત્રથી હું તો; દરવાજા ઉઘેડી દે તું તો; તવ દરવાન ઉભો થયો, કુંચી દરવાજાની લેવા ગયો ॥ ૩ ॥ ગયો દોડતો રાજભોવન, ધાંદા કહાડીને કહ્યું વચન; આપો કુંચી કોઇ

જન આવ્યો, કુરૂક્ષેત્રથી પત્રજ લાવ્યો ॥ ૪ ॥ ઓત્રા બહેનને તેડવા સારૂ, તેથી મન અભરાયું માહારૂ; સાંભળ્યુ સુદ્રષ્ણાએ એમ, દિકરીનું ખોટુ કરૂ કેમ ॥ ૫ ॥ એનું બોલવું ભાસ્યું કાચું પણ છેવટે પડીયું સાચું; એમ જાણીને મુરછા ચડી, એ તો બે શુધ થઇને પડી ॥ ૬ ॥ તવ ઓતરાને ચીંતા વ્યાપી, દરવાજાની કુંચી આપી; જઇ દરવાને ઉઘાડયા દ્વાર. આવ્યો રાયકો તેણીવાર ॥૭॥ પોતે વઇરાટ નગરમાં પેઠો. રહયો છે સાંડય ઉપર બેઠો; પત્ર આપ્યો ઓત્રાને હાથ, બાઈ ચાલો તમો મુજ સાથ ॥૮॥ તવ ઓતરારાણી ગઇ ઘરમાં, એને ફાળ પડી છે ઉદરમાં; જઇ ઉઠાડી પોતાની માત, પત્ર વંચાવીને કહી વાત. ॥ ૯ ॥ તુ તો સાંભળ માહારી માય, મુને કરી દે તું વિદાય; બોલી સુદ્રષ્ણા મુખ એમ; મધ્ય રાતરિએ મોકલું કેમ. ॥૧૦॥ દીકરી રાતે આણાં આવ્યાં, એવાં કરમ કઠોર કહાવ્યાં. એ છે અણુગટતું તે તપાસો, કરૂં રાતે શું સાસરવાસો. ॥ ૧૧ ॥ બોલી ઓતરા રાણી મુખ વાણી, માતા કેમ ભુલે જાણી; જો જીવશે તુજ જમાત્ર, તો તો પુજજે પુજનીક પાત્ર. ॥ ૧૨ ॥ જેવુ હેત છે તેવું ધરજે, ઘણા દહાડા સાસરવાસો કરજે, કાંઈ કરીશ નહિ કલપાન્ત, તારા મનમાં તુ ધર શાન્ત ॥ ૧૩ ॥ રાખી ડહાપણ આપ્ય વિદાય, એટલું માગું છું માય; બોલી સુદ્રષ્ણા સુભમતિ, રાતે મોકલવાની નથી. ॥ ૨૪ ॥ વલણ ॥ રાતે ન મોકલું દીકરી, થાશે થવાકાળ; કુંવરીને વલ્લભ કહે, પડી પેટમાં ફાળ.

કડવું ૧૨ રાગ સવઈયા.

વઇશમપાયે એણિપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજેરાય વિસ્તારિ તુજને સંભળાવું ચકાવાનિ કથાય ॥ ૧ ॥ ઓતરા બોલી ઓરે જનેતા કાંઈ કરિ લે વિચાર; તારો મુમત ઝાલીને માહારો, બગાડે છે અવતાર ॥૨॥ સાસરે મોકલતાં શું માઠું, મુમત ઝાલો છો આડા; સારૂં હોય તો સાસરવાસો, કરજે ઘણા છે દહાડા ॥ ૨ ॥ પુતરીને સાસરે મોકલતાં, જનેતા જણાવે લાડ; મોકલે નહીને સમીપ રાખે, તે બુદ્ધિનો બીગાડ ॥૪॥ કહેશે કે મારે પેટ સમાઇ હાંલ્લે સમાશે તેહ; ધીક્કાર એવો કામનીને, દીકરીનું ઇછે ન એહ ॥૫॥ દીકરી સાસરે સંચરે તવ, વળાવાને જાય; મીઠુ બોલી પુતરી રડાવે, રડવા લાગે માય ॥ ૬ ॥ રડતી જાય તે ખબર મુઆની, લઇને આવે ઘેર; સપુત હોય તો કલેશ ન કરે, સમજે સંસાર

પેર ॥ ૭ ॥ એમ કહિ માને સમજાવી, તવ બોલી મુખ રાણી; થાય તેવો કરૂ સાશરવાસો, પ્રથમ આણું જાણી ॥ ૮ ॥ પોતાના છડીદારને કહ્યુ, વહેપારી તેડવા જાઓ; કપડાંયા સરઇયા ચુડગર, તેને બોલાવિ લાવો ॥૯॥ તવ છડીદાર તેડવા ગયા, વહેપારીને બોલાવ્યા; કાપડ લઇને કાપડીઆ, કપુરચંદજી આવ્યા ॥૧૦॥ સરઇયા સરૂપચંદ આવ્યા, ચુડગર ચતુરચંદ; રાણીના મેહેલમાં જઇ પેઠા, મનમાં અતી આનંદ ॥૧૧॥ સુદ્રષ્ણા કહે માલ કહાડી, કિમ્મત તેની આપો; ઓતરા બહેનને સાસરે જાવું,શુકનનું સારૂ આપો ॥૧૨॥ તવ કાપડીયા કપુરચંદે કાપડ કાડવા માંડયાં; મોઢે વખાણે માલ પોતાનો, કાળાં ગજકણુ કહાડયાં ॥ ૧૩ ॥ પ્રથમ શુકન માઠા બતાવ્યા, ક્રોધો રાણી તીછકાર; તવ દાસોએ ધપ્પા મારી, કાહાડી મુકયો બાહાર ॥૧૪॥ સરૂપચંદ સરઇયાએ સારૂ, કંકુ કાઢવા માંડયું; ઉંઘમાંને ઉંઘમાં ડબો ઉઘેડીયો,તેમાંથી કાજળ કાહાડયું ॥૧૫॥ શેવક તેને મારવા લાગ્યા, કાહાડતાં ન ધરી શર્મ; ઓતરાએ વચમાં પડી છોડાવ્યો, એ સહુ માહારૂ કર્મ ॥૧૬॥મુજ ભવિશમા થવાનુ જેવું, તેવુ નીકળે બહાર, તેમાં એ શું કરે બીચારા; મીથ્યા મારો છો માર ॥ ૧૭ ॥ તવ ચતુરચંદ ચુડઘર બોલ્યા, કોણ હતું નાહાનું છૈયું; શુકનમાં સારો માલ દેવો, શું ફુટી ગયું હૈયું ॥ ૧૮ ॥ એ બે વહેપારી મુરખ જેવા, લ્યો હું શુકન થાપુ, બહેનનું અખંડ હેવાતણુ રે, રાતો ચુલ્લો આપું ॥ ૧૯ ॥ એમ કહીને કોથળામાંથી; કાહાડે ચુડા રૂપાળા; કાહાડતાં પ્રથમ પહેલા, નીકળ્યાં બલ્લીયાં કાળાં ॥૨૦॥ તવ તેને પણ પ્રસાદ મળીયો, નાશી ગયો બેહાલ; ઘેર જઇને તઇણે વહેપારી, સારો લઇ આવ્યા માલ ॥ ૩૧ ॥ તે લાવી ઓતરાને આપ્યો, ગાંસડી બાંધી તાણી;ઓતરાએ પોતાની માને કહયું આ મનાદો હેત આણી ॥૨૨॥ સુદ્રષ્ણા કહે દીકરી માહારી, તુને જાવાનો પ્રેમ પણ મધ્યરાતે આણું આવ્યું, જાવો જીભે કહુ કેમ ॥ ૨૩ ॥ એમ કહી ઓતરાને લીધી, ચાંપી રૂદીયા સાથ; આ લાડકડી કેમ જવાદઉં, કહી રડે રૂદીયા ફાટ ॥ ૨૪ ॥ ઓત્રાએ કહ્યું ઓરે જનેતા, શીદ કરે મનેવાર; માહરે ને મારા કંથને વિયોગી છ છ અવતાર ॥ ૨૫ ॥ સાતમો જનમ આછે હમારો ઓરે માહારી માત; રાણિ કહે તને શાથી સુજ્યું, તે કહે મુને વાત ॥ ૨૬ ॥ ઓતરા કહે આજ સુજી આવ્યું છે, ઇશ્વરની ઇચ્છાય; સુદ્રષ્ણા કહે સંભળાવ્ય મુને, પછી કરૂ વિદાય ॥ ૨૭ ॥ ઓત્રા કહે મુને વાર થાશે, તો જાતા વહાણું વાહાશે; હઠીલો

છે જમાત્ર તારો, જુદ્ધ કરવાને જાશે ॥ ૨૮ ॥ સુદ્રષ્ણા કહે યુદ્ધે જસે, ને કદાપી વિઘ્ન થાશે; તો તેનો ઉપાય બતાવું, આવેલું સંકટ જાશે. ॥૨૯॥આપણે સાતમે માળ પેટીમાં, અમરકુપો એક; તે લેઇજા તું તારિ સાથે, સાચવજે વિવેક ॥ ૩૦ ॥ તુજ પતી પડયો હોય ભોમી, તોપણ અમર પાજે; મર્ણ પામેલો સજીવન થાશે, ગોવીંદ ગુણ ગાજે ॥ ૩૧ ॥ ઓત્રા રાણિ સાતમે માળે, લેવાને ગઇ સાર, પેટીમાંથી કુપ્પો લીધો, જાણ્યું જુગદાધાર ॥ ૩૨ ॥ પાતાળમાં પોઢયા છે પ્રભુજી; પેટમાં પડી ફાળ; પથારીમાં બેઠા થયા, પોતે શ્રી ગોપાળ ॥ ૩૩ ॥ ભાણેજને મરાવવા માટે, પ્રેરક કેમ જાય ચુકી; ઓત્રા અમર લેઇ ઉતરે નીચી, તેને તરશે મુકી ॥ ૩૪ ॥ તેવિજ ઓતરા ઝટપટ નાઠી, દોડીને કામ કીધું, કુંપો મુકયો પાણીઆરામાં, પછી પાણી લેઇ પીધું ॥ ૩૫ ॥ પાણી પીતામાં મુશ્રી ભુલવણિ. ભુલીને ઉતરી હેઠી; પોતાની સુદ્રષ્ણા માતાને, અવતાર કહેવા બેઠી ॥ ૩૬ ॥ એવે પાતાળમાંથી નીકળીયા વિશ્વતણો જે ભુપ; અદર્શ થઇને મેહેલમાં આવ્યા, ધરી ઉંદરનું રૂપ ॥૩૭॥ ઉંદર રૂપે અલબેલાયે, કપટ કેવું કીધું; કુપ્પાને વાંકો વાળીને, અમ્મર જળ બધું પીધું ॥ ૩૮ ॥ કુપ્પાને પછી ફાડી નાંખ્યો, પોતે શ્રી ગોપાળ; કટકે કટકા ચાંચમાં ઘાલી, પરવરીયા પાતાળ ॥ ૩૯ ॥ તે વારતા કોઇ જાણતું નથી, ન જાણે પુત્રી માત; પોતાના છ અવતારોની, કહેવા માંડિ વાત ॥ ૪૦ ॥ વળણ ઓત્રા કહે છે માતને પોતાના અવતાર; વદે વલ્લભ શ્રોતાજનનો સમરો જુગદાધાર.

કડવું ૧૩ રાગ બીહાવર.

ઓમા પેહેલેને અવતાર અવતરી મા હું રાજાની કુંવરિ નીચાનરે; ઓ અભિમન્યુ તો અવતર્યો માતા, બ્રાહમણનો સંતાનરે ॥ ૧ ॥ નાહાનિ ઉમરમાં એ ભણ્યો ભણ્યો મા, ઘેર ઘેર નવ જાયેરે; માહારા બાપનિ સભામાં આવિને, કથા વારતા વાંચેરે ॥૨॥ તેથી કરિ મને મોહ લાગ્યો મા, કહાવ્યું મેં દાસીનિ સાથરે;કેહેવરાવ્યુ કે રાજાનિ કુંવરી, ઝાલવા ઇછે તુજ હાથરે ॥૩॥ તવ તે બ્રાહ્મણે મુજને કહાવ્યું કે, ખોટાં ન કરિએ ચેનરે; ઓ બાઇ હું તારો ધર્મનો બંધુને, તુ મહારિ ધર્મનિ બેનરે ॥૪॥ ઓ મા તેથી મુને હઠ ભરાણી, જાણ્યું કે ધાર્યું કરવું રે; એનું બોલ્યું એના મોહોમાં રહેને, માહારે એની સંગે વરવુંરે ॥૫॥

એમ જાણી મે માહારા પીતાને માંડીને, કહી વાતરે; કહ્યું કે બીજા મહારે બાપને બંધવા તે, પરણાવો પ્રીતમની સાથરે ॥ ૬ ॥ તવ મુજ તાતે એને તેડાવ્યોને, સમજાવ્યો અપરંપારરે; તો પણ બ્રાહ્મણ સમજ્યો નહી ત્યારે, પરણાવ્યો બળાત્કાર રે ॥૭॥ પછી રેહેવાને મહેલજ આપ્યો, રહયાં અમે નરનારીરે; પણ મુજ સાથે બોલેચાલે નહી, વાત ન સાંભળે માહારિરે ॥ ૮ ॥ માહારૂં આપ્યું જળ પીયે નહી ને, માહારૂં રાંધ્યું નવ ખાયરે; માહારાથી આત્રોને આઘો ફરે એ, મન માહારૂં મુંઝાયરે ॥ ૯ ॥ તેથી મેં વીપ્રનો કેડો લીધો ને, પડવા ન દીધો સાંસોરે, એટલે બ્રાહ્મણે અકળાઇ ઓરડામાં; ગળે ઘાલ્યો ફાંશો રે, ॥૧૦॥ ફાંસો ખાઇને દેહ ત્યાગ કીધો, કીધો, મેં વિચાર કિધોરે;જાણ્યું કે માહારે જીવિ શું કરવું, વ્યર્થ ગયો અવતારરે ॥ ૧૧ ॥ મેં મરતાં માગ્યું ઇશ્વર પાસે, વીપ્ર ચાહના માહારિ કરજો રે હવેને અવતારે એના પેહેલા હું આપઘાત કરિ મરજોરે ॥ ૧૨ ॥ એમ કહીને મેં દેહ પાડયો, ત્યાગ થયો મુજ પ્રાણરે, એ રીતે બે મરણ પામ્યાં, થઇ બે જીવનિ હાણરે ॥ ૧૩ ॥ તું તો સાંભળ માહારિ માયરે, મારૂ પાપે એવા તણ જાયરે; એવાં પાપે હેવાતણ જાય રે, માહારો પહેલો અવતાર પુરો થાયરે ॥૧૪॥ વલણ ॥ પેહેલો અવતાર પુરણ હવો, સાંભળ માહારિ માત; વદે વલ્લભ કહે છે ફરિ, બીજા જનમનિ વાત.

કડવું ૧૪ રાગ ઉપરનો.

ઓ મા બીજેને અવતાર અવતરિમા હું, માળણને કુંવારરે; ઓ મા અભિમન્યુ પુત્ર થઇ અવતરિયો, પોતે રાજ દરબારરે ॥ ૧ ॥ તેનિ સભામાં પુષ્પ મુકવા જાતોતો હરનિશ મારા તાતરે; તે મુજ તાતને તવ આવ્યો તે મુજને મોકલી માહારિ માતરે ॥૨॥ મેં જઇ સભામાં પુષ્પ મુકયાં, નહી સભાને દ્રોહરે; ત્યાં મુને જેઇને રાજય કુંવરને લાગ્યો મુજપર મોહરે ॥ ૩ ॥ સેવક સાથે કુંવરે કાહાવ્યું; હું તુજપર છું મગનરે; તારા બાપની અપાવું આગના, કર મુજ સાથે લગ્નરે ॥ ૪ ॥ ઓ મા મુજને અવળું સુજયું તે, કહાવ્યું શેવક સાથરે; કેવરાવ્યું કે હું તુજ ભગની, અને તું મારો ભ્રાતરે એક દહાડો બાગમાં પુષ્પ લેતીતી, ત્યાં આવી કુંવરે રોકી રે ॥ ૧ ॥ તેથી મેં જાણ્યું મા-

હારી આબરૂ લેશે, થાશે કજ્જતની હાણુરે, એવું સમજીને પડી કુવા માં કહાડયો મેં માહારો પ્રાણુરે ॥ ૭ ॥ તે જોઇ કુંવર થરથર ધ્રૂજ્યો જાણ્યું જીવીને શું કરૂરે મહારે માટે મુઇ માળીની પુત્રી તે, હું પણ સાથે મરૂંરે ॥ ૧૮ ॥ એમ જાણિને રાજ્ય કુંવર એ, પડીયો કુવા માંયરે; એ રીતે બંનેનો દેહ છુટયો, જળમાં જંપાયો ત્યાંયરે ॥૧૯॥ તુ તો સાંભળ માહરી માયરે, માહારા પાપે હેવાતણ જાય રે; મારા પાપે હેવાતણુ જાયરે, માહારો બીજો અવતાર પુરો થાયરે ॥ ૧૦ ॥ વળણુ ॥ એમ અવતાર બીજો ગયો, સાંભળ માહારી માત; વદે વલ્લભ કહે છે ફરી, ત્રીજા જનમની વાત.

કડવું ૧૫ રાગ ઉપરનો.

ઓ મા તીજેને અવતાર અવતરીયાં અમે મેના પોપટ અવતારરે; એક નદીની ઘોઘમાં રહેતાં પાસે પાસે સારરે. ॥ ૧ ॥ માહારાં માબાપને પારધીએ આવિ, જાળ નાંખીને ઝાલીયો રે; એટલે અમે બેઉ ત્રાસ પામી, ઉડીને ભેળાં ચાલ્યાં રે. ॥ ૨ ॥ વનમાં જતાં બેઉ વખુટાં પડીયાં તે, હું એક નગ્રમાં પેઠીરે; એક ગુણકાનિ બહારીને હેઠે, બોલતી બોલતી બેઠીરે ॥૩॥ ગુણકાને મહારૂં બોલ્યું બહુ મીઠું લાગ્યું તે, વસ્ત્ર નાંખી મુને ઝાલીરે; પાળવા પોસાવા પાસેજ રાખવા, પાંજરામાં મને ઘાલીરે ॥ ૪ ॥ પોપટ માહારો વનમા ભટકતો ખાતો પક્ષીઓનો માર રે; ઘણે દહાડે આવ્યો માહારા નગરમાં ટઉકો સાંભળ્યો માહારો સાદરે ॥ ૫ ॥ મુજને સોધતો સોધતો આવ્યો એ; ગુણકાના ઘરમાં પેઠોરે, બોલતો બોલતો આવીને એતો, પાંજરા ઉપર બેઠોરે ॥ ૬ ॥ તે દેખી ગુણકાને દાઝજ આવિ, વસ્ત્ર નાંખીને ઝાલ્યોરે, પગ પાંખો એની તોડી નાંખીને, અગ્નીના ચુલામાં ઘાલ્યો રે. ॥ ૭ ॥ તે દેખી મુજથી ખમાયું નહી તે કરવી ધારી જીવ હાણુરે; પાંજરાના શરીયામાં ડોકું ઘાલીને મેં માહરો કાઢયો પ્રાણુરે. ॥ ૮ ॥ તુંતો સાંભળ માહારી માયરે, માહારા પાપે હેવાતણુ જાય રે; માહારા પાપે હેવાતણુ જાય રે મારો તીજો અવતાર પુરો થાય રે. ॥ ૯ ॥ વલણુ ॥ ત્રીજો અવતાર એવો ગયો, સાંભળ માહરી માત; વદે વલ્લભ કહે છે ફરી ચોથા જનમની વાત.

કડવું ૧૬ રાગ ઉપરનો.

ઓ મા ચોથેને અવતાર અવતર્યા મા હરણા હરણીનો અવતાર રે; હરણ મહારી પુંઠળ પડીયો વિષયવ્રતી અપાર રે ॥ ૧ ॥ પણ મેં હરણને માન્ય ન કીધો તે, લીધો મહારો કેડો રે; ચારો મુજને ચરવા દે નહીને પુરણ લાગ્યો કેડો રે. ॥ ૨ ॥ એકવિસ અપવાસ થયા મા મુને, તવ ગયો પ્રાણ રે; એટલે હરણે પણ પાડી કાય, કરી જીવની હાણરે ॥ ૩ ॥ તું તો સાંભળ માહારી માય રે મારાં પાપે હેવાતણ જાય રે; માહારા પાપે હેવાતણ જાય રે મારો ચોથો અવતાર પુરો થાયરે॥૪॥ વલણ ચોથો દેહ એવો ગયો, સાંભળ મહારી માત; વદે વલ્લભ કહે છે ફરી, પાંચમા જનમની વાત.

કડવું ૧૭ રાગ ઉપરનો.

ઓ મા પાંચમે અવતાર અવતર્યા મા, હોલાહોલીનો અવતાર રે; ઓ મા હું પડી હોલાની પુંઠે, વાશયનો વીકાર રે ॥ ૧ ॥ પણ હોલાની નહી મુજપર પ્રીતી, માટ એ નાસતો ફરે રે, તોપણ જ્યાંને ત્યાં હું રહી વળગી; ચારો કાંઇ નવ ચરે રે ॥ ૨ ॥ ઘણે દીવસે એ અકળાયો સળગતા દવમાં પડીયો રે; એને આપઘાત કરતાં દેખીને કાળ ઘણો મને ચડીયોરે ॥ ૩ ॥ મેં જાણ્યું માહારે શું કરવું જીવિને, મુજ માટે થઇ એની હાણ રે; એવું સમજીને હું પણ પડીને, ત્યાગ કર્યો મેં પ્રાણ રે ॥ ૪ ॥ તુતો સાંભળ માહારી માય રે, મારૂં પાપે હેવાતણ જાય રે; માહારૂં પાપે હેવાતણ જાય રે, મહારો પાંચમો જનમ પુરો થાય રે ॥ વલણ ॥ પાંચમો દેહ એમ પરહર્યો, સાંભળ માહારી માત વદે વલ્લભ વળી ઓચરી, છઠ્ઠા જનમની વાત.

કડવું ૧૮ મુ રાગ ઉપરનો.

ઓ મા છઠેને અવતાર અવતરી મા હું બોરસલીનો અવતાર રે; અભેમન્યુ તો અવતર્યો માતા, અસુરનો કુંવર રે ॥ ૧ ॥ હેદાનવ મેદાનવ નામના, હતા અસુર બે ભ્રાતરે; તેનો સુત થઇ અવતરેલો વેર પ્રભુની સાથેરે ॥૨॥ તેના બાપ કાકા કૃષ્ણે હણ્યાતા, તે વેહેર લેવા માટેરે; માહાદેવનું તેણે તપજ કીધું ને, રીઝાવ્યા શંભુ સપાટેરે ॥૩॥ઓ

વિ શીવે કહ્યું શું માગે છોકરા, તવ તે લાગ્યો ચરણુરે; કરજોડીને માહાદેવ પાસે માગ્યું પ્રભુનું મરણુરે ॥ ૪ ॥ ત્યારે શીવે કહ્યું લાવ્ય એક પેટી, એવી વ્રત્તિ ચડાવિરે; પેટી કરવા વનમાં મુજને કાપીને, સુથાર પાસે ઘડાવિરે; ॥ ૫ ॥ પેટીમાં ઘાલ્યો હલ્લલોચનને કૃષ્ણે કપટથી હણીયોને; હું તારે ઘેર અવતરીને એને, સુભદરાએ જણિયોરે ॥ ૬ ॥ એકે જનમ હમે હળીમળીને, બેઠાં નહી કોઇ વારરે; છછ જનમ ગયા વીયોગનાને; આ સાતમો અવતારરે ॥ ૭ ॥ તું તો સાંભળ માહારી માયરે, માહરાં પાપે હેવાતણ જાય રે; માહારાં પાપે હેવાતણ જાય રે, મારો છહો અવતાર પુરો થાયરે ॥ વળણ ॥ છ અવતાર પુરણ હવા, સાંભળ માહારી માય; વદે વલ્લભ ઓતરા કહે, હવે કરી દે વીદાય ॥

કડવું ૧૯ રાગ સાખીનો.

વઇશમપાયે એણિપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચકાવાનો મહીમાય ॥૧॥ ઓત્રા કહે મા આમના આપો હવે ન કરશો વાર; જાતાં જાતાં વહાણું વાહસે તો યુધ્ધે જશે ભરથાર ॥ ૨ ॥ તો પછી સેકયો નહી રહેવાનો, હઠીલો નરનો બાળ; તો મારૂં જીવતર છુટી પડશે, એ મોહોટી પેટમાં ફાળ ॥ ૩ ॥ તવ માતાએ કંસાર રાંધ્યો, પુત્રીને બોલાવી પાસ; ખોળે બેસાડી શુદ્રષ્ણાએ પાંચ ભરાવ્યા ગ્રાસ ॥૪॥ પછી કહ્યું દીકરી સીધારો ભલું કરશે ભગવાન; સાસરવાસાની ગાંસડી લેને થઇ ગઇ સાવધાન ॥ ૫ ॥ જઇ રઇકાની સાંઢપર બેઠી, પોહોરવાર સાંડ ત્યાં ઢુકી; જાણ્યું કે દોડ પોહોર રાત રહી છે સાંડને હાંકી મુકી ॥ ૫ ॥ વેગે સાંડ ચાલી, લાંબે પંથ પળાય; અડધો પોહોર રાત જતા જતામાં, બસે ગાઉ વહી જાય ॥ ૭ ॥ એટલે ઓત્રાને સાંભર્યો કુપો, કંપી ગયું શરીર; હાં હાંરે સાંડ રાખ્ય ઉભી, ઓરે રતના વીર ॥ ૮ ॥ જનમની દુખીઆરી હું છું; કરનિ માઠીકાહાવી, અમરકુંપો પાણીઆરામાં, ભુલીને હું આવી ॥૯॥ તે માટે સાંડ પાછી વાળો, લાવીયે કુંપો જઇ; એમ કહીને હાર મોતીનો પહેરાવ્યો ગળા મહી ॥ ૧૦ ॥ રઇકો કહે ઓત્રા બેની, સાંડ છે વાયુ વેગી તારો સ્વામી સુતેલો હોયને, તને કરં ત્યાં ભેગી ॥ ૧૧ ॥ પછી તું કંથને રાખજે સેકી, લાગી પતીને ચરણ; તવ અટકશે યુધ્ધે જવાનું, તો

સાને પામશે મરણ ॥૧૨॥ ઓત્રા કહે ઓ વીરા માહારા; હઠીલો હ
ઠ કરે; રોકયો રહે નહીને જાય જુધ્ધે ધડ ચક્રાવામાં મરે ॥ ૧૩ ॥ ત્યારે
હું ગરીબ એહક બેસુ, રહે નહિ ઉપાય; માટે સાંડને પાછી વાળો, લા-
ગુ તુજને પાય ॥૧૪॥ રઈકો કહે ઓ ઓત્રા બહેની, શીદ મરોછોઅથી;
સાંડ છે તે પણ જીવાત્મા છે, લોહું લાકડું નથી ॥ ૧૫ ॥ ચારસેં ગાઉ
પેહેલી આલી, બસે ગાઉ હાઈ આવી; પાછી બસે ગાઉ ત્યાં જાયે, કે-
ટલી કષ્ટી કાહાવી ॥ ૧૬ ॥ પાછી બસે ગાઉ હાંઈ આવે, તોયે બસે
રહે બાકી; વળી બે જણનો બોજ ઉચકે, શી રીતે રહે આખી ॥૧૭ ॥
ઓત્રા કહે ઓ વીરા માહારા; એકલા તતપર થાવો; આ વ્રક્ષ ઉપર મુ
જને મુકો, તમે તમારે જાવો ॥ ૧૮ ॥ પાણીઆરમાં કુપો મુકયો છે,
તે લાવવા કરો કામ; જો માહારો કંથ જીવસે તો દેઈશ દસવીસ ગામ
॥ ૧૯ ॥ રઈકો કહે સાચુ છે બહેની; તુને ન વનમાં મુકાય; મોહોટાની
દીકરી મોહોટાની રાણી, મુકીને કેમ જવાય ॥ ૧૦ ॥ વાઘ વરૂ જીવ
જંતુ આવે, વીઘન કરે અતી; ઓત્રા કહે હું દુખીઅણને, કોઈ ખાવાનુ
નથી ॥૨૧॥ એ વાત સાચી માનજે વિરા મુજ માઉશ કોને ન ભાવે;
સુખીયાનું મોહોત ડગલે ડગલે, દુખીઆને મોહોત નાવે ॥ ૨૨ ॥ માટે
વિરા ચીંતા ન કરશો, મુને મુકીને જાવો; પાણીઆરામાં પાણી પીતા
મુકયો છે, તે લેઈ વહેલા આવો ॥૨૩॥ તવ રઈકાએ સાંડ બેસાડી, બેહે
ની તુ ન જઈશ ચુકી. હું આવું તે રાખજે સુરતા, કહીને વ્રક્ષે મુકી
॥ ૨૪ ॥ પછી સાંડપર બેશી વળીયો પંથ પુર પાટે, પવન ગ-
મની પવન પેઠે, ઉંપડી સુરસપાટે ॥ ૨૫ ॥ અડધા પોહોરમાં વેરાટ ન-
ગરે આવિ કહ્યા સમાચાર; પાણીઆરામાંથી કુંપો આપો, જરા ન કરશો
વાર ॥૨૬॥ સુદ્રષ્ણાએ અમ્મરકુપ્પો, સોધી જોયો ઠેર ઠેર; તો પણ
તેનો પતો ન લાગ્યો, કહી રાયકાને પેર ॥૨૭॥ ઓ ભાઈ કુપ્પો કોઈ
સ્થળ નથી, દીવસ વાંકો કાહાવ્યો; માહારી પુત્રીને અરણ્ય મુકી, શું
સમજીને આવ્યો ॥ ૨૮ ॥ વાઘ વરૂ એને નાખશે મારી, જારેજા જોર
ઝપાટે; છળી મરશે છોકરી મહારી, જઈ પહોંચ સુર સપાટે ॥૨૯॥ તવ
રઈકાયે સાંડ દોડાવી, પાધરો પંથે પળીયો; અડઘે પહોર બસે ગાઉ ગ
યો, જઈ ઓત્રાને મળીયો ॥૩૦॥ ઓત્રા રાણીએ ઘાંટો કહાડયો, રઈકા
એ સાંડ રાખી, વ્રક્ષ ઉપરથી ઉતારીને, સાંડ ઉપર એને નાંખી ॥ ૩૧ ॥
ઓત્રાએ કહ્યું કયાં છે કુંપો, હર્ષ આવે ઉર અતી; રઈકો કહે આખા
ઘરમાં અમ્મર કુંપો નથી ॥૩૧॥ ઓત્રાએ કહ્યું વઈરાટ નગરે, નથીગ

યો બીજી વાર રઇકાએ કહ્યું લેતું પાછો તારો મેતીનો હાર ॥ ૩૩ ॥ તારી માતા એમ કહે રઇકા આવ્યો હતો; તે દાડે હાર આપજે મુને નથી રહેવાનો જતો ॥ ૩૪ ॥ ઓત્રા કહે નથી લેવો પાછો સાંડને સારી હંકારો; વાર નથી વાહાણું વાહ્યામાં, મન મુકી લલકારો ॥ ૩૫ ॥ એવે સાંડ સપાટે ચલાવિ, પ્રભુ પોઢયા પાતાળ; જાણ્યું કે સાંઠ જાસેવે હેલી, પડી પેટમાં ફાળ ॥૩૬॥ તે માટે એ સાંડને રોકુ, ઉઠયો શ્રી નંદલાલો; મારગમાં આવિને પડીયા, થઇ લોહ વજ્રનો ભાલો ॥ ૩૭ ॥ તવ સાંડે તે ભાલો દીઠો, ઓળંગીને ચાલી; પાછો ભાલો જઇ આગળ પડીયો, સાંડને ભુલવણી ઘાલી ॥૩૮॥ તેવો ભાલાપર ચરણ પડીયો, સુંસરો પગમાં વાગ્યો; તેથી બરાડીને ધરણ ઢળી, હેલકારો રઇકાનેલાગ્યો ॥૩૯॥ તેથી રઇકાને ઓતરા રાણી, ઉછળી આઘાં પડીયાં; ઓતરાએ જાણ્યું સાંડ રઇકાને ભવીશ માહારાં નડીયાં ॥૪૦॥ ગભરાઇ રઇકો રડતો ચાલ્યો; સાંઢની પાશે જાય; લોહ ભાલો પગ પેઠોદીઠો, કરે છે ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય ॥૪૧॥ શાંઢને પગે બે પગ દઇને, ભાલો ખેંચી કાહાડયો; પછી અગ્ની સળગાવીને, પાઘ પોતાનો ફાડયો ॥ ૪૨ ॥ શેક કરીને પાટા બાંધ્યો, રૂધીર બંધ ન થાય; એવી ગડમથળ કરે છે, એવે વાહાણું વાયુ ॥ ૪૩ ॥ બળાતકાળે ઉભી કીધી, સાંઢયને ધિરે ધીરે પછી ઓતરાને બેસાડી બેઠો; સોસના થઇ શરીરે ॥ ૪૪ ॥ ધીરે ધીરે પંથ ચલાવી, ઓતરાએ કહ્યુ એમ; ઓ ભાઇ મારૂં કરમ નડીયું,તેમાંતું કરે કેમ ॥ ૪૫ ॥ રઇકો કહે ઓતરા બહેની વિઘન થયું વનમાં; બોલ્યા પ્રમાણે કામ ન થયું, હોંશ રહી ગઇ મનમાં ॥ ૪૬ ॥ જાતવંતી સાઢ તઇણે ચરણ, મારગે ચાલતી જાય; તે વેળા કુરૂક્ષેત્રમાં; જાગી સુભદ્રાય ॥૪૭॥ સર્વ પ્રાણી જાગ્રત થયું છે, કુંવર યુદ્ધમાં રાજી; વઢવા જાવા ઉમંગ એને, સુભદરા જઇ બાહાજી ॥૪૮॥ ઓ દીકરા યુધ્ધે નથી જાવું, લાગુ તુજને પાય; અભેમન્યુ કહે નીસ્ચે જવાનો, ઓરે માહરી માય ॥ ૪૯ ॥ બીડુ ખાઇને બેસી રહુતો, લાજે અરજુન તાત; જગતમાં તમારૂં પેટ લાજે, ઓરે માહારી માત ॥ ૫૦ ॥ માટે મીથ્યા ક્લેશ ન કરશો, કરશો નહી વિલાપ; યુદ્ધ ગયા વણ જો રહું તો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૫૧ ॥ એવી પ્રતીજ્ઞા કરીકે, થર થર ધ્રુજી કાય; અભેમન્યુનો છેડો ઝાલી, રડવા લાગી માય ॥ ૫૨ ॥ વળણ ॥ રડવા લાગી છે માવડી, પુરણ પડીછે ફાળ;વદેવલ્લભ માયે કહ્યુ યુધ્ધેન જાશો બાળ

કડવું ૨૦ રાગ ઊપરનો.

તું તો યુધ્ધે ન જઇશ માહારા બાળરે, ઓ હઠીલા રાજા; દીકરા ત્યાં તો થવાનો તાહરો કાળરે; ઓ હઠીલા રાજા ॥ ટેક ॥ બેટા બીડું કાલે તેં લીધું જ્યારે, ફરકયું મારૂં લોચન રે; ડેરા તંબુપર કાગજ કળકળ્યો, માહા માઠા થયા શુકન રે, ઓ હઠીલા ॥ ૧ ॥ ધોળે દહાડે થયા શબ્દ શીઆળીઆના, ફરકયું મહારૂં બધું અંગરે; તે વેળાથી તું બેઠો દગો દેવા, હાંસો પડી ગઇ ભંગરે ઓ ॥ ૨ ॥ કેવી આશાથી ઉછેરયો દીકરા, કેવિ હોંશે પરણાવ્યો રે; તે સઘળી હોંશો હઇઆમાં રહી ગઈ, દારૂણ દુખ દન આવ્યોરે. ઓ. ॥ ૩ ॥ વૈરાટે દીકરી દીધી ઉમંગથી, લાંબી આશાથી તનરે; તે બદલે તેને નીરાશ કર છે, તું કાંઇ વીચાર્યું નહિ મનરે. ઓ. ॥૪॥ પીતા તારો પરવરીયો પતાળે, સાથ મામો મોરારીરે; તુજ તાત કહેશે કેમ યુધ્ધે મોકલીયો, તો પછી શીગત મહારી રે ઓ ॥ ૫ ॥ દીકરા દુશમન દાવો વાળે છે, તું દેછે મુજને છેહ રે; માહારાથી જુધે જાતો દેખી ખમાશે નહી, પાડીશ મારો દેહ રે ઓ. ॥ ૬ ॥ ॥વળણ॥ દેહ તજીશ હું માહરો, નીસ્ચે માનો તન, વદે વલ્લભ એવું કહી કીધુ બહુ રૂદન.

કડવું ૨૧ રાગ કાફિ.

હાંરે બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સાંભળ જનમેજે રાજન ॥ ૧ ॥ હાંરે કરે સુભદ્રા રૂદન, યુધ્ધે નહી જાવા દેઉ તન ॥ ૨ ॥ હાંરે મહારૂં નિકળ્યું કરમ કઠોરૂં; નહીતો ના હોય હઠીલું છોરૂ ॥ ૩ ॥ હાંરે એવું કહેતી ઉઠી કહાડી હડી ડેરા તંબુ ઉપર એ ચડી ॥ ૪ ॥ હાંરે કરે અતી ઘણો ઉચાટ, જુએ ઓત્રા વહુની વાટ ॥ ૫ ॥ હાંરે હજી કરમ ફુટેલી ન આવિ, રઇકા સાથે ખબર ન કહાવિ; હાંરે રડયા રઇકાએ વીશ્વસદી ઘો. ખરો જીવ નિરાશી કીધો ॥ ૬ ॥ હાંરે બરબડી આસુડાં ભરતી પાછી જઇ સુતને કરગરતી ॥ ૭ ॥ હાંરે બેટા નહિ દેઉં યુધ્ધે જાવા, છેક હઠીલા શું થાવો હાવા ॥ ૮ ॥ હાંરે માહારા કુંવર કોમળ અંગી, તુજ વિના ન કો મારૂં શંગી ॥ ૯ ॥ હાંરે દીકરા પુત્રવડે મારૂં માન્ય, નહીંતો કોઇ ન દે ધન્ય ધાન્ય ॥ ૧૦ ॥ હાંરે દીકરા પુત્ર વીનાનીજે માય, તેનું સગું કોઇ નવ થાય ॥ ૧૧ ॥ હાંરે તેને વહુ કયાંથી લાગે પાય, તેની સ્મશાને સુની ચીતાય ॥ ૧૨ ॥ હાંરે તેની લક્ષમી પરઘેર જાય,

તેતો વિશ્વમાં વંઝા કહેવાય ॥ ૧૩ ॥ તેનાથી લ્હાવો નવ લેવાય, તેને સોકય તણું સાલ થાય ॥ ૧૪ ॥ હાંરે દીકરા તે જગમાં જાણીતી, એને કંથ ન કરે કામની ॥ ૧૫ ॥ હાંરે દીકરા પુત્ર વીનાની જે નાર, તેનો છુટા છુટી પડયો અવતાર ॥ ૧૬ ॥ હાંરે પુત્ર વીનાની નારીબાહાર મહાલે, પણ ઘરમાં ચલણ નવ ચાલે ॥ ૧૭ ॥ હાંરે પુત્ર વીના ન શોભે રૂપાળી, સદા રહેવું પડે ઓશીઆળી ॥ ૧૮ ॥ હાંરે દીકરા એ-વા એવા સંતાપ મુને ધિક્કારશે તુજ બાપ ॥ ૧૯ ॥ હાંરે આવશે પા-તાળમાંથી જ્યારે, પોતાનો પુત્ર માગશે ત્યારે; હાંરે હું તો તે વેળા કેમ કરીશ, કીયો દીકરો આગળ ધરીશ ॥૨૧॥ હાંરે તારા મરણની જાણશે વાત, તે વેળા કરશે ઉતપાત ॥ ૨૨ ॥ હાંરે કહેશે પાપણી લાવ્ય; આ-હારો તન, નહીતો કાયા કરૂં છું પતન ॥ ૩૩ ॥ હાંરે દીકરા તે વારે શી ગત મહારી, મરવું પડે લેઇ કટારી ॥૧૪॥ હાંરે દીકરા દયા મા તાની લાવો, મને દુખ દરીયાથી બચાવો ॥ ૨૫ ॥ હાંરે દિકરા ગાત્ર થયા માહારા ઢીલા, એ તો રણ લડવાને દોહિલા ॥ ૨૬ ॥ વલણ ॥ રણ લડવા બહુ દોહલા, ઓરે માહરા બાળ; વદે વલ્લભ અંતર બળે દાવાનળ વિકરાળ.

કડવું ૨૨ રાગ હાલાવરી ટેકીલે.

ઓ બાળુડા રણ દોહીલારે, ઓ હો હો હો રે ॥ ટેક ॥ દીકરા પે-હેલે કોઠે ગુરૂ દરોણરે, તેને જીતિ શકે એવું કોણરે, તારા કાઢશે પલ કમાં પ્રાણરે ॥ ઓ બાળુડા ॥૧॥ દીકરા બીજે કોઠે કૃપાચાર રે, તેનો કેમ જીરવાશો મારરે; માહારા કોમળ અંગી કુંવારરે ॥ ઓ ૨ ॥ દી-કરા ત્રીજે કોઠે અસ્વસ્થામા રે, તમે કેમરે થાશો તેના સામારે, તને મો હોત ભમાવે છે ભામારે ॥ ઓ ॥૩॥ દીકરા ચોથે કોઠો કૃપરો કરણરે, એનાથી ધ્રુજે આખી ધરણ રે, એ તો આણસે તારૂં મરણ ॥ ઓ ॥ ॥૪॥ દીકરા પાંચમે દુરીયોધન પાપીરે, એને રીસ રહી છે વ્યાપીરે, તારૂં મસ્તક નાખશે કાપીરે ॥ ઓ ॥ ૫ ॥ દીકરા છઠે કોઠે રાજા શ-લ્લરે, રડયો જનમનો એ સલ્લરે, તને ટકવા નહી દે પલ્લરે ॥ ઓ ॥ ૬ ॥ દિકરા સાતમે કોઠે જેદ્રથરે, એતો લડાઇઓ સમ્રથરે, તમે કેમ થાશો લથપથરે ॥ ઓ. ॥ ૭ દીકરા સહુ મળી તુજને મારરે, તેથી સુમત તું શી ધાલરે, જાયો જનમીને વૈભાગ કચારેરે ॥ ઓ ॥ ૮ ॥ વલણ ॥

જગ વલ્લભવ ભોગવ્યો નથી, તુજને ભમાવે કાળ; વદે વલ્લભ માયે કહ્યું હજી તું નાહનો બાળ.

કડવું ૨૩ રાગ ઉપરનો.

ઓ મા બાળો કહેતાં લાજીએ રે, ઓ હો હો હો રે ॥ ટેક ॥ અભિમન્યુ કહે સુણ માતરે, તને સમજાવું સઘળી વાતરે; બાળક કરાવે સૌને ઉતપાત રે. ઓ ॥ ૧ ॥ ઓ મા બાળો તો વિંછુ દેખાયરે, ડંશ કરે તો વેદના થાયરે, એની પીડા કોથી ન ખમાય રે ॥ ઓ ॥ ૨ ॥ ઓ મા જીવ લે બાળો ભંફોડોરે, ઓ મા બાળો કાળો મંકોડો રે; બાજ્યો તુટે પણ એજ અંકોડોરે ॥ ઓ ॥ ૩ ॥ ઓ મા બાળે દીપક દેખાયરે, કોપે તો મોહોટો વહની થાયરે, બાળી મુકે તે ખાખ થઇ જાયરે ॥ એ ॥ એવા દાખલા જો મુજ માયરે, હું કરૂં તે કોથી નવ થાય રે, કાંતો શીશ કે કાંતો જાયરે ॥ ઓ ॥ ૪ ॥ વળણ ॥ એકવાર મરવું સરવને, મીથ્યા કરે વિલાપ; વદે વલ્લભ કુંવરે કહ્યું, નહી લજવું મા બાપ૦

કડવું ૨૪ રાગ કાફી.

હાંરે બોલ્યા વઇશમ પાયે વચન,સાંભળ પરીક્ષત રાયના તન॥૧॥ હાંરે માઠા વચન કુંવરના જાણી, પડી પ્રથવીમાં પછડાઇ રાણી ॥ ૨ ॥ હાંરે માહારૂં સરવ થયું ધુળધાણી. દૈવડા જીવ લે માહારો તાણી ॥ ૩ ॥ હાંરે મારૂં રત્ન રમકડું જાશે, ખરેખરો હીરો રોળાશે ॥ ૪ ॥ હાંરે કાળુ મોઢું લેઇને શું જીવું, હાય વિશ ઘોળી ઘોળી પીવું ॥ ૫ ॥ હાંરે દીકરા જા તુજ હાથેથી મારી નહી તો દો મુજ કરમાં કટારી ॥ ૬ ॥ હાંરે રાખ્યો અઢાર મહીના પેટ, તે તો છુટી પડી માહારી વેડ ॥ ૭ ॥ હાંરે દીકરા ખાધુ નહી ખાટુ ખારૂ, રાખ્યું ગળપણથી મુખ બંધ માહારૂ ॥૮॥ હાંરે દીકરા જન્મ્યો પછી થઇ રાજી; કરતી ચુંબન બાહાજી બાહાજી ॥૯॥ હાંરે દીકરા બાળેથી કોરો કીધો. સાચો શેવવા સાડમાં લીધો. ॥ ૧૦ ॥ હાંરે બહુ કષ્ટીથી ઉછર્યો તુને, ઘણી ગણી આશા થઇ મુને ॥ ૧૧ ॥ હાંરે મેહતો જાણ્યું બેટા મોહોટા થાશે, મારા ભવની ભાવટ બધી જાશે ॥ ૧૨ ॥ હાંરે લાંબી આશાએ મેં પરણાવ્યો, તેમાંથી દુખ

દહાડો આવ્યો ॥ ૧૩ ॥ હાંરે વહુજી આવિને પાલવે ન લાગી, માહારી ચણેલી દેરડી ભાગી. ॥ ૧૪ ॥ હાંરે એવું કહી કહીને શીશ કુટે, એને આંસુ ચોધારે છુટે ॥ ૧૪ ॥ હાંરે માહારા ખોળે બેશી રમનારા, હાચ નહી જાવા દઉ પુત્ર પ્યારા ॥ ૧૬ ॥ હાંરે એવું કલ્પાંત જોઇ શોક ચડીયો, કુંવર માતાને બાહાજી પડીયો ॥ ૧૭ હાંરે માહારી માડી હઇયું બળે તાહારૂં; પણ આવી બન્યું છે માહારૂં ॥ ૧૮ ॥ હાંરે મુને સુજી છે જ્ઞાન ગતી, જીવતો ઘેર આવવાનો નથી ॥ ૧૯ ॥ હાંરે માહારે તારે એટલો સંસ્કાર, માજી છેલ્લા વેલ્લા છે જુહાર ॥ ૨૦ ॥ હાંરે મને ઉછેરી કર્યો મોહોટો, તારો ખરો તે થાઉ છું ખોટો. ॥ ૨૧ ॥ હાંરે તારો હરખ હઇયાનો ટાળ્યો, ઉછેર્યો તે બદલો નથી વાળ્યો ॥ ૨૨ ॥ હાંરે માહારી માતા તું ન રોતી, વારે વારે શું સામું જોતી ॥ ૨૩ ॥ હાંરે માહારી માડી મુકીદો શોક, રાખો દીકરાની આશા ફોક ॥ ૨૪ ॥ હાંરે હોઉ વાહાલો તો કામ આદરજે, માહારી પુઠે રૂડાં પુન્ય કરજે ॥ ૨૫ ॥ હાંરે માહાર; વસ્ત્રને શણગાર જે જે, તે વીદ્વાનોને પહેરાવી દેજે ॥ ૨૬ ॥ હાંરે તુજથી થાય તે બ્રહ્મ ભોજન કરજે, હવે આશા માહારી પરહરજે ॥ ૨૮ ॥ હાંરે એવું કહિને બન્યો બેભાન, રહી નહી કાંઇ પણ સુધ સાન ॥ ૨૯ ॥ હાંરે ડોકું નાંખ્યું માતાને અંગે; તવ ઢળી પડયા બે સંગે ॥ ૩૦ ॥ હાંરે તેનો કુન્તાજીએ જાણી વાત, ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કરતાં ગયાં માત ॥૩૧॥ હાંરે કેમ કુંવરે નાંખી કાયા, હાય આ શું કર્યું લાડકવાયા ॥ ૨૨ ॥ હાંરે ધાઇ દ્રૂપતી વચમાં પડી, છોડાવ્યા બળાતકાર તે ઘડી ॥ ૩૩ ॥ વલણ ॥ મા દીકરાને છોડાવ્યા, બોલ્યા કુન્તા માય; વદે વલ્લભ સતીએ કહ્યું, એક કરૂ ઉપાય.

કડવું ૨૫ રાગ સાખી.

વૈશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા, સુણુજનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું. ચકાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ કુન્તા દ્રૂપતીયે મળીને છોડાવ્યા પુત્ર ને માય; સુભદ્રાને શીખામણ દીધી તું શીદને ગભરાય. ॥ ૨ ॥ છોકરો તારો છે હઠીલો, કહ્યું કોનું નવ માને; તેથી યુધ્ધે જવા દે એને, અધીર રાખે શાને ॥ ૩ ॥ સુતરના સાત તાર લાવિ, ભેગા કરી દે મુને, પછી અભેમન્યુને બોલાવ, બેસાડ મહારી કને ॥ ૪ ॥ રક્ષા દોરી કરી બાંધુ, એ યુધ્ધે જાય બાળ; જેવું જે બ્રહ્મા વિષ્ણુ કે શં-

ભુ, કોણ કરે વાંકો વાળ. ॥ ૫ ॥ સાજે સમો સાત કોઠા જીતે લેજે ખરી વાત માનિ; દોરો રાખે ને વિઘન થાયે, તોતો શતી હું સાની ॥૬॥ એટલે બોલ્યા ધરમ રાજા, મારી માતાની વાણિ; કોઇ કાળે અફળ નહી થાયે, રામબાણ લેજે જાણિ ॥ ૭ ॥ જરા ન ડરતી ચીંતા ન કરતી, ડોશીનું નહી કહેણ કાચુ; વચન ઉપર રાખજે શ્રદ્ધા, માની લેજે સાચું ॥૮॥ ધર્મના કહેવાથી શ્રદ્ધા ચોટી, કહ્યું કે લઇ આવું તાર; એમ કહી ગભરાતી ઉઠી; આવી ન ઓત્રા નાર ॥ ૯ ॥ એમ જાણ્યો ઓત્રાને જોવા, ચઢી તંબુપર પોતે; લાંબી દ્રષ્ટી કરીને જોયું, ન દિઠી જોતે જાતે ॥૧૦॥ નિરાશ થઇને ઉતરિ હેઠિ, પુત્રના તંબુમાં જાય; એ દીકરા યુધ્ધે ન જાશો, કહિને થઇ વીદાય ॥ ૧૧ ॥ ગાંડા જેવી બનિ ગઇ છે, આવરિ આવરિ ફરતી સુતરના સાત તાર લાવી. આંખે આંસુ ભરતી ॥૧૨॥ તાર લાવિ કુન્તાને આપ્યા, કુંવરને બોલાવ્યો; વ્રદ્ધ માતાનું વચન સુણિ, અભિમન્યું ત્યાં આવ્યો ॥ ૧૩ ॥ કુન્તાએ સન્મુખ બેસાડયો, રક્ષા કરૂ સુત તારિ, રાખજે આ દોરો તુજ હાથે, જોજે આશીશ માહારિ ॥ ૧૪ ॥ અભિમન્યુ કહે વારૂ માતા જેમ ગમે તેમ કરો જે જે કહો તે કબુલ કરૂં, પણ યુધ્ધે જાઉં ખરો ॥૨૫॥ એવામાં કુન્તા સતિએ, ભેગા કર્યા સાત તાર, વાણિને દોરડો બનાવ્યો, કીધો મુખ ઉચ્ચાર ॥ ૧૬ ॥ ગાંઠયો વળાવી શુભ વચને, એવી મરજી કીધી; સતીએ સત્ય ઉપજાવીને, ગાંઠયો વાળવા લીધી, ॥ ૧૭ ॥ તેમાં શું શું વચન બોલ્યા, સત્યવંતી કુન્તાય; રક્ષા સાંભળી દાન દે તેની પ્રભુ કરે રક્ષાય ॥ વલણ ॥ ગાંઠયો વાળે સુભ સતી, શાશા બોલી બોલ; કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, સુખ થાશે અતોલ.

કડવું ૨૬ રાગ દુહા સાખીઓ.

ગાંઠ વાળતાં સતી બોલીયાં, એક બેને ત્રણ ચાર; પાંચને છ રક્ષા કરો દીનમાં દસ દસ વાર ॥ ૧ ॥ ગાંઠ બીજી ॥ સાત આઠને નવ દસ વળી અગીયારને બાર; એટલા તુજ રક્ષા કરો દીનમાં દસ દસ વાર ॥ ૨ ॥ ગાંઠ ત્રીજી ॥ તેતરી છત્રી અડતાળીસા; ઓગણપચ બાવન સાર; ચોસઠ બોહોતર અઠાશીઆ, કરો રક્ષા દસ વાર ॥ ગાંઠ ચોથી સુતા બેઠા ઉભલા, વળી ભાતર વળી બાહાર; તે બહુ તુજ રક્ષા કરો દનમાં દસ દસવાર ॥ ૪ ॥ ગાંઠ પાંચમી ॥ બે જળચરા બે વનચરા,

બન્યો રાજ કુંવર; તે પણ તુજ રક્ષા કરો. દીનમાં દસ દસ વાર ॥ ૫ ॥ ગાંઠ છઠી, કાંણો કટોને કુબડો, વળી માંકડને મંઝાર; તે પણ તુજ રક્ષા કરો, દિનમાં દસદસ વાર ॥ ૬ ॥ ગાંઠ સાતમી ॥ ડોશી જોશી ફોશીને ફાતડો, વળી ભાંડ ભરવાડ; તે પણ તુજ રક્ષા કરો દનમાં દસદસવાર ॥ ૭ ॥ પહેલી ગાઠનો અર્થ ॥ એક, પરમેશ્વર, બે સુર્ય, ચંદ્ર, ત્રણ, ગુણ. ચાર, વેદ. પાંચ; વિશય, છ શાસ્ત્ર; બીજી ગાંઠનો અર્થ, સાત સમુદ્ર. આઠ તે, અષ્ટકુળ, પર્વત. નવ તે, નવકુળ નાગ. દસ તે, દસ અવતાર. અગીઆર. તે અગીઆર રૂદ્ર, બાર તે, બાર મેઘ ॥ ત્રીજીગાંઠ નો અર્થ ॥ તેત્રીસ તે, તેત્રીસ કોટી દેવ. છત્રીસ તે છતરીશ રાગણિ. અડતાળીસ તે અડતાળી અગની. ઓગણપચાસ તે, ઓગણપચાસ વાયુ બાવન તે, બાવન વીર ચોસઠ તે, જોસઠ જોગણિ. બોહોતેર તે, બોહોતેર કોટી દાનવ. અઠયાશી તે અઠયાશી શહસ્ત્ર રૂશી; ચોથીગાંઠ નો અર્થ, ॥ સુતા, શેક્ષઇ, બેઠેલા પારસનાથ. ઉભયા રણછોડરાય. બી. તર તે, ચૈતન્ય આ મા, બાહાર તે, સ્વસ્વરૂપે પરમાત્માનિ પાંચમી ગાંઠનો અર્થ ॥ બે જળચરા તે, મચ્છા અવતાર ને કુચ્છા અવતાર બે વનચરા તે. નરસીંહ અવતાર ને વ્હારા અવતાર, બે રાજકુંવાર તે; રામા અવતાર તે કૃષ્ણા અવતાર, છઠ્ઠી ગાંઠનો અર્થ ॥ કાંણો તે, દહીતોના ગોર શુક્રાચાર્ય. કટો તે શીવનો પુત્ર ગણપતી, કુબડો તે, કુબડા અંજીરા રૂશી. માંકડ તે, હનુમાનજી મંઝાર તે, ઇંદ્રરાજા ગૌતમના ઘરમાંથી બીલાડા રૂપે નાઠો હતો ॥ સાતમી ગાંઠનો અર્થ, ॥ ડોશી તે હું, જોશી તે શ્રીદેવ, ફોશી તે ધર્મ, કે જેને યુધ્ધે જતાં કંટાળો આવે ફાતડો તે અરજુનજી, બાર માસ સુધી વૈરાટ નગ્રમાં વ્યંઢળ વેશે રહ્યા ભાંડ નારદજી, કે જયાં ત્યાં લડાઇઓ કરાવવી, ભરવાડ તે કૃષ્ણજી ગોકુળમાં અગીઆર વરસ ને બાવન દીવસ રહી ગાયો ચારી ॥ એ રીતે સાતે ગાંઠોના અર્થ

કડવું ૨૭ રાગ સવઈયો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચક્રાવાનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ કુન્તાજીએ રક્ષા આંધિ, જુધ્ધે જાવો મુજ બાળ રક્ષા સાચવિ રાખશો તો, નહી થાય વાંકો વાળ ॥૨॥ શેદેવ નીકુળ ભીમ સરવે, સૈન્યા લઇને જાવો; જ્યારે ગરોઆચ

બેટા, શત્રુને હાથ બતાવો ॥ ૩ ॥ એવિ વ્રધે એને આજ્ઞા આપી, કુંવર ઉભો થાય; પોતાના તંબુમાં ગયો, ત્યાં બઇ એની માય ॥ ૪ ॥ ઓ દીકરા જરાવાર થંભો આવેછે ઓત્રા નારી; અભેમન્યુ કહે જાવો પા છાં શીદ કરોછો લવારિ ॥૫॥ તવ સુભદ્રા બાહાર નીકળી હઇયું ભરીને રોતી, તંબુ ઉપર ચઢીને એ, ઓત્રાનો મારગ જોતી॥૬॥ઓતરાને આવ તિ નવ દીઠી, તંબુથી ઉતરી હેઠી; અભીમન્યુની પાસે જઇને, રડવા માટે બેઠી ॥૭॥ ઓ દીકરા તું હઠ લઇ બેઠો, કરો થોડીશેક વાર; સાંઢપર બેશી આવતી હશે, ઓતરા તમારી નાર ॥ ૮ ॥ અભીમન્યુ કહે ભલે આવે, તેનું શું માહારે કામ; કોઇને રોકે નહી શકાવું કરવા જવું સં-ગ્રામ ॥૯॥ એટલે સુભદરા એમ બોલી, ઉતાવળા નવ થાવો; તે કરતાં માતાના કરનો, કંસાર જમીને જાવો ॥ ૧૦ ॥ અભીમન્યુ કહે હું સ-મજ્યો, કરવિ છે તારે વાર, પણ તે હું માનવાનો નથી; જાવા થાઉ તૈયાર ॥૧૧॥ સુભદરા કહે દીકરા માહારા, માનો માહારૂં વચન; અન્ન ઠેલીને જો જઇએ તો, બહુ માઠા શુકન ॥ ૧૨ ॥ ભોજનનું નામ દિધું હોય તો, પાંચ ગ્રાસ ભોજન કરવું; તે વિના તે જય ન પામે, અન્નને નહી પરહરવું ॥૧૩॥ કુંવરે તવ કહ્યું માની,વચન ચડાવ્યું માંથે; ચુલો સળગાવીને કીધો, કંસાર પોતાને હાથે ॥ ૧૪ ॥ માતાને ખેંચીને લા-વ્યો, પોતે પોતાની પાસ; કંસાર કાઢી માતાને હાથે, પાંચજભરીયા ગ્રા સ ॥૧૫॥ પછી સેન્યને આગના આપી, થાવો સહુ તૈયાર; એમ કહીને પેહેરવા લાગ્યો વસ્ત્ર અને સણગાર ॥૧૬॥ એવે શું થયું કઉરવદળમાં બોલ્યો દુરિયોધન; ઓ ગુરૂજી કોઠા બનાવો; થાવો સાવધ સહુ જન ॥૧૭॥ એટલે દરોણગુરૂ એમ બોલ્યા, મુએલા શબ મંગાવો; પે-લા મેદાનમાં લાવીને, ઢગલા સાત કરાવો ॥ ૧૮ ॥ તવ રાજાએ આ-ગના આપી, શેવક બહુ પરવરીયા. મનુશના ખુબ ખોળી લાવી, તેના ઢગલા કરીયા ॥ ૧૯ ॥ એટલે દરોણે અંજલી જળની, મંત્ર ભણીને લીધી; એક ઢગલાને જળ છાંટીને, પાશાણ રચના કીધી ॥ ૨૦ ॥ મંત્ર વડે ત્યાં કોઠો બનિયો, પાકટ પાશાણ કેરો; આંટીઘુંટી ફરવિ ફાવે, તેટલો ઘાલ્યો ઘેરો ॥૨૧॥ આંટી ઘુટી ભમતા ભુલે, યુકતી કરી અપાર સો શીખ્ખર સો ધજા મુકી, મુકયાં એકસો દ્વાર ॥ ૨૨ ॥ દ્વારે દ્વારે દસ દસ યોદ્ધા, લડવઇઆ અપાર, તેવા તેવા મુકી દીધા, પગપાળા હજાર ॥ ૨૩ ॥ બીજી જળની અંજળી લઇને, બીજો કોઠો કર્યો સાર; લોહવજરનો તે બનાવ્યો બસેં મુકયાં દ્વાર ॥ ૨૪ ॥ બશેં શીખ્ખર

ળસેં ધજા, ત્યાં રહે ક્ષીરપાચાર, તીજો કોઠો તાંબાનો કીધો,તેને તણુસેં દ્વાર ॥ ૨૫ ॥ તણુસેં શીખ્ખર તણુશેં ધજા; યોદ્ધા તણુ હજાર, ચોથો કોઠો કર્યો રૂપાનો, તેને ચારસેં દ્વાર ॥ ૨૬ ॥ ચારસેં શીખ્ખર ચારસેં ધજા, યોદ્ધા શહસ્ર ચાર; પછી જળનિ અંજલી લીધી, વીધા તણો નહી પાર ॥ ૨૭ ॥ મંત્ર વડે કર્યો પાંચમો કોઠો. કનક કેરો સરસ; તેને પાંચસેં દ્વાર મુકયાં, જોતાં ઉપજે હરસ ॥ ૨૮ ॥ પાંચસેં શીખ્ખર પાંચસેં ધજા, ફરકયા કરે નીશાન; દ્વારેદ્વારે દસહસ યોદ્ધા, લડવઇઆ મ રતાન ॥ ૨૯ ॥ છઠો કોઠો સપ્ત ધાતુનો, છસેં તેનાં દ્વાર; છસેં શીખ્ખર છસેં ધજા, યોદ્ધા છ હજાર ॥ ૩૦ ॥ સાતમો કીધો. છાણુ માટીનો સાતસેં દ્વારો શોભે; એક એક દ્વારે દસદશ યોદ્ધા, સપ્ત સહસ્ત્ર થોભે ॥૩૧॥ સાતસેં શીખ્ખર સાતસેં ધજા, સાતમો કોઠો બનાવ્યો; ભણેલો હોય તો ભુલો ન પડે, ગુચવણી ખેલ રચાવ્યો ॥ ૩૨ ॥ કોઠા વીધા જાણે નહિ તે, જો માંહી પેશી જાય; પછી નીકળવા પંથ ન મળે, આ યુસ પુરો થાય ॥ ૩૩ ॥ એવી આંટીઓ છે ફરવાની વીહુ રચના ભા રી, એવી કોઠા રચના કરીને કરી રહ્યા સૌ ત્યારિ ॥ ૩૪ ॥ એવામાં સુત અરજુનજીનો, હાથે લીધાં હથીઆર; રાતાં નેત્રે કુરૂક્ષેત્રે, નીકળ્યો તંબુની બહાર ॥ ૩૫ ॥ એટલે સૌ સેન્ય ત્યાર થયેલું, તે સહુ ઉઠયા ઝંકા; રણના વાગ્યાં રણસીંગાં ને દુન્ડભી વાગ્યા ડંકા ॥ ૩૬ ॥ પગ પાળા તે પગથી ચાલ્યા, સવારો ઘોડે સ્વાર; રથવાળા રથમાં બીરા- જયા, હાથગ્રહી હથીઆર ॥ ૩૭ ॥ હસ્તીવાળા હસ્તીબેઠા, ઊટવાળા છે ઊટે; મારથી સારથીને અતીરથી, હીમ્મત કોની ન ટુટે ॥ ૩૮ ॥ ભીમ ગદા ગ્રહી ગજપર બેઠો, સુતનો સંગ રાખે; અછોડા ઝાલી અભીમન્યુનો રથ ગટાડગછ હાંકે, ॥ ૩૯ ॥ શેદેવ નિકુળ વઇરાટ રાજા શીખંડી દ્રુપતરાય; ધષ્ટપ્રદુમાન સાથે ચાલ્યા, વાજતે ગાજતે જાય, ॥ ૪૦ ॥ શુભ શુકન જોઇને નીકળ્યા, ચાલ્યા પાધરે પંથ; ક્રોધ ભરે- લા રક્ત લોચનથી, દાજમાં પીસે દંત ॥ ૪૧ ॥ પાતાળમાં પ્રભુએ વિચાર્યું દાશીએ રક્ષા બાંધી; મુજ સહિત સરવે દેવોને સાથે લીધાં છે સાંધિ. ॥ માટે ભાણેજ નહી મરવાનો, નહી થાય વાંકો વાળ; જો જઇને રક્ષા છોડાવું તો થાય એનો કાળ ॥ ૪૩ ॥ ઓત્રાને લાવતા કુંપો ભુલાવ્યો સાંઢનો ભાગ્યો ચરણ; તો પાછો ડોશીએ દાટ વાળ્યો, દોરે ઉગાર્યું મરણ ॥ ૪૪ ॥ માટે તે દોરો તોડાવું, તો તો ભાણેજ મર શે; જીવતો રહેતો તો મુજને મારી, ત્રીલોકનું રાજ કરશે ॥ ૪૫ ॥

એવું જાણિ દોરો તોડાવા, ઉઠયા વીશ્વનાભુપ; એક સ્વરૂપે પાતાળ રહ્યા બીજું ધરીયું રૂપ ॥ ૪૬ ॥ બ્રાહ્મણનું રૂપ ધારણ કરી; ભોમી આવ્યા ભગવાન; કુરૂક્ષેત્રમાં પોતે નીકળીયા, જ્યાં જાય છે અભેમાન ॥ ૪૭ ॥ વળણ ॥ અભેમાન જ્યાં જાય છે, ત્યાં આવે ભગવાન; વદે વલ્લભ શ્રોતા સહુ, દેજો પુરણ ધ્યાન.

કડવું ૨૮ રાગ ઉછરતી ચોપાઈ.

ચરીત્ર વાળા વિશ્વના ભુપ, ભોમી આવ્યા ધરી વીપ્રનું રૂપ ॥ ચાર છેડે પહેરીછેરે ધોતી, બગલમાં મારી છેરે પોથી, કંઠમાં હાર રહ્યોછેરે ઓપી, મસ્તક ઉપર રાતીરે ટોપી ॥ કાનમાં રૂદ્રાક્ષ મણકાની વાળી; કોટમાં માળા શોભે રસાળી આડું તીલક કીધું લલાટ, પાપણો પર ભસ્મ પુરપાટ ॥ આડીને અવળી ભસ્મજ ચોળી, ડાબી ખાંધે ભરાવી છે ઝોળી, એકજ હાથમાં તુમ્બીનું પાત્ર; ગોવિંદે ધર્યું, ધરડું રે ગાત્ર ॥ જેષ્ટીકા કરમા છે ઝાલેલી, શેવા સામગરી બગલમાંઘાલેલી બ્રદ્ધછે માટે આંખે નવ સુજે, ચામડું લટકે થર થર ધ્રુજે, દાંત પડયાને ડાચા રે મળીયાં; મોઢે ને માંથે ઉગેલા પળીયાં ॥ નેતર નાશીકાથી પાણી ચુએછે, લેલાટ કર દેઇ પંથ જુએ છે, કેહેડયોમાંથી ખુંધા વળેલા, જયાંથી ને ત્યાંથી હાડ ગળેલા, એવે રૂપે આવ્યા ભગવાન જાય છે જે પંથ અભેમાન ॥ વળણ ॥ અભેમાન જયાં જાય છે ત્યાં આવે જગરાય વદે વલ્લભ કળા કૃષ્ણની, કોઇથી નવ કળાય.

કડવું ૨૯ રાગ સવઈયાનો.

વઇશમપાયન એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય, વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચક્રાવાનો મહીમાય ॥૧॥ અભીમન્યુના પંથમાં આવ્યા; સેન્યામાં સુસરા પડીયા, શેન્યના લોકે હાથ ઝાલ્યા, ખાય પ્રભુ અડબડીયાં ॥ ૨ ॥ તવ સહુ યોદ્ધાપુજવા લાગ્યા, માહારાજા કયાં જાવું; કૃષ્ણ કહે માહારો અરજુન સ્નેહિ, તેના કને હું આવું ॥ ૩ ॥ યોદ્ધાએ કહ્યુ અરજુનજી તો, ગયા છે પાતાળ; હાંઇ અધીપતીછે અભીમન્યુ, અરજુનજીનો બાળ ॥ ૪ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, મુજને મુખ બતાવો; કયાં છે દિકરો અરજુનજીનો એની કને લેઇ જાવો ॥ ૫ ॥ તવ શેવકાએ હાથ ઝાલ્યા, બ્રદ્ધ જાણી કરિ દયા; કુંવરનો રથ ઉભો રખાવી

તેની કને લેઇ ગયા ॥ ૬ ॥ કુંવર કહે આવો મહારાજા, આપ પધાર્યાં ક્યાંથી, પ્રભુ કહે અરજુનજીને મળવા, આવ્યો અરન્યમાથી ॥ ૭ ॥ પણ તેતો પાતાળ ગયો છે, મેં સાંભળ્યા સમાચાર; પણ તું અરજુનનો સુત જાણિ, હરખ્યો હું અપાર ॥ ૮ ॥ માહારે તાહારૂં મુખ જોવું છે, ઉરમાં આનંદ થાય; અભીમન્યુ તવ રથમાં બેશી, વીપ્રને લાગ્યો પાય ॥ ૯ ॥ બ્રાહ્મણે મુખ નિરખી જોયું, નર ભાગ્યશાળી પુરો; જેવો પારથ તેવો તું નીકળ્યો, સંગ્રામ કરવા સુરો ॥ ૧૦ ॥ કુંવર કહે એ માહારાજા, આશીરવાદ તમારો; જાવો તંબુએ આવશે કાલે, તાત ને મામો અમારો ॥૧૧॥ વિપ્ર કહે તમે શીદ સીધારો, એમ પુછયું ઘનશામ કુંવર કહે કોઠા રચ્યા છે, કરવા જવું સંગરામ ॥ ૧૨ ॥ કઉરવોએ કપટ કરીને, કોઠા રચાવ્યા સાત; યુદ્ધ નહી કરીએ એમ કહીને, કાડયો છે મારો તાત ॥ ૧૩ ॥ અચાનક આ યુદ્ધ ઉપાડયું, તેમાં હું વઢવા જાવું; કૃષ્ણ કહે શાબાશ તુને, પ્રાક્રમ કરે છે આવું ॥ ૧૪ ॥ તાતથી તું નીકળ્યો સવાયો, દેખીને પ્રગટે ભાવ; સપ્ત ગાંઠોનો દોરડો બાંધ્યો, શું કાંઇ આવે છે તાવ ॥ ૧૫ ॥ અભીમન્યુ કહે નારે મહારાજા, નથી મને રોગ વ્યાધી; માહારા મર્ણના ભયથી માહારી, વૃદ્ધ માયે રક્ષા બાંધી. ॥ ૧૬ ॥ સાંભળી પ્રભુએ મોઢું મરડયું, કુંવરને પડયો વેમ; ઓ માહારાજા ડોકું ધુણાવી, મોઢું મરડયું કેમ ॥ ૧૭ ॥ એટલે ધીરે રહીને બોલ્યા, પોતે સુંદર શામ; રક્ષા બાંધવી રાંડેલીની, નહી સુરાનું કામ ॥૧૮॥ રણમાં જાતાં રાંડેલીની રક્ષા કેમ બંધાય;પહેલા તો એ અપશુકન ખોટા, સમજી લે મનમાંય ॥ ૧૯ ॥ કોઠાયુદ્ધમાં યુદ્ધ કરીને, જીતિશ તું તારે આપ; પણ લોક કહેશે કુંવર જીત્યો, ડોશીના દોરા પ્રતાપ ॥ ૨૦ ॥ તારી મહેનત મીથ્યા જવાનિ જશ ડોશીને મળશે; સુરાતણ તારૂં ઢંકાઇ જાશે, તાત તારો કળકળશે ॥ ૨૧ ॥ એવું સાંભળી અભીમન્યુના, ધ્યાનમાં બેઠી વાત; મેહેનત માહારી ને જશ પામે, કુન્તાજી વૃદ્ધમાત ॥૨૨॥ મહારૂં કરેલું ધોવાઇ જાશે, બ્રાહ્મણ સાચું ભાખ્યો, લ્યો મહારાજા એવું કહીને, દોરડો તોડી નાંખ્યો ॥ ૨૩ ॥ તેમાંથી તાર છુટો થઇને પડયો ગટોરગછ પાસ; તેણે લઇ પડપંચાયે વીંટયો, રમતને આભાસ, ૨૪ ॥ અભિમન્યુના ધનુશ કેરી, પડપંચાયે વીંટાળ્યો; આખો દોરડો બાળી નાખ્યો, ભગવાને તે બાળ્યો ॥ ૨૫ ॥ પગવતી પ્રભુએ તાણિ લીધો કહયું ભાઇ હવે જાવો; સાબાશ તારા સુરાતનને, જીતીને વેહેલા આવો ॥ ૨૬ ॥ એમ કહીને વિદાય કીધો, કુંવરને તે વાર; સાથે

ચાલી સઘળી સેન્યા, પુંઠે રહ્યા મોરાર ॥ ૨૭ ॥ ત્યાંથી સહુ સેન્ય ચા-લ્યું ગયું કે, દોરો લીધો ભગવાન; પુરણ પોતાનું કામ સાધીને, થયા અંતરધ્યાન ॥ ૨૮ ॥ અરજુન નંદન વાજતે, ગાજતે, ચક્રાવે વઢવા જાય; ઘણાં જોરમાં નીશાન વાગે. દરોણને ચીંતા થાય ॥ ૨૯ ॥ આતે કોણ આવે છે યુધ્ધે, મોકલ્યા શેવક ચાર; ખબર લાવો કોણ આવે છે, યુદ્ધ કરવા આ વાર ॥ ૩૯ ॥ એટલે શેવક સંચરીઆ તે. લાવીયા સ-માચાર; યુદ્ધ કરવા સેન્ય લઈ આવે છે, અરજુનનો કુંવાર ॥ ૩૧ ॥ એ ટલે સરવે ખુશી થયા, ઉભા હીમ્મત ધારી; પાન્ડવ દળ જાયછે એવા માં આવી ઓત્રા નારી ॥ ૩૨ ॥ સાંઢે બેસીને આવે સપાટે, દળ દીઠું તે વાર; અભેમન્યુએ સાંઢ દીઠી, મનમાં પડયો વીચાર ॥ ૩૩ ॥ એવા માં તો ઓત્રા રાણિ, મનમાં કરે વીચાર; રખેને દળ હોય પાન્ડવનું, હોય મહારો ભરથાર ॥ ૩૪ ॥ એવું સમજી રાયકા પ્રત્યે, પુછવા લાગી વાત રત્ના ભાઇ જે પુછુ તે, સાચું કહે સાક્ષાત ॥ ૩૫ ॥ વળણ ॥ પુછ-વા લાગી પ્રેમદા, રત્નાને તે વાર; વદે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, જીભે જ-પો મોરાર.

કડવું ૩૦ રાગ કંથાજીનો.

ઓતરા રાણી બોલીયાં, મારા રાયકારે; પેલું સેન્ય તે કોનું જાય, ઓ રત્ના રાયકારે. તેમાં વચ્ચે લીલો રથ શોભતો; મહારા રાયકારે, કો ઇ રૂપાળો બેઠોછે માંય, ઓ રતના રાયકારે ॥ ૧ ॥ એનિ સુર્ય સરિખી કાન્તી દીસે, મારા રાયકારે, કેવું શોભેછે નમણું નાક, ઓ રત્ના રાય કારે કપરી કીકી લાગે ઘણી, મારા રાયકારે; છબી દેખતાં લાગે ધાક, ઓ રત્ના રાયકારે ॥ ૨ ॥ એની નારીએ શાં પુન્ય કર્યા હશે, મારા રાયકારે; ઘણા ઘણા કરેલાં ધર્મ, ઓ.વરત વચુલાં આદર્યા હશે, મારા. વળી કર્યા હશે શુભ કર્મ ઓ. ॥ ૩ ॥ કાશીનાં કરવત લીધાં હશે, મા; ગાળ્યાં હશે હીમાળે હાડ, ઓ. વળી ભેરવજય ખાધા હશે. મા; તપ કરેલું ગીરનાર પહાડ. ॥ ૪ ॥ તે તારૂણી એની થઇ હશે. મા; પુ-ર્વના પુન્યે ઝાલેલો હાથ, ઓ. ધન્યભાગ્ય એ ભામનિતણું. મા; હાવો રૂડો મળ્યો ભરથાર, ઓ. ॥ ૫ ॥ રાયકોજી તવ બોલીયો, મારી બેહે-નીરે; તમે કીધાં બહુ પુન્યદાન, ઓત્રા બેનીરે. સઘળાં શુભકૃત્ય તમેક ર્યા, મા, તને રીઝેલા શ્રી ભગવાન, ઓ, ॥ ૬ ॥ એતો અરજુનજીનો

દીકરો, મા; એ તો સુભદ્રાનો કુંવાર, ઓ ઓતરા. અભેમાન નામ એ-હનું, મા; બાઇ તાહારો એ ભરથાર. ઓ. ॥ ૭ ॥ વલણ ॥ સાભળી ચમકી થઇ આતુરા, પતીપર ઉપજ્યું હેત; હાવો પીઉ જાણતી હોત તો પરણી પીહર નવ રેહેત ॥

કડવું ૩૧ રાગ દુહારૂપ દોહરો.

ઓત્રા દીઠી આવતી, અરજુનને સંતાન; ગટોરગછને પુછતો પોતે એ અભેમાન ॥ રાગ ઉપરના કડવાનો. કુંવર વાણી બોલીયો, મારા વીરારે; પેલી કોણ આવે છે નાર, ઓ કુળના હીરારે. એના જેવું રૂપ એવું નથી, મા; જાણેવિજળીનો ચમકાર. ઓ ॥ ૧ ॥ એના પતીએ શાં પુન્ય કર્યાં હશે મા; કરેલાં જઇ તપ પુન્ય દાન, ઓ. હીમાળે હાડ ગાળ્યાં હસે, મા; વળી રીજ્યા હશે, ભગવાન ॥ ૨ ॥ ગટોરગછ તવ બોલીયો, મા, તમે કરેલા જપતપ દાન, ઓ. હીમાળે હાડ ગાળ્યાં તમે, મા; તમને રીજેલા ભગવાન, ઓ. ॥ ૩ ॥ એ તો વઇરાટ રાજાની દીકરી, મા; જુઓ છે રૂપરૂપનો ધામ, ઓ. ભાઇ આવી એ નારી તમ તણી, મા; રાણી ઓત્રા એનું નામ ઓ ॥ ૪ ॥ વલણ ॥ એવું વચન સાંભળી, ચમકયો નર કુંવાર; પેહેલી હાવી જાણતો હોત તો, ના નીકળત ઘર બહાર. ॥

કડવું ૩૨ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, મેળાવડાનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ ઓત્રાએ કહ્યું રાયકાને, વિરા ધીરજ ધારો; સાંઢ તમારી બેસાડીને, મુજને નીચે ઉતારો ॥૨॥ હું જઇ રોકું માહારા પતીને, તવ સાંડને બેસાડી; વસ્ત્ર ને સણગાર બાહલી લીધાં ગવાળામાંથી કહાડી ॥ ૩ ॥ બીજો ગવાળો રૈકાને આપ્યો, માહારી સાસુને દેજે; ઓતરા વહુ આવી છે તમારી, માહારી સાસુને કહેજે ॥૪॥ કહીએ કે વહુ ગઇ છે તમારી, રાખ્યો છે તમસુત ખાળી; ચાલશે તેટલું કરીને પોતે, પતીને લાવશે વાળી ॥ ૫ ॥ પુન્ય તમારૂ આવશે આડે તો લાવશે સમજાવિ, સમજાવ્યે જો નહી સમજે તો, વાંકી કરણી કાહાવી ॥ ૬ ॥ એમ કહીને આપ્યો ગવાળો, રઇકો થયો વીદાય; ઓત્રી

રાણિ સુર ભરેલી, કંથને રોકવા જાય ॥ ૭ ॥ આવતી દીઠી સકળ સૈન્યે ભીમે કર્યો વીચાર; ભલે આવી ભલે આવી, અભીમન્યુની નાર. ॥ ૮ ॥ કુંવર યુદ્ધનું બીડું લેઇને, જીવ સરવના બાળે; સારૂ થાય જો ઓતરા રાણી, પતીને પાછો વાળે ॥ ૯ ॥ સરવે સૈન્યા નજરે જુએ, એ નહિ મોહોટાનો ધર્મ; એમ દેખી નરનારીને, આવશે મનમાં સર્મ ॥ ૧૦ ॥ એવું સમજી વ્રકોદરે, સર્વને સાન બતાવી; પછી પોતે જઇ આઘો ઉભો, સૈન્ય ખસ્યું હેત લાવી ॥ ૧૧ ॥ ગટોરગછ રથનો હાંકનારો, તેને કરિ સાન; ઓત્રા આવે એટલે ખસજે તું, છો રહયો અભેમાન ॥ ૧૨ ॥ એમ કરી સહુ અળગા ઉભા, ઓત્રા સપાટે ચાલી; હસ્તે મોઢે માનુનીએ, ઘોડાની લગામ ઝાલી ॥ ૧૩ ॥ એટલે નંદન હેડંબાનો રથપરથી ઉતરીયો; રાસ પરોણા રથમાં મુકી, સેન્યપાસે પરવરીયો ॥ ૧૪ ॥ એટલે અભીમન્યુ એમ બોલ્યો છો કીયા નરનિ નારી, કઇ જનેતાની જાએલી કોણ રાયની કુંવરી ॥૧૫॥ એવું સાંભળી મધુર બોલે બોલી મુખ વચન; કેઇ નારિના નાથ તમે છો, કીયા રાયના તન ॥ ૧૬ ॥ અભીમન્યુ કહે ઓત્રા કુંવરનો, છઇયે પુજનીક પાત્ર, સુદ્રષ્ણા થાય સાસુ અમારી, વૈરાટનો જમાત્ર ॥ ૧૭ ॥ તવ ઓત્રા કહે સુભદ્રાજી, થાય છે સાસુ માહારી; અરજુનજી બાણાવળીના, દીકરાની હું નારી ॥ ૧૮ ॥ એવું સાંભળી અભિમન્યુને, ઉલટ આવ્યો અપાર; આવી ત્યારે શીદ મોડી આવી, મુજ મન ગમતી નાર ॥ ૧૯ ॥ શૈન્ય લેઇ હું રણમાં આવ્યો, હવે નહી ઉપાય; મીથ્યા મુજને રોકી ઉભાં, અણઘટતું દેખાય ॥૨૦॥ ઓતરા કહે અણઘટતુ દીસે તેમાં શી છે નવાઇ; યુદ્ધે ચઢીને હાથે કરીને, તમે માંડી છે ભવાઇ ॥ ૨૧ ॥ જો સારૂ દેખાડવું હોય તો પાછા વળો મુજ કંથ; નાનપણમાં શાં લડવાં વઢવાં, ઝાલો તંબુનો પંથ ॥ ૨૨ ॥ અભીમાન કહે સુણ અબળા, સમજ્યા વણ વદે એમ; બીડું લેઇ રણ યુદ્ધ ચડેલો, ક્ષત્રી પાછો વળે કેમ ॥ ૨૩ ॥ બીડું ચાવી બેશી રહે ઘરમાં, કાયરનું એ કામ; જનેતાનું ઉદર લાજે, બોળાય બાપનું નામ ॥ ૨૪ ॥ તંબોળ બદલે કહેવાય લાહાળા, તો પછી જીવ્યું વ્યર્થ; મનુશનો દેહ ધારણકરી, કાંઇ નસરીયો અર્થ ॥ ૨૫ ॥ જણે તો હરીજન જણજે, કાં દાતા કાં સુર; નહીતો રંડા વાંઝણિ સારી, ગુમાવે નહી નુર ॥ ૨૬ ॥ એવાં વચન છે જ્ઞાની પુરૂશનાં, માટે ન ખાઉ ગાળ; યુધ્ધે ચઢેલો પાછો વળુ તો, નહી અરજુનનો બાળ ॥ ૨૭ ॥ માટે મીથ્યા મેહેનત મુકો, તંબુએ પાધરાં જાવો. સમાં

વાહાલાંને સૈન્ય જુએ છે, શરમ મનમાં લાવો ॥ ૨૮ ॥ સંસાર વેહેવારની રીત કેવી, તે નથી જાણતાં મર્મ; શરમ મરીયાદામાં રહેવું, એ અબળાનો ધર્મ. ॥ ૨૯ ॥ એટલે બોલી ઓત્રા નારી, જાણુછું સ્ત્રી ધર્મ; ઘરબાર બેઠું કુલત્રા ત્યાં, કેવી રાખવી સર્મ ॥ ૩૦ ॥ સરમને શું પાથરવી કે, શરમ શું ઓડાય; સંસાર વહેવાર સારો ચાલે તો શરમ ધરમ સચવાય ॥ ૩૧ ॥ મરીયાદામાં રાખવી હોય તો પાછા વળો મુજ નાથ; તે વિના નહી લગામ છોડું, કેમ ઝાલ્યો તો હાથ ॥ ૩૨ ॥ એટલે બોલ્યો અભેમન્યું, માનુની મુમત મુકો; કોઇનો પાછો વાળ્યો ન વળુ, મરિયાદા શીદ ચુકો. ॥ ૩૩ ॥ વળી સ્વભાવ આકળો હોયે, પુરૂશનો અપાર; માટે સમજી લગામ મુકો નહી તો ખાશો માર ॥ ૩૪ ॥ એટલે ઓતરા હશીને બોલી, બોલ નીકળીયો હાવો; મારશો તો માથાના મુગટ છો, મુજને વિતે લાહાવો ॥ ૩૫ ॥ હાથ તમારો મુજને અડે તો થાઉં પાવન; એ વાતનિ નથી શોશના મુને, આનંદ પામે મન ॥૩૬॥ અભીમન્યુ કહે સાંભળ નારી, ચારહઠયો જગમાંય; રાજહઠ બાળહઠને જોગી હઠ, સ્ત્રીહઠ પણ કહેવાય. ॥ ૨૭ ॥ તેમાંની બે હઠ મુજ પાસે, તે સમજો વિવેક; માટે હઠ લઇને નહી જીતો, તમપાસ હઠએક ॥ ૩૮ ॥ હરી ફરીને સ્ત્રી હઠ તારી મારી હઠ બે બતાવું બાળક હઠછેને રાજ હઠ છે, તુજને જીતી જાવું ॥૩૯॥ એટલે બોલીઓત્રા નારી; સાંભળો મુજ વીવેક; ત્રણ હઠયો છે માહારામાં, તમથી વધારે એક ॥ ૪૦ ॥ રાજની પુત્રીનેરાજનીરાણી, તેથી રાજહઠ માહારી; બાળકછું તે બાળહઠબીજી તીજી સ્ત્રીહઠભારી. ॥ ૪૧ ॥ એહઠ તમારી ત્રણ હઠ માહારી, માટે નહિ પડું પાછી; અરજુનની નિશાળે ભણેલી, ન જાણશો મને કાચી ॥ ૪૨ ॥ એવું વચન સાંભળીને કુંવરે જાણીપુરી; દેખાય નાહાની પણ બોલવામાં દિસે બહુ બાહાદુરી ॥ ૪૩ ॥ અભેમાન કહે ઓ અબળા મહારો નથી ઉપાય; રણ ચઢેલો ન વળું પાછો, વળુ તો ઇજ્જત જાય ॥ ૪૪ ॥ તુજ પર મુજને પ્યાર ઘણોછે, પણ વીધાતાની ટાંક; હું રણ ચઢીયો તું ભોડી આવિ, બેના ભવિશનો વાંક ॥ ૪૫ ॥ એવા આવ્યાં આંખે ઝરઝરિયા, હસ્ત ઝાલ્યો તેં ફાસુ; પીઉના એવા વચન સુણી, ઓતરાને આવ્યા આંસુ ॥ ૪૬ ॥ વળણ ॥ આંસુ અતીસે આવિયાં, દેતી કંથને આણ; વદે વલ્લભ એ તારૂણી, તજવા બેઠી પ્રાણ.

કડવું ૩૩ રાગ ઉપરનો.

તમે ચાલો તો કાઢું મારા પ્રાણરે, મહારી નણદિના વીર; રથને હાંકો તો ધરમરાયની આણરે, માહારી સાસુના જાયા ॥ ટેક ॥ રણમાં રઝળતી શું મુકીને જાવોછો, ઓ અલબેલા નાથરે; પરપુત્રી નોહોતી નાંખવી અપાયમાંને, નહોતો ઝાલવો મુજ હાથરે ॥ મહારી ॥ ૧ ॥ સોળ કળાનો જેવો ચંદ્ર બીરાજે સ્વામી, તેવીછે કાન્તી તમારીરે; હસ્તીનાપુર સરખી ગાદી બેસવાની તેવિ, અરધંગના હુંછુ નારીરે ॥ માહારી ॥ ૨ ॥ રાજ્ય હંસલો મેંતો જાણિ કરીને પીઉજી, કીધો પરણતાં સંગરે; જો જાણતી હોત બગલો બાપડો તો મહારૂં, કદીએન રાખત અંગરે ॥ મહારી ॥ ૨ ॥ હઇયામાં મુજને હોંશ હતી કે પીઉજી, બેસશું જોડા જોડરે; છ છ જનમના વેહેર ભોગવી રહ્યાંને, સાતમે નડેછે રણ છોડરે ॥ મહારી ॥ ૪ ॥ નાહનપણામાં ગમે ખાવા પીવાનું ને, ગમે પહેરવુંનવ રંગેરે;ગ્રહસ્થાશ્રમના વહભોગ મુકીઆશું, લઢવા વઢવાનો ઉમંગરે ॥ મહારી ॥ ૫ ॥ આશો ઉમંગ તમને વઢવા તણો છે પીઉજી, જનમથી હઠની વાતરે. ભિમ સરીખા કાકા છે વઢનારા વળી અરજુન સરીખા છે તાતરે ॥ મહારી ॥ ૬ ॥ ગટોરગછ સરખા બંધુ વઢનારા પીઉજી, સસરા વઇરાટ રાયરે; તેમ છતાં તમે આગળ પડયા તેતો, માહારા ભવિશે ભુલાયરે ॥ માહારા ॥ ૭ ॥ સારા સુકનમાં મુને મોહોરે પધરાવિને, પરણાવા બેઠો માહારો બાપરે; તેરે વેળા મને કેમ નવ ડંસ્યો પીઉજી, કારમો કાળુડો સાપરે ॥ માહારી ॥ ૮ ॥ નાનપણામાં મારો તાતજી રૂઠયો તે, પરણ્યાનું મીંઢળ નથી છુટયુંરે; સુખની લહેરમાં તો કહેર થવા બેઠો, ભુંડું ભવિશ માહરૂં ફુટયું રે ॥ માહારી ॥ ૯ ॥ ચકાવો ઘડ ચોરી રચ્યો છે પીયુજી, ભાલુડે પોંખાશોરે; બાણરૂપી ત્યાં તો લોહુ વછુટે તમે, રૂધીર વરણા થઇ જાવોરે ॥ માહારી ॥ ૧૦ ॥ ચક્રાવો ચઢશો ત્યાં માર ખાઇ પડશો ને, અપછરા લેઇ જાશેરે આજપછી મોડું નથી દેખવાની આતો,છેલું દરશણદુર્લભ થાશેરે ॥ મહારિ ॥૧૧॥ અગમ નીગમ મુને સુજેછે પીયુજી, નહી મુકે દુસ્મન લોકરે; માઠા શુકન મને ઘણા થયાછે માટે, જીવતા આવ્યાનિ આશા ફોકરે ॥ મહારી ॥ ૧૨ ॥ અરેરે જોબન મારૂં કેમ જળવાશે પીઉજી; વ્રહે વેહેરિ થઇ લાગેરે; હુંરે અભાગણી રડીસ રૂજની તે, તમ ભીડ કયાંથી ભાગેરે. ॥ મહારી ॥ ૧૩ ॥ રૂપ રંગ રૂપી મહારી પુષ્પની વાડી તે, દીવશે દી-

વશે કરમાયરે; માળી વિના પુષ્પ વીણાય નહી તેથી, હીનહીન કરમાઇ જાયરે ॥ મહારિ ॥ ૧૪ ॥ પેહેરિ ઓડીને હું હરી ફરી નહી, ન જોયું સૈયર સમાણીરે, સાસરેથી પીહરે પીહરથી સાસરે હું, આવિ નહી ઘુંઘટ તાણિરે ॥ માહારી ॥ ૧૫ ॥ હાથ ઝાલીને મુને અધવચ મુકી પીઉજી; એ નહી રાજની રીતરે; સદા દુખીઅણુનો દગો દેઇ દુખ દો છો સ્વામી, તોડો છો પરણ્યાની પ્રીતરે ॥ મહારી ॥ ૧૬ ॥ આ છબી ફરીને હું નથી દેખવાની સ્વામી, દેખું તો પાધરા પાસા રે; રંકરામાને શિદ રડતી મુકોછો પીઉજી, ભાગોછો ભવોભવની આશારે; માહારી ॥ ૧૭ ॥ તમ વીના ઠરવાનું ઠેકાણું નહી મહારે, ના વળે શીતળ છાયારે; છેવટ ખાળ્યા નહી ખળો તો પછી કંથ વીયોગે પાડુ કાયા રે ॥ માહારી ॥ ૧૮ ॥ વલણુ ॥ કાયા પાડુ કંથજી, આંસુ વહે ચોધાર, વ્યાસ વલ્લભ વાણિ વદે; કહે છે નર કુંવાર.

કડવું ૩૪ રાગ ઉપરનો.

ગોરી મહારી મુકો ઘોલડીયાની લગામરે, કુંવરી વઇરાટનીરે; માહારા રથને જાવાનો દોને મામરે; કુંવરી વઇરાટનારે ॥ ટેક ॥ ઉભાં છો સામાને રડાછો રામા તેથી, આવે નીરદયને દયાયરે; કોમળ કંઠથી કરગરોછો પણ, હવે નથી ઉપાયરે ॥ કુંવરી ॥ ૧ ॥ રડી રડીને મને શીદ રડાવોછો, સળગે હઇયામાં હોળીરે, વણુ વહનીએ મને ઉભો બાળેછે ને, કલેશ કરે છે ચોળીચોળી ॥ કુંવરી ॥ ૨ ॥ તુજ પેઠે મુજને પણ હોંશ હતી કે ગોરી; બેશીશું જોડા જોડરે; છછ જનમની વિતી સાતમે જન્મ પુઠે, પડયો મામો રણછોડરે ॥ કુંવરી ॥ ૩ ॥ એરે મામાએ મન ગમતું કર્યુંને ગોરી જુઠાં વચન વરણાવ્યાંરે; મનની હોશ બેના મનમાં રહીને મામે, પાટા બાંધીને પરણાવ્યાંરે ॥ કુંવરિ ॥ ૪ ॥ પણ એકવાર જો હું આવું છું જીવતો ગોરી, જો લાવે આપણો ઇશરે; તો તો મોસાળ પેહેલું ઉજડ કરને છેદું, કૃષ્ણ મામા કેરૂ શિશરે ॥ કુંવરી ॥ ૫ ॥ તે પછી તાહરી હું સંભાળ લેઉં ગોરિ, પછી સકળ વેહેવારરે ॥ કુંવરિ ॥૬॥ એક એકના મોઢા સામું જોઇ જોઇને ગોરિ, મનની સંગાથે બળવું રે; જીવતા આવ્યાની આશા ઇષ્ટ કરાવે નહિતો, પેલે ભવ મ્હારે તારે મળવુંરે ॥ કુંવરિ ॥ ૭ ॥ તુજ તાતને માહારા કાકા દેખે છે ગોરિ સરમ

આવેછે અતી મનમાંરે, કંકાશ કરી શાને કાળજું બાળોછો માહારૂં તપત ઉઠે છે બહુ તનમાંરે ॥ કુંવરિ ॥ ૮ ॥ જમત તમે શીદ હસાવોછો, સામા જુએ શત્રૂ લોકરે; ચાહતો તારી માહારી કાયા પડે પણ, પાછા વળ્યાની આશા ફોકરે ॥ કુંવરી ॥ ૯ ॥ વળણ ॥ પાછો વળવાનો નથી, હઠ મુકી દે નાર; વદે વલ્લભ તવ પ્રેમદા, કરતી હાહાકાર.

કડવું ૩૫ રાગ કાફી.

હાંરે બોલ્યા વઇશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષતરાયના તન; હાંરે વાંકા વચન પતીના સુણી, ધ્રુસકા મુકી રડે છે તારૂણી ॥ ૧ ॥ હાંરે પતી દગો દેવાનો તેં ધારયો; મારો સ્વારથ કંઇ ન વીચાર્યો,હાંરે મને ભર્યા રે અમ્રીતમાંથી કાહાડી; ઉંચા પરવરતપરથી પછાડી ॥ ૨ ॥ હાંરે પેટમાં પેશીને મારી પાળી, મુને દીંચણમાંથી તેં ઢાળી; હાંરે સોડતણો ઘાવ તે કીધો, હાવ રાખીને દગો દીધો ॥ ૩ ॥ હાંરે એ તો ટળવળવા લાગી એમ, વનમાં ટીટાડી ટળવળે તેમ, હારે એતા દુખહરિયામાં પેઠી, વાઅ ઝાલીને ગમળી બેઠી ॥ ૪ ॥ હાંરે એતા પાશાણુ શીશ પછાડે, ખેંચી મુસ્તકના કેશ કાહાડે, હાંરે કાલાવાલા વચન ઓચરતી,ત્રાસ ભરેલા વિલાપ કરતી હાંરે ॥૫॥ હાંરે રામા રૂદે ફાટે તેમરડતી, મુનેકંથે મુકી રખડતિ;હાંરે માહારૂ આ રણમાં કોણુ બેલી, પરણ્યો પીઉ જાયછે મેલી ॥ ૬ ॥ હાંરે એવું જોઇ કહે રાજ કુંવાર, હવે હઠ મુકી દો નાર; હાંરે એવુ વચન પતીનું સુણી, ઉભી થઇ કહે છે તારૂણી ॥ ૭ ॥ હાંરે સ્વામી શીખામણ દો વીચારી, તમે જાવોછો વણ મોહોતે મારી; હાંરે સ્વામી હઠીલા ન થાઓ ઝાઝા, યુદ્ધની હઠ મુકો મહારાજા ॥ ૮ ॥ ॥ વલણ ॥ રઢ મુકી દો યુદ્ધ તણી ઓરે બાળા રાય; વદે વલ્લભ શ્રોતા સુણો વીલાપનો મહીમાય. ॥

કડવું ૩૬ રાગ બાળારાજારે.

મને મારીને રથડા ખેડ, બાળારાજા રે; નહી તો યુદ્ધ જોવા સંગતેડ, બાળા રાજા રે ॥ ૧ ॥ રથ રખાવું તેમ રાખ, બાળા રાજા રે; નહીતો માહારા રૂદે પર હાંક, બાળા રાજારે ॥ ૨ ॥ મને આપ્ય તારી તરવાર, બાળા રાજારે; કરે કઉરવનો સંહાર, બાળારાજારે ॥ ૩ ॥ મને

આપ ઢળકતી ઢાલ, બાળા રાજારે, મને સાથ લઇને ચાલ, બાળારાજા, રે. ॥ ૪ ॥ હું તો અગણીત ગુણને ગણેલી, બાળા રાજારે વ્યંઢળ મેહેતાનિ વિદ્યા ભણેલી, બાળા રાજારે ॥ ૫ ॥ તમને એકલા જાવા ન દેઉં, બા, હું તો ધનુશને બાણુ લેઉં બાળા ॥ ૬ ॥ મુને માઠા થયા છે શુકન. બાળા. માટે સમજો સાસુડીના તન ॥ બાળા ॥ ૭ ॥ માહારાં કીયાં જનમના કત, બાળા, કુએ ઉતારી વાઢયા વ્રત ॥ બાળા ॥ ૮ ॥ જેમ હરણિ હોળેથી ટાળી, બાળા, પેટમાં પેશીને મારી પાળી, બાળા ॥ ૯ ॥ મને ઢીચણીએથી ઢાળી, બા. મને વૈભોગમાંથી બાળી બાળા. ॥ ૧૦ ॥ ધરી અમ્રતને લઇ લીધું બાળા. આપી વિશ્વાસને વિખ દીધું. બાળા. ॥ ૧૧ ॥ મને કીયાં કીયાં નડયાં પાપ, બા કાંતો, નડયો કોનો શ્રાપ. બાળા ॥ ૧૨ ॥ મેં શું ગંગામાં ધોયુ મળ મુત્ર. બાળા; માહારૂં ભાગે ઘર સુત્ર, બા ॥ ૧૩ ॥ મેં શું અભડાવી વિપ્રનિ થાળ, બા. મેંશું મળતાં ભાગ્યાં વેવિશાળ બા ॥ ૧૪ ॥ મેં શું તોડી સરોવર પાળ, બાળા; મેં શું ધાવતાં વછોડયાં બાળ બા. ॥ ૧૫ ॥ કોઇને દુઃખ દેઈ શું ધર્યો ગરવ, બા; મેં શું હુનાળે ઉઠાવી પરવ, બા ॥ ૧૬ ॥ મેં શું છાણે છાણું ભાગ્યું. બા. તેનું પાપ આવીને શું લાગ્યું બા. ॥ ૧૭ ॥ તે વીના છેક આમ નહોય, બા માહારૂં ન મળે બેલી કોય, બા. ॥૧૮॥ મને સુજી અગમની પેર, બા; તમે આવવાના નથીઘેર બા. ॥૧૯॥ પછી દીવસ મહારા કેમ જાય, બા. માહારૂં જોબન કેમ સચવાય, બા. ॥ ૨૦ ॥ માહારૂ ફરકેછે લોચન, બા, આવે રંડાપાના દને, બા. ॥ ૨૧ ॥ એવા દહાડા શી રીતે જાય. બા. ખાતે પીતે શરિર સોસાય, બા. ॥ ૨૨ ॥ વિધવાનું સગું કોણ થાય, બા. જેનીને તેની ડેસો ખાય, બા ॥ ૨૩ ॥ સ્વામી છો તો સોનાથી મોંઘી. બા. કંથ વીનાની કુસ્કાથી સોંધી. બા. ॥ ૨૪ ॥ વાધવાનું જગત સહુ ઝેરી બાળા; થાય વાડના કાંટા વેહેરી, બા. ॥ ૨૫ ॥ વીધવા જ્યાં જ્યાં ડગ ભરે, બાળ; ત્યાં ધરતી ભારે મરે, બાળા ॥ ૨૬ ॥ પાલવ અડતાં લાન્છન લાગે, બાળા. ઉપર આભ ભડાકે ભાગે, બાળા. ॥ કરિ જુઓ એ શરવ વિચાર, બાળા; માહારો છુટી પડે અવતાર, બાળા ॥ ૨૮ ॥ કહી રથશું શીશ પછાડે, બાળા; એતો મુસ્તકના કેશ કાહાડે, બાળા ॥ ૨૯ ॥ એવું રૂદન બહુ આરંભ્યું, બાળા. ગંગા જમુનાનું નીર થંભ્યું, બાળા. ॥ ૩૦ ॥ ત્યાંતો વાવલીઓ નવ વાહાય, બા. હાથી ઘોડા તે ઘાસ ન ખાય ॥ ૩૧ ॥ ચારે દિશાયે

રડતાં સ્વાન; બાળા બધી ભોમી ભાસે સમશાન બાળા ॥ ૩૨ ॥ આવી વાદળા છાયા ગગન. બા. લાગે ઉદાશી સરવેને મન બાળા ॥ ૩૩ ॥ ॥ વલણ ॥ ઉદાશી કુરૂક્ષેત્રમાં લાગે અપરંપાર; વદે વલ્લભ તેણે સમે કહે છે નર કુંવાર.

કડવું ૩૭ રાગ સવઈયાનો.

વધશમપાચે એણીપેરે બોલ્યા, સુણજનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચકાવાનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ અતી કલ્પાંત જોઇને બોલ્યો અરજુનનો કુંવાર; જરાક વહેલી આવિ હોતતો, ન નીકળત ઘરબહાર ॥ ૨ ॥ હવે નથી ઉપાય માહારો, ચાખ્યું મુખ પાન; તેતો ઠરે કોહયલા ચાવેલા નામ શાનું અભેમાન ॥૨॥ તે માટે તું હઠ મુકી દે, માહારે તારે સંસ્કાર; વધભોગ લેવા આટલું યત્ન. કરે છે તું નાર ॥ ૪ ॥ પણ વધભોગ વ્યાધી તે ઉપાધી મીથ્યા સંસાર સુખ; જેટલું જેટલું સુખ તું માને; તેટલું જાણજે દુખ ॥ ૫ ॥ મહોટા મહોટા સંસાર તજે, તે શુભ કરણિ સારૂં; સંસારના વધભોગ છે, તેને અતી અંધારૂ ॥ ૬ ॥ એવું સાંભળી ઓત્રાબોલી, તજવો કીયો સંસાર; અનિતી જેણે તજી તેણે, તજ્યો બધો વેહેવાર ॥ ૭ ॥ મોહોટા મોહોટા જે કહેવાયા, તેણે નથી તજી નારિ, ઇંદ્ર કુબેરને વરૂણ અગની, તે સરવે સંસારિ ॥ ૮ ॥ બ્રહ્માએ બ્રહ્માણી રાખી, લક્ષ્મી વિષ્ણુ દેવે, માહાદેવજી યોગી હતા પણ ઉમીયા રાખી એવે ॥ ૯ ॥ નારી વિના સંસાર કયાંથી, નારિથી થયું જગત; નારીથી જ્ઞાની અવતરિયા; નારિથી થયા ભક્ત ॥ ૧૦ ॥ નારી વીના કોણ થયેલ, બતાવો મુજ નાથ; સ્વરગ આપવાવાળી નારી, સાચી માનજે વાત ॥ ૧૧ ॥ એટલે બોલ્યો અભેમન્યુ, બોલ્યામાં બાહાદુર આપ; પણ જો હું પાછો વળું તો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૧૨ ॥ પાનને બદલે કહેવાય કોહલા, માટે જવું છે ઠેઠ; નામ લાજે મુજ તાત તણુને, લાજે જનુની પેટ ॥ ૧૩ ॥ રણ ચડયો પાછો ન વળે, તેનું નામ છે સુરો; તે સુરાતણ ખોઇને જીવું, તોતો જન્મ અધુરો ॥ ૧૪ ॥ યુધ્ધેય છતાં મુજ માતાએ, બહુ કીધું કલ્પાંત; તેનો ખાળ્યો ખળ્યો નહી હું. સમજાવે ન થયો શાન્ત ॥ ૧૫ ॥ હવે તારો ખાળ્યો ખળું તો, વીશ્વની કહેણિ થાય; કહેશે બહુ રડીને થાકી, પોતાની જનેતાય ॥ ૧૬ ॥ તેની જરાએ દયા ન આવી, તેનો ખાળ્યો નવ ખળીયો, કહેશે કે નારીનું

મોડું દીઠું, એટલે પાછો વળીયો ॥ ૧૭ ॥ માતા કરતાં માન્યની વધી, કામમાં લબધાયો કામી; એવી કેહેણી લાગે મુજને. પડે ખરામાં ખામી ॥ ૧૮ ॥ પછી જીવું તોહે મુવા જેવો, તે જીવવું ધિક્કાર; માટે નહી વળુ પાછો નહી વળુ, હઠ મુકી દો નાર. ॥ ૧૯ ॥ એટલે ઓત્રા રાણિ વાણી, વદી તેણિવાર; તમે સોગન લેઇને બેઠા; ઓ માહારા ભરથાર. ॥ ૨૦ ॥ હવે માહારો ઉપાય નથી, ઓરે માહારા નાથ; પાછા વળવા નહી કહુ તમને, પણ એક સાંભળો વાત ॥ ૨૧ ॥ યુધ્ધે જવું હોય તો તમે જાજો, પણ મુજ કષ્ટી કાપો; તમારી કને લઉછું માગી, પુત્ર મને એક આપો, ॥ ૨૨ ॥ ઇશ્વર ઇચ્છાએ પુત્ર થશે તો, સરશે સંસારી કામ; મહારી તમારી ક્રીયા તે કરશે. રેહેશે જગતમાં નામ. ॥ ૨૩ ॥ તે માટે રૂતુદાન દો મુને, વાધે ભલું ઘર સુત્ર; મુજ મનને ભાસે છે એવું નીશ્ચે થવાનો પુત્ર. ॥ ૨૪ ॥ એટલે બોલ્યો અભીમન્યુ, આતે શું વદી વાણ; રણ જાતાં નારીને અડીએ, નારી તે નર્કની ખાણ. ॥ ૨૫ ॥ ખરા નર નારીને ન ગાંઠે; નારીછે ગોબરૂ ગાત્ર; તે માટે કેમ કહ્યું કરીએ, નર્ક છે નારી માત્ર. ॥ ૨૧ ॥ એટલે બોલી ઓત્રા નારી, સમજીને વદો વાણ, અભીમન્યુ કહે સમજીને કહુંછું સૌ નારી, નર્કની ખાણ, ॥૨૭॥ ઓત્રા કહે હજુ સમજીને બોલો, ઓરે સ્વામી સુપાત્ર; કુંવર કહે ખાણ મોહોટી, નર્કની સારી માત્ર ॥ ૨૮ ॥ ઓત્રા કહે હું કહીશ ત્યારે, રિસાસો ભરથાર; રણધીર બોલ્યો કહે કહેવું હોય તે, ખરી વાતે નહી ખાર, ॥ ૨૯ ॥ એટલે બોલી ઓત્રા રાણી, સાંભળો માહારી વાત; સૌ નારીને નર્ક કહોછો તો, નારી તમારી માત. ॥ ૩૦ ॥ તમારી માતા માહારી માતા, સરવની માતા નારી; અભીમાને તવ નીચુ ઘાલ્યું ન્યાયની વાત વિચારી. ॥ ૧૧ ॥ ઓત્રાએ તવ મન વિચાર્યું, સ્વામીને માઠુ લાગે, એવું સમજી કહેવા લાગી; કંથ તણો ભેદ ભાગે. ॥૩૨॥ સાંભળો માહારા સુજ્ઞ સ્વામી, હું અબળાની વાણ; તીછકારવિ નવ ઘટે નારીને, નારી તો રત્નની ખાણ, ॥ ૩૩ ॥ તમારા સરખા રત્ન જેવા, પ્રાક્રમી પ્રગટ થાય; તેની જનેતા નારી છે પણ, રત્નની ખાણ કહેવાય, ॥ ૩૪ ॥ યોગાભ્યાશી જ્ઞાની તપસ્વી, કંઇ સુરા કંઇ દાતા; કંઇ જન ભકતો, કંઇ દેવહંશી રત્ન સરીખા થાતા ॥ ૩૫ ॥ તે સરવે નારીના ઉદરથી, સુણો ચતુર સુજાણ, તે માટે સઘળી નારીને, ન કહેવી નર્કની ખાણ ॥ ૩૬ ॥ સમજવી ખાણ રત્ન કેરી, વીચારી વદવિ વાણ; તમારૂં કહેવું પણ સાચું, છે નારી નર્કની ખાણ, ॥ ૩૭ ॥ જે નારીને પેટે જનમે, નાસ્તીક નોર-

પાપી; અવળચંદા અધર્મી અન્યાઇ, વીવેક હીન વણ માપી ॥૩૮॥
કરી ખોરા તસ્કરી ચોગે, અવગુણનું એંધાણ; તેવાં પ્રાણીનિ જ-
નારી, તે નારી નર્કની ખાણ ॥ ૩૯ ॥ નારીનું એવું બોલવું સુ
ટ્રકી ગયો બધો તોડ; કુંવરે જાણ્યું પ્રવિણ ઝાજી, કરી બતાવ્યો
॥ ૪૦ ॥ એની સાથે બોલી ચાલીમાં હું તો નહી બર આવું;
સમજીને કહ્યું એણે, ઓ અબળા હવે જાશું ॥ ૪૧ ॥ ઓત્રાએ
સાભળો સ્વામી, બુદ્ધી મુઠ્ઠી છે નેવ; એકજ વીચાર હરી ફરીને,
લીખાની ટેવ ॥૪૨॥ એકજ પ્રકારની હઠ લેવી; બીજા નહી વિ-
; તેવાને ચાતુર કોણ ગણશે, ઓ મહારા ભરથાર ॥ ૪૩ ॥ આ
રથી હું એમ સમજી, બુદ્ધી નથી વિશેશ, સઘળા રસ્તાને નવ જા
વીચાર શકતી લેશ ॥૪૪॥ એટલે અભેમન્યુ બોલ્યો. જોણે છે
કોય, પ્રમદા કરતા પુરૂશમા શું બુદ્ધી ઓછી હોય ॥ ૪૫ ॥ ઓ-
કહે વીશેશ બુધી, પુરૂશમાં કયારે જાણું; પ્રશ્ન પુછું તેનો ઉત્તરઆ
તો બુધ્ધી પરમાણું ॥ ૪૬ ॥ પછી હું જાણીશ કે સમજીને
ઝાલી તે નાથ; તરત તંબુએ ચાલી જવાની, નહી આડા કરૂ હાથ
૭ ॥ તમથી ઉત્તર દેવાય નહી તો, પુત્ર આપીને જાવો; હું તમ
તમે મુજ સાથે, વચનથી બંધાવા ॥ ૪૮ ॥ એટલે બોલ્યો અભે-
ુ, તારેછે પુત્રની ત્રષ્ણ; પણ ઉત્તર થાય બુદ્ધિશાળીથી, તેવું પુ-
પ્રષ્ણ ॥ ૪૯ ॥ માહારાથી ઊત્તર દેવાય નહા તો, તારે દેવો પડ-
જો પછી ઉત્તર નહી દેતો, ક્રોધ મને બહુ ચડશે ॥ ૫૦ ॥ માહારા
ઉત્તર થાય નહીં તો, તુજથી ઉતર થાય; એવું પ્રષ્ણ પુછને નારી,
દીધું કરમાંય ॥ ૫૧ ॥ ઓત્રાએ પણ વચન આપ્યું તવ બોલ્યો
ન; તારા પ્રષ્ણનો ઉત્તર દેવો, સેહેજ છે માહારે મન ॥ ૫૨ ॥ ઉ-
આપીને જઇસ જુધ્ધે; તુજથી નવ રોકાય ઉત્તર ના દેઉ તો સુત
મારે જાવું વઢવાય ॥ ૫૩ ॥ હવે પ્રેમદા પ્રશ્ન પુછો, ઓત્રાએ
ચા હાથ; ધ્યાન દેઈને સાંભળી લેજો, ઓરે મારા નાથ ॥ ૫૪ ॥
ાદશી વ્રત આવીયું તે, દન પીતરનું શ્રાધ, તે દીન ગર્ભનો દહાડો
ોને, એ ત્રણનો પડયો બાધ ॥૫૫॥ શ્રાધ સારીને જમે નહિ તો;
રૂં બાધ લાગે; શ્રાધ સારીને જો જમે તો; એકાદશી વ્રત ભાગે
॥ તે દન નારીને રૂતુ આપે તો, એકાદશી પાપ થાય; નારીને રતુ
પે નહી તો, લાગે બાળ હત્યાય ॥ ૫૭ ॥ ત્રણે વાતમાં બાધ ભાસે,
ારો વીવેક; ત્રણે કારજશીધ કરવા, રેહેવા ન દેવું એક ॥ ૫૮ ॥

એ કાજ કરીએ એકપર રહીએ, તો તે નહી ચતુરાઇ, ત્રણે કરવાં ને બાધ ન બેસે; તેની બુદ્ધી સવાઈ ॥ ૫૯ ॥ અભેમાને વીચાર કરી, ધારી જોયો વિવેક; તો પણ એને કાંઇ ન સુજ્યું; રસ્તો ન જડીયો એ ક ॥ ૬૦ ॥ વલણ ॥ રસ્તો કાંઈ જડયો નહી, કુંવર મન અકળાય; વદે વલ્લભ શ્રોતા સુણો; પ્રષ્ણોતર કથાય. ॥

કડવું ૩૮ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા વૈશમપાય વચન સુણ પરીક્ષત કેરા તન; બોલ્યો અભે-મન્યુ મુખ એમ; આનો ઉત્તર થાયે કેમ ॥ ૧ ॥ મહોટા મહોટા મ-થીને મરે, પણ ઉત્તર કોઇ ન કરે, પુછયું પ્રષ્ણ તેં કચવું અતી, તેનો ઉત્તર જડવાનો નથી ॥ ૨ ॥ એક મુકી દે એકાદશી, તો તો આંટી એ માં નથી કશી તવ ઓત્રા બોલી મુખ એમ, એકાદસી તે મુકાય કેમ ॥ ૩ ॥ એક મુકીને એક શીદ રાખે, તેમાં શાના ચતુરાઇ દાખે; કરે એક ખરૂં એક ખોટું, તેનું અજ્ઞાન જાણવું મોહોટું ॥ ૪ ॥ જેમ વેદમાં ભેદ અપાર; કહે સાકાર નીરાકાર; તેમાં એક જુઠું એક સાચુ, કહે તે તણું ભણતર કાચું ॥ ૫ ॥ ભણે શટ શાસ્ત્ર ચારવેદ; પણ તે નહી સ-મજેલો ભેદ; તેથી એક ખરૂં એક ખોટું, કહે તેને તો પાતક મોટુ ॥૬॥ સર્વ વચનનો સમજે ભેદ, તેતો ભણ્યો છ શાસ્ત્રને વેદ; પુછયાં પ્રશ્નમાં જે ત્રણ ટાણાં, તેતો સાચવે સુજ્ઞજ શાણાં ॥ ૭ ॥ તવ અભેમન્યુ એમ બોલે નહી તારૂણી કો તુજ તોલે; આપો ઉત્તર છો મન માને, હવે વા-ર કરોછો શાને ॥ ૮ ॥ બોલી ઓત્રા બોલેલું થાપો સુને પુત્ર તમો એક આપો; પછી ઉત્તર કરૂં સ્વામી; મુને જાણશો નહી હરામી ॥ ૯ ॥ તવ અભેમાને વીચાર્યું, ડેરા તંબુ તણાવવા ધાર્યું; જોયું સૈન્યના સામુ છેક, થઇ ભાઇશું દ્રષ્ટી એક ॥ ૧૦ ॥ કરિ માયાવીને તવ સાન, આવ્યો ભીમ તણો સંતાન; તવ આડુ જોઇને કહે છે, વીરા વાગ્મા અતી હઠ લે છે ॥ ૧૧ ॥ માટે તંબુ તણાવો ભ્રાત, આડી દ્રષ્ટીએ કીધી વાત; સુણી ગટોરગછ સંચરિયો, પોતે સૈન્ય વિષે પરવરિયો ॥ ૧૨ ॥ કરી શેવકને આગનાય, જાવો જઇ તંબુ તાણો ત્યાંય; કાંઇકિર તાં સુધરે કામ રહે અભેમન્યુનું નામ ॥ ૧૩ ॥ તવ શેવક લોક સાંચ રીયા, ડેરા તંબુતાણી ત્યાર કરીયા; પછી દાસો થયા વિદાય, તવ રથેથી ઉતર્યો રાય ॥ ૧૪ ॥ મુકી ઓત્રાએ અશ્વ લગામ, જઇ તંબુ કર્યો વી

વીશ્રામ; તત્ર કૃષ્ણ પ્રભુ પાતાળ, કીધો વિચાર દીનદયાળ ॥૧૫॥ મા-હારે કરવો ભાણેજનો ધ્વંશ, પણ રાખવો ભક્તનો વંશ; કદી નરનાર સુખ આદરશે, થોડી વેળામાં અર્થ શું સરશે ॥ ૧૬ ॥ એવું જાણ્યું શ્રી અવીનાસ; ટકાવ્યું બેઉને છ માસ; કરી સુર્ય ઉપર આગનાય, સ્થં-ભી રેહેજો ત્યાંને ત્યાંય ॥૧૭॥ ખટ માસ લગી રવિદેવ, ખસવું નહી અવ-શ્ય મેવ; પછી જગતપર કરૂણા કીધી, એક અંજળી જળની લીધી ॥૧૮॥ મુખ વાણી વધા ઘનશામ પશુ પક્ષી પતંગ તમામ, દેવ દાનવ માનવ કીટ, થાજો આળસ નીંદ્રા અદીઠ ॥૧૯॥ ક્ષુધા પીપાસા ને ઠ-સ્ત, થાજો લઘુશંકા સૈત હસ્ત; થાશો નહી વેળા કવેળા ભ્રાન્તી, રેહેજો નીરવરતીને શાન્તી ॥૨૦॥ 'એમ કહી જળ આચમન કીધું, પછી જળ ફરીથી લીધું; એમ જાણ્યું જાદવરાય, દીવસે કદી ગર્ભ ધરાય. ॥૨૧॥ તેવા ગર્ભની પ્રજા જે થાય, તેતો વર્ણશંકર ગણાય; તેનાં અ વળાં હોયે લક્ષણ, કરે ખોટી વસ્તુ ભક્ષણ ॥ ૨૨ ॥ થાય અધરમી ને અન્યાઇ, શુભ મારગ સમજે ન કાંઇ; એવી વરણશંકર પ્રજાય, દીવસે ગર્ભ રેહેવાથી થાય ॥ ૨૩ ॥ નહી દીવસે મનુશ ધર્મ, પશુ પક્ષીને કી-ટનું કર્મ; એવું સમજીને જુગદાધાર; તંબુપર વરસાવ્યો ધુમાર ॥ ૨૪ ॥ તેથી નાવે સુર્યનો બાધ, એવું કાર્ય કર્યું નિરવાદ; કરી કરૂણાદીનદયા ળ, કર્યું કામ રહી પાતાળ ॥૨૫॥ વળણ ॥ પાતાળ રહીને કારજ કર્યું સાંભળને તું રાય, ભક્તને આધીન ભુધરો, વ્યાસ વલ્લભ ગુણ ગાય. ॥

કડવું ૩૯ રાગ ધોળનો.

બોલ્યા બોલ્યા વૈશમપાયે વચનરે, સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત રાય ના તનરે ॥ ૧ ॥ નરનારિને ઉપજ્યું હેત અપાર, પ્રેમ ધરીને માંડયો શુભ સંસારરે ॥૨॥ રમતા જમતાં બહુ વેળા વિતિ નેટરે, પ્રભુ કૃપાયે ઓત્રાને ગર્ભ રહયો પેટરે ॥૩॥ પરિક્ષત રાયના ગર્ભ તણિ એ કથાય રે શ્રદ્ધા રાખી સુણો તો વંશ વ્રદ્ધિ થાયરે ॥ ૪ ॥ જેણે રાખ્યો ધર્મ પાયો એકરે, કળીયુગને તો, વાપરવા દાધો નહી છેકરે ॥ ૫ ॥ સપતા સુણિ, પ્રભુ પદ પામ્યો તેહરે, શ્રોતા સુણતાં મનમાં ધરે સંદેહરે ॥ ૬ ॥ હાશજ સમજે તે જન નરકે પળાયરે, પરિવાર ખુટે, અનધન નાસ્તી થાયરે ॥ ૭ ॥ શ્રધાળુ જન; સુણિ કરે પુન્ય દાનરે, તેને પ્રભુ આપે સુખ સંતાનરે ॥૮॥ શ્રોતા જનના, પુરણ પોહોચ્યા કોડરે, સરવે સભા બો-

લો જે જે શ્રી રણછોડરે ॥૯॥ વલણ ॥ સકળ સભા જય જય વદે, વંશની વ્રદ્ધી થાય; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, જે જે શ્રીજગરાય ॥

કડવું ૪૦ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય, વિસ્તારી તુજને સંભળાવું દરોણ પરવ મહીમાય ॥૧॥ છ માસ સુખ સંસારનું લીધું, ગર્ભ રહયો રૂડી રીતે; ઓત્રાને મન આનંદ થયો, પાવલે પડી પ્રીતે॥૨॥ ઓરે મહારા પ્રાણ પતિજી, વાધ્યુ ભલું ઘર સુત્ર; તમારે વ્રદ્ધોના પુન્યે કરિને આપશે પ્રભુ પુત્ર ॥૩॥ જીભડી મારી કાપવિ ઘટે, કઠોરૂ વચન કહેતાં; રાખજો સદાએ કૃપા દ્રષ્ટી, હાથ હઇયાં નથી રહેતાં ॥૪॥ ઓરે પતીજી ઓરે પતીજી; દારૂણ આવ્યું દુઃખ, ચાર ઘડી કાજે કરિ પ્રીતી, ફરી કયાં દેખીશ મુખ ॥ ૫ ॥ એમ કહીને રડવા લાગી, આંસુ વહે ચોધાર; અભેમન્યુએ સમજાવીને છાની રાખી તે વાર ॥૬॥ પછી અરજુન સુત એમ બોલ્યો, વહેલું વચન થાપો; પ્રષ્ણ તમોએ જે પુછયું છે, તેનો ઉત્તર આપો ॥૭॥ ઓતરા કહે ઓ કંથ માહારા, સાંભળજો ધ્યાન દેઇ; પ્રશ્નનો ઉત્તર સેજમાંછે, શાસ્ત્રનો આધાર લઇ ॥ ૮ ॥ એકાદશી વ્રત આવીયું, તે દન પીતરૂનું શ્રાદ્ધ; સ્ત્રીને દન હોય ગરભનો તે ત્રણનો પડીઓ બાધ ॥૯॥ શ્રાદ્ધ સારીને જમે નહીતો, પીતર રહે નીરાશ; જો જમેતો એકાદશીનો ભાગી પડે અપવાસ ॥ ૧૦ ॥ તે દન નારીને રતુ આપેતો, એકાદસ પાપ થાય; જો કદી રતુ આપે નહીતો, લાગે બાળ હત્યાય ॥૧૧॥ એવી એમાં આંટી ઘુટી છે, તેનો શો ઉપાય; પાપ જરાએ આવે નહીને, ત્રણે કારજ થાય ॥ ૧૨ ॥ એવો તમને આપુ ખુલાસો, તવ કર નાંખશો મુછે; જાણ્યા પછી કોયડો કોડીનો કહેશો કે એમાં શું છે ॥ ૧૩ ॥ અભેમાન કહે સુણ નારી, વાંકુ કેમ વદાય, જાણ્યા પછી ઓહો કરી કાડે, તે નર ખર કહેવાય॥૧૪॥ એટલે બોલી ઓતરા રાણી, ઉતરમાં ચીત દેજો; ઘણોક ઉંડો વિચાર રાખી, વચન સાંભળી લેજો ॥ ૧૫ ॥ શ્રાદ્ધ કરીને પીંડ સુંઘીએ, જમ્યા બરોબર થાય; મધરાત પછી દીજીએ રૂતુ, ત્રણે તીથી સચવાય ॥ ૧૬ ॥ મુખમાં અન ઘાલે અપવાસ ભાગે; વાસનાથી નાવે બાધ, જમવાની કાંઇ જરૂર નથી, પરીપુરણ થાય શ્રાધ ॥૧૭॥ અડધી જની જતાં સુધી, એકાદશી કહેવાય, અડધી રાત્રી ગયા પછી, દ્વાદશીમાંઅ

ણાય ॥૧૮॥ તેથી એકાદશ પાપ ન લાગે, લાગે ન બાળ હત્યાય; એ રીતીથી કામ કરેતો, ત્રણે તીથી સચવાય ॥૧૯॥ ન્યાય ભરેલો ઉત્તર સુણી હરખ્યો અભેમાન; શાબાશ નારી બુદ્ધીશાળી, વઇરાટની શંતાન ॥૨૦॥ જાવો તમે તંબુએ પધારો, શીખામણ મન ધરજો; માહારી માતા રાંકડી છે, તેની સેવા કરજો ॥ ૨૧ ॥ પીહેરીઆંની સાસરીયાંની આબરૂ રાખજો ઉભી; કંથને લાન્છન લગાડશો માં ચાતુર નારીની ખુબી ॥૨૨॥ દાંતમાં છેડો ઘાલીને દાહડા, કાઢજો રૂડી રિતે; મન મુકીને માહારિ પછાડે, પુન્યજ કરજો પ્રીતે ॥ ૨૩ ॥ આશીશ વચન દેઉ છું તુને ઇશ્વર કલ્યાણ કરશે; જ.મો જન્મ સુખની મારી, ઉદર તારૂ ઠરશે ॥૩૪॥ રડશો કળકળશો નહી કોઇ સહુ ગુણની જાણનાર; હેતજ રાખજો જેવું છે તેવું છેલા વેલા જુહાર ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને ઉભો થયો હવે ન કાંઇ કહીશ; એટલે ઓત્રાયે આગળ આવી, ચરણમાં મુકયું શીશ ॥ ૨૬ ॥ વળણ. પાય પડી ઉભી થઈ, સનમુખ જોડયા હાથ; વદે વલ્લભ ઉભી રહી; નીરખે પોતાનો નાથ.

કડવું ૪૧ રાગ વઇદરભીનો નાટકની છાયા.

કંથજી કયારે ભેગા થશો, કયારે દેખાડશો મુખ; તમવણ દિવસ જાશે નહી, નહી તમ વણ સુખ ॥ કંથજી ॥ ટેક ॥ અધુરામાં પુરી પ્રીતી કરી, તે તો વિસરશે કેમ; વારે વારે આવશે સાંભરી, પતી તમારો પ્રેમ કંથજી ॥ ૧ ॥ લખી લખી કાગળ કયાં મોકલું, બુડેલું તરે વાણ તમારા સુખનો સંદેસડો, મુને કેહેવાનું કોણ ॥ કંથજી ॥ ૨ ॥ કયારે જશો ને કોના થશો, ફરી જવાનું ચીત; વીસરસો વઇભોગ આજનો, ચાર ઘડીની પ્રીત. કંથજી ॥ ૩ ॥ પ્રાણપતી પ્યારા માહરા, છબી દેખવાની કયાંય; જાણે નજરે નીરખ્યા કરૂ, માહારી રૂદીયામાં કંથજી ॥૪॥ જ્યાં જાઓ ત્યાં મારા નાથજી, રહો માસ છ માસ, એટલે મુને તેડાવજો, દાર્શાને તમ પાસ ॥ કંથજી ॥૫॥ જાવો તો જગો કરજો માહારે સાંકડો મોકળે સમાસ; ચરણ ચાંપીશ કને આવિ; તમ રજની હું દાસ. કંથજી ॥ ૬ ॥ વળણ ॥ એમ કહિ પાલવ ગ્રહયો ઉઠયો નર કુંવાર; વદે વલ્લભ તતપર થઇ, રણધિર નીકળ્યો બહાર.

કડવું ૪૨ રાગ સાખી.

વઇશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણુ જનમેજે રાય; વીર
તુજને સંભળાવું,ચકાત્રાનો મહિમાય ॥૧॥ ઓત્રાને રડતી મુકીને,
ણધીર નીકળ્યો બાહાર જઇ પોતાના રથમાં બેઠો,હાથ ગ્રહી હથી
॥૨॥ એટલે આવી સકળ સેન્યા, હળીમળી સહુ જોય; ડુન્ડભી
દેતા દેતા, યુધ્ધને પંથ પળાય. ॥૩॥ અભીમન્યુની આજ્ઞાથી, ં
બે ત્યાર થયા, રણમાંથી ઓત્રા રાણીને, તંબુએ તેડી ગયા ॥૪॥
ભદ્દરાની પાસે આવી, ઓતરા લાગી પાય; હું અપરાધણ મોડી ચ
તે કરજો ક્ષમાય ॥૫॥ મહારે ભવીશે વણી ભુલાવી, કાળ કેડે
લાગ્યો; આવતા સાંડના ચરણ વીશે, મારગે ભાલો લાગ્યો ॥ ૬ ॥
ટે મુજથી મોડા અવાયું પણ તમસુતને ખાળ્યા; માહારાથી થયું
લું કીધું; ઘણાએ પાછા વાળ્યા ॥૭॥ તો પણ તે પાછા નવ વળ્
છેવટ થાકીને આવી; પણ સાસુજી તમારે પુન્યે પુત્ર હું એમનો લ
॥૮॥ લલાટ ઉપર હાથ મુકયો, સુભદ્રાએ સાર; મોહોડામાં આ
કોળીયો ગયો, શું અન્ય આશા લગાર॥૯॥તારૂને મહારૂં ભવીશ બ
થઇ બેઠાં નિરાશ; અભીમન્યુ અતી આનંદે ચાલ્યો, મન ધરી ઉલ્લ
॥૧૦॥ એવે ? ડાની લશ્કર ભગ થયા, તત્ર બોલ્યો અભેમાન; સાંભ
માહારા ભીમ કાકા, વાયુ તણા સંતાન ॥૧૧॥ કોઠામાં શેન્યા નવ શે
હોય મારથી વઢનારા, ત્યાં તો છે યુધ્ધ યુક્તિ ભરેલું, અન્ય શું કરે
ચારા ॥ ૧૨ ॥ શેન્યને અળગી બેસાડો, પછિ ચાલો ચઢે ઘોડે,
એક કોઠો તમારે માથે માટે ચાલો અમ જોડે ॥ ૨૩ ॥ હું ને ગટોરગ
તીજા તમે, જઇએ તમાં નહી કહેણી; તવ સેન્યાનિ પ્રત્યે ગદાધર,
હયો રક્તજ નેણિ ॥૪૧॥ જાવો જઇને સરવે કરો, છાંયો જોઇ વિશ્રા
અમે ત્રણે જણા જાશું કોઠામાં, ત્યાં નહી કોઇનું કામ ॥ ૧૫ ॥ એ
નીકુળ સરવને લઇ, અળગો ગયો તે વાર, છાંયો જોઇને વીશ્રામ કી
શાન્તી પામ્યા અપાર ॥ ૧૬ ॥ ભીમ ગટોરગછ ને અભેમન્યુ, પ્ર
કોઠે જાય; ત્યાં તો ઉભાછે દરોણ ગુરૂ, પાશાણ કોઠા માંય ॥ ૧૭ ॥
જઇને તઇણે જણાએ,કીધો નમસ્કાર; એટલે બોલ્યા મધુરે મુખે હશ
દરોણાચાર ॥ ૧૮ ॥ આવો દીકરા ભલેજ આવ્યા, યુધ્ધત્રનિ મને ઇચ
ય; અભિમન્યુ કહે ધન્ય મહારાજા, તમથિ આમ ન થાય ॥ ૧૯
માહારા બાપને વિશ્વાસ આપી, મોકલિયા પાતાળ; કપટનું કોઠા યુ

માંડયું, શીખવ્યું તે ચાંડાળ ॥ ૨૦ ॥ ગુરૂજીને કહેવું ન ઘટે. પણ કર્યું કહયા જેવું; તમોએ યુધ્ધ માગી લીધુંછે, તો તમને યુધદેવુ ॥૨૧॥ તમારી સાથે હારીશ વડતાં, તેમાં ઈજ્જત નહિ જાય, કહેશે શું છોકરૂં જીતે બીચારૂ, બાળકથી શું થાય ॥ ૨૨ ॥ તમોને લોકો એવું કહેશે ગુરૂ જાતે કઠોર; વિદ્યારથીનું છોકરૂં માર્યું તેમાં શું કીધુ જોર ॥ ૨૩ ॥ જસ તમને નથી મળવાનો. જીતશો તોયે લગાર; કદાપી વઢતાં હારશો તો, ફજેતીનો નહી પાર ॥૨૪॥ હલકાઈ તમારી ઘણી ગણાસે કહેશે ગુરૂ હારી પડીયા મુજને લોકો એવું કહેશે, ગુરૂથી ચેલા ચડીયા. ॥ ૨૫ ॥ મહિમા મારો વિશ્વમાં વધશે, માટે ગુરૂ સંગ ગાજુ; હારશો કે જીતશો તમો પણ, નહી મળે જસ બેઉ બાજુ ॥ ૨૬ ॥ એવાં વચન સાંભળીને, પસતાયા ગુરૂ દ્રોણ; આ કામ મેં કર્યું હોત નહિ તો, દેનારૂં ઠબકો કોણ ॥ ૨૭ ॥ દુરીયોધને બુધ્ધી ભમાવી, એને શી દેઉં આશ; ઠબકો સાંભળ્યો પાપીને માટે, જાજો સત્યાનાશ ॥ ૨૭ ॥ એમ કહીને દ્રોણ બોલ્યા, સાંભળ માહારા તન; જે કામ કરવા બેઠા તે કરો, સમજ્યો સર્વ વચન ॥ ૨૯ ॥ કરતાં શુ કર્યું તે કેમ કરીયે, હવે તો ધનુષ તાણો, કુંવર કહે શું ·યુધ કરશો, વીપ્ર લાડુ ખાઇ જાણો ॥ ૩૦ ॥ એવું સાંભળી દરોણ ગુરૂને ક્રોધ ચઢયો અપાર; શું સહુ જેવો મુજને જાણ્યો, લાડુનો ખાનાર ॥૩૧॥ જો છોકરા હવે ઠેર મારૂ, ઢાળુ રથથી હેઠ; કુંવર કહે જોજો મહારાજા, પોહોંચાડી દઉં હેઠ ॥ ૩૨ ॥ એમ કહીને સામા સામી હાથ ગ્રહ્યાં હથીયાર; ધનુષની પણછ ચડાવી, બેઉએ કર્યા ટંકાર ॥ ૩૩ ॥ પેહેલો કોઠો પાશાણ કેરો, પેહેલો દરવાજો એક; રથ બેશી તે દરવાજામાં, ગુરૂ રહયા ધરિ ટેક ॥ ૩૪ ॥ અભીમન્યુ બાહાર ઉભો છે, કરોધજ આડે આંકે; ગટોરગછ સુત હેડંબાનો, તે રથ એનો હાંકે ॥ ૩૫ ॥ ગદા દશ હજાર મણની, લેઇ ઉભો છે ભેમ; પછી બાણાવળી બાણ લઇને ટુટી પડયા ફાવે તેમ ॥ ૩૬ ॥ વળણુ ફાવે તેમ ટુટી પડયા, ગુરૂને અભેમાન; વદે વલ્લભ શ્રોતા સહુ, ભજજો શ્રી ભગવાવન

કડવું ૪૩ રાગ સવઈયો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય વિસ્તારિ તુજને સંભળાવું, પહેલા કોઠાની કથાય ॥ ૧ ॥ દરોણ ગુરૂએ બાણ લઇ

ને દેવા માંડયો માર;અગણીતા મંત્ર ભણીને;માર મારે નર કુંવાર ॥૨॥ એક એક બાણે ચાળીશ હજ્જાર, બાણ કુંવરના જાય; દરોણગુરૂ એક મારેતે, એંશી હજ્જાર થાય ॥ ૭ ॥ ત્યાં તે કેટલું જોર કુંવરનું, ગુરૂજી દૈવત દાખે; અભીમન્યુને રૂંએ રૂંએ, ભાલોડાં ભોકી નાંખે, ॥ ૪ ॥ આખ્ખ શરીરનું ચુંથી નાંખ્યું ચારણી જેવું થાય, થર થર કાયા કંપવા લાગી, રૂધીર બહુ વહી ગયું ॥ ૫ ॥ ડોળા બે ડગમગવા લાગ્યા પ્રાણ જવાનો બાકી, એ રીતે અભિમન્યુની,માઠી દશા થઇ પાકી ॥૬॥ રક્ષાનો એક તાર સુતરનો, ધનુસે વીંટેલો સાર; તેને પ્રતાપે આયુશ કેરો, સંધાઇ રહયો છે તાર ॥૭॥ કુંવર ઘણો કાયર થયો, મનમાં અતી બડબડીયો, તે જોઇને ગટોરગછ બળીયો, ગાજીને ગગન ચઢીયો ॥૮॥ એટલે ગુરૂએ બાણ લીધું, દારૂણ દૈવત દાખી; મોહાસ્તરથી ગટોરગછની રૂદીયા ભેદી નાખી ॥૯॥ બેભાન થઇ તંબુએ પડીયો, ન રહી સુધકે સાન,કુંવરને ઉડાડયો જાણી, કોપ્યો વાયુનો સંતાન॥૧૦॥ ગદા ગ્રહીને આગળ આવ્યો, વાળુ કચ્ચર ઘાણ; એટલામાં તો દરોણ ગુરૂએ, ભોકયું ભીમને બાણ ॥ ૧૧ ॥ તવ વ્રકોદર અવની ઢળીયો, ગુરૂએ કીધો કહેર; લાડુ ખાનારો મુજને કહયો મારૂં કુંવરને ઠેર ॥૧૨॥ એવું સમજી અભીમન્યુને,બાણનો માર્યો માર; ભચોભચ ભાલોડાં ભોકયાં, કંઇ ન નિકળે આરપાર ॥ ૧૩ ॥ કંઇક શરીરમાં ભરાઇ રહે,વહે ઘણું રૂધિર; એવા રીતે રૂંએ રૂંએ ભલુજ ભોંકયાં તીર ॥ ૧૪ ॥ આમડું થયું ચારણી જેવું; જાણે પડશે ઢળી; એવે સમે વ્રકોદરની, તરત મુરછા વળી ॥ ૧૪ ॥ ઉભા થઇને જોયું ભીમે, દાજ્યું અંતઃકરણ; જાણ્યું કે કર્યો જુલમ વિપ્રે, કુંવર પામશે મરણ ॥ ૧૬ ॥ એવું સમજી ગડદા પડેલાં, તે લેઇ દીધો માર; તેથી ગુરૂ કાયર થયા, પાછા પડયા તે વાર ॥૧૭॥ એવામાં ગટોરગછ આવ્યો. હાંકવા રથપર બેઠો; ત્રણેનું જુથ મળવાથી ગુરૂનો જીવ ચીંતામાં પેઠો ॥ ૧૮ ॥ અભીમન્યુને હીમત આવિ, છોડવા માંડયાં બાણ ગુરૂ પેસી ગયા અડધે કોઠે. ઘણી ગયા ગભરાણા ॥ ૧૯ ॥ તોપણ પાછી હામ રાખી ટકી ઉભા ત્યાં સાર; કોઠાના દ્વારમાં કુંવર પેઠો, તેને મારે છે માર ॥ ૨૦ ॥ વ્રકોદરને માહા રીસ વ્યાપી; બળથી ગયો છે બેહેકી, બે ભુજમાં ગદા ઝાલીને દ્રોણ પર છુટી ફેંકી ॥ ૨૧ ॥ તે ગદા ગુરૂએ આવતી દીઠી, જાણ્યું કે વીઘન થાશે; આયુત મણની મુજપર પડશે, તવ રોટલો વળી જાશે ॥ ૨૨ ॥ રાજ ભોગવનારો ભોગવે પોતે, હું શીદ પામું મરણ એવું સમજી રથવિ

શેથી, તરત ઉતર્યા ધર્ણ ॥ ૨૩ ॥ લડવું વઢવું વેગળું મુકી, નાઠા
દ્રોણાચાર; બીજે દ્વારે પેશી જઇને, નીકળી ગયા બહાર ॥ ૨૪ ॥ ઉછ-
ળેલી ગદા હેઠી પડી, તવ ભીમે લેઇ લીધી; અભિમન્યુને કહેવા
લાગ્યો, કેવિ બહાદુરી કીધી ॥૨૫॥ કુંવર કહે સાબાશ કાકા, નીકળ-
વા પંથ ઝાલો; આડા અવળા કાંઇ ન ખશસો, તમે રથની પુંથળચાલો
॥૨૬॥ રથ મુકીને આઘા ખસધો, તો બીજે પંથ પડશો; જો કોઇ દ્વા-
રમાં પેશી ગયા તો, જરૂર ભુલા પડશો ॥ ૨૭ ॥ આખો આયુષ વહિ
જવાનો, પણ નહિ નીકળો બહાર; આંટી ઘુંટી ભમ્યા કરશો, પણ નહી
આવે પાર ॥૨૮॥ ભુલ ભુલ મણી ભારે કોઠાની, ભમી ભમીને થાકો;
હું આંગળા બતાવું તે રીતે, રથ ગટારગછ હાંકો ॥ ૨૯ ॥ ઉભા રહ્યા
ની શક્તિ નથી મુજને મહારા વિર; શરીર જુઓ સ્વેત થએલું, ન
થી જરા રૂધીર ॥ ૩૦ ॥ માટે રથમાં બેઠા બેઠા, તમને બતાવું શાન;
તે રસ્તે રથ હાકે જાજો, જોજે ભુલતા ભાન ॥ ૩૧ ॥ એમ કહી રથમાં
બીરાજ્યો, અરજુનનો કુંવર; આંગળી બતાવે તે પ્રમાણે, માયાવિ
હાકે તોખાર ॥ ૩૨ ॥ દ્વારે દ્વારે પેસવા લાગે, ત્યાં યોદ્ધાયુદ્ધ ધારે;
હેડંબાનો દીકરો તે પરાણો લેઇને મારે ॥ ૩૩ ॥ તે મારતા બહુ રહિ
જાય બાકી, તેને વ્રકોદર ઝાલે; માથા ઉપર ફેરવીને બળથી બગલમાં
ઘાલે ॥૩૪॥ દબાવિને પ્રાણ કાઢે, એમ ફર્યા સાત દ્વાર દ્વારે દ્વારે દસ-
દસ યોદ્ધા, માર્યા એક હજાર ॥૩૫॥ પ્રથમ કોઠો ફરી નીકળ્યા; તવ
કામ કેવું કીધું; અભામન્યુએ બેઠા બેઠા વજરાસ્ત્રર બાણ લીધું ॥૩૬॥
તે બાણ બળ કરીને મુકયું, વજરનો મંત્રજ નડીઓ; પહેલો કોઠો પા
શાણનો તે, મુળમાંથી ભાગી પડીયો ॥ ૩૭ ॥ દરોણગુરૂ જે નાશી ગયે-
લા, પહોચ્યા કઉરવ દળમાં મોઢામાં તો શ્વાસ ઘણેરો; પણ તે આ
વ્યા પળમાં ॥૩૮॥ આવિ કહ્યું દુરીયોધનને, હાર્યોરે ભાઈ હાર્યો; ત્રણે
જણાએ હળી મળી, મન મુકી મુજને માર્યો ॥ ૩૯ ॥ છત્રપતી કહે
છોકરાથી, હારી ગયા મહારાજ; બ્રાહ્મણ તો લાડવા ખાઇ જાણે,
ખોઇ જગતમાં લાજ ॥ ૪૦ ॥ જાવો ક્રપાચાર ગોર મહારાજા, બીજો
કોઠો તમારો; વીપ્રના કોઠા થઇ રહે પુરા; પછી ઝપાટો અમારો ॥ ૪૧ ॥
એટલે કીરપાચાર ચાલ્યા, બીજા કોઠામાં જાય; લોહ વજ્જરનો કારમો
કોઠો, જઇ ઉભા તે માંય ॥ ૪૨ ॥ વલણ ॥ કોઠે જઇ ઉભા રહ્યા હાથ
ગ્રહી હથીઆર, બારણે રથ રાખી રહયો, અરજુનનો કુંવાર.

કડવું ૪૪ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વિસ્તારિ તુજને સંભળાવું, બીજા કોઠાનિ કથાય ॥ ૧ ॥ ભીમ અભેમાનને માયાવી, ઉભા રહ્યા છે બાહાર; કુંવર કહે ભીમ કાકા, કાયાને કષ્ટ અપાર ॥ ૨ ॥ માહારા અંગમાં બાણ પેઠાં છે; તેનિ ઘણિ વેદનાય; સાચશીને તે ખેં-ચી કાહાડો, તો નિરવરતી થાય ॥ ૨ ॥ ભીમ કહે બાણ કાઢીશું તો પવન પરવેશ કરશે; તેથી વીશેશ પામીશ પીડા, પ્રાણ તારો નિસરશે ॥ ૪ ॥ કુંવર કહે ભવીશ મારૂં પણ કાઢી લ્યો બાણ; શરિર સક્કસ રહી ગયું છે, દુખી થાય છે પ્રાણ ॥ ૫ ॥ તવ માયાવિ એમ બોલ્યો ધીર્ય ધરોને ભ્રાત; વસ્ત્ર તણી કરો કાકડીયો, ઓ વ્રકોદર તાત ॥ ૬ ॥ બાણ કાઢી મહી મારવા ડુચા, પ્રવેશે નહી પવન; સાચવીને બાણ ખે ચી લેઉં, એમ વદ્યો વચન ॥ ૭ ॥ તવ ભીમે વસ્ત્ર ફાડીને, કાક-ડીઓ કરી આપી; માયાવિએ બાણ કાઢવા માંડયાં, શરિર કર ચાંપી ॥ ૯ ॥ હાથ દેઇ બાણ ખેંચી કાઢે, છીદ્રમાં કાકડી ઘાલે; ને વેળાએ અભીમન્યુને, શરિરમાં બહુ સાલે ॥ ૯ ॥ એ રિતે બહુ બાણ કાઢી, વસ્ત્રના ડુચા દિધા; રૂધિરવાળું શરિર લુછી, વસ્ત્રધારણ કીધાં ॥ ૧૦ ॥ કુંવરના જીવને વળી શાન્તી, થઇ ગયો તઇઆર; ખુંખારિને ઉભો થ યો, હાથ ગ્રહયાં હથીઆર ॥ ૧૧ ॥ ચાલો કાકા બીજે કોઠે, બન્યો હ-તો જેવો તેવો; હીમ્મત હારવાનો નથી જરા, ગોરનો કોઠો લેવો ॥૧૨॥ ઝટારગછે રથ હંકાર્યો, બીજે કોઠે તવજાગ; ગોર કૃપાચાર, ઉભાછેતેને, લાગ્યો વ્રકોદર પાય ॥ ૧૩ ॥ ઓ માહારાજા તમો કયાં ઉભા, અમને પાતક નડશે; પુજન કરવા યોગ્ય તમે તો, પણ માર મારવો પડશે. ॥ ૧૪ ॥ દરોણગુરૂ બનેવિ તમારા, તેમને અમોએ માર્યા; ઘણા જોરાવર છો પણ અમથી લઢતાં વઢતા હાર્યા ॥ ૧૫ ॥ એ હાર્યા તો તમે શું જીતો, કરજો મન વિચાર; વચન સાંભળિ ગોર બોલ્યા, સાંભળ વાયુ કુંવર ॥ ૧૭ ॥ પાપીએ મુને પરાણે મુકયો, તે કેમ કેહેવાય નાય; આવિ ફશ્યારે આવિ ફસાયા, તે તણો શો ઉપાય ॥ ૧૮ ॥ ભીમ કહે ઉપાય બતાવું, આપણ યુદ્ધ ન ધારો; દુષ્ટને દેખાડવાને માટે, આયુદ્ધ ઉંચે મારો ॥ ૧૮ ॥ બુમો પાડો બળ દેખાડો બે ઘડી ખેલ મચાવો; પછી હાર્યો હાર્યો કહેતા, કોઠાથી નાશિ જાવો ॥ ૧૯ ॥ છેવટ હારશો માર ખાઇને, તેથી ભલું આ કામ; માર ખાધાવણ હાર્યા કેહેવાશો, તેથી

ન બુડે નામ ॥ ૨૦ ॥ માર ખાઇને હારવું પડે, તેથી આ શું ભુંડું; એટલે ગોર હસીને બોલ્યા, તેં તો બતાવ્યું રૂડું ॥ ૨૧ ॥ હાથ ઉપાડો ને બાણ કહાડો, દેખાડો દુષ્ટને જોર; કોઇ કોઇને માર ન દેવો, સાક્ષી નંદકીશોર ॥ ૨૨ ॥ એમ કહીને આયુદ્ધ લીધાં મેઘનાદે ગડગડીઆ; કુંવરને ગોર બાણ લઇને, ફેંકવા ટુટી પડીયા ॥ ૨૩ ॥ બેજણ ઊંચાં બાણ ફેકે, જુલમ કરી નાખ્યો; કોઠા ઉપર દેખાય જાણે, ઉડિ મદનિ માંખ્યો ॥ ૨૪ ॥ ભીમ કોઠામાં ધુમવા લાગ્યો, બરકા બુમો પાડે; બે ભુ-જમાં ગદા ઝાલીને, પ્રથ્વિપર પછાડે ॥ ૨૫ ॥ કઉરવ લોકો બાહારથી જુએ, જોયા કરે રાજન; તેજોઇ દરોણનિ પ્રત્યે બોલ્યો, દુરિયોધન વચન ॥ ૨૬ ॥ જુઓ ગુરૂજી, જુઓગુરૂજી, થાય છે સોરબકોર; તમારા કરતાં ગોર મહારાજા, કેવું કરે છે જોર ॥ ૨૭ ॥ આટલાં બાણછે કોઠા ઉપર, તો મહી નહી હોય પાર;ભિમને માર પડેલો તેથી, કર્યા કરે પોકાર॥૨૮॥ એવું સાંભળી ગુરૂએ ધાર્યું, માહારિ થઇ નરસાઇ; આ વેળા એમુજબાળકનિ ધણિ થઇ સરસાઈ ॥ ૨૯ ॥ પુન્ય માહારૂં કાંઇ આવજો આડે ઓરે શ્રી રણછોડ; ગોર કૃપાચાર હારજો ને, થાજો મહારિ જોડ ॥ ૩૦ ॥ એવામાં થઇ બે ઘટીકા, કોઠામાં વાયુનો તન; ગાજીને કૃપાચાર પ્રત્યે એમ વદયો વચન ॥ ૩૧ ॥ બે ઘડી વેળા થઇ ગઇ છે, પ્રેમ કરીને પધારો; નહી નાશો તો ઝાલ્યો ન રહે, ઉપડે હાથ અમારો ॥ ૩૨ ॥ એવું વચન સાંભળીને, ભય ભાસ્યા બહુ માડા; આયુદ્ધ ફેંકી રથથી ઉતરી, જીવ લેઇ ગોર નાઠા ॥૩૩॥ હાર્યો હાર્યો, મુજને માર્યો, મરણનો ભય ભાસે; એવું કેહેતા આવ્યા નાઠા, કઉરવને દરોણ પાસે ॥ ૩૪ ॥ દરોણ ગુરૂ તવ હસવા લાગ્યા, બહુ બાંધેલી હોડ, દુરીયોધન જસ બહુઆતા તો, પધારો માહારી જોડ ॥ ૩૫ ॥ એટલે છત્રપતી એમ બોલ્યા, જોયો તમારો ઝપાટો; હરી ફરી લાડુ ખાઇ જાણો, જે જે ક્ષત્રીનો સપા-ટો ॥ ૩૬ ॥ એ રીતે ત્યાં વાતો ચાલે; કોઠામાં અભેમાન; તેણે કહ્યું ભાઇ રથ હંકારો, ચાલો કાકા બળવાન ॥ ૩૭ ॥ એટલે માયાવિયે રથ હાંકયો, દ્વારે દ્વારે એ ફરતા; દસ દસ યોધ્ધા ત્યાં ઉભા છે, સંહાર તેનો કરતા ॥ ૩૮ ॥ એમ બસે દ્વાર ફરી વળીયા, યોધ્ધા હણ્યા બે હજાર, લોહવજરનો કોઠો કરીને ત્રણે નીકળ્યા બાહાર ॥ ૩૦ ॥ અભેમાને વ-જરાસ્તર લિધું, જીતીને ખોડો કાહાડયો; તે બાણ મુકિ બીજોકોઠો, લોહનો તોડિ પાડયો ॥૪૦॥ એવામાં તો ત્રિજે કોઠે, જાવા કર્યા મનસુબા; તે સમે જઇ ત્રિજે કોઠે; અશ્વસ્થામા ઉભા ॥ ૩૨ ॥ દ્રોણના નંદન ચી-

રનજી. ક્રોધ ભર્યાં અપાર, માહરા મામાને ને મારા તાતને, જીત્યો એ કુંવાર ॥ ૪૩ ॥ માટે અહીં આવે તો મારૂ, લેવું તાતનું વહેર; અરજુન સુતને જીવતો હું, જાવા નહીં દઉં ઘેર ॥ ૪૪ ॥ એમ ધારીને અશ્વસ્થામા, ત્રીજા કોઠામાં રહ્યા ભીમ ઘટોરગછને અભિમન્યુ, તે ત્રણ ત્રીજે ગયા ॥ ૪૪ ॥ વળણુ ॥ ત્રીજે કોઠે ત્રણ ગયા, સુણો સહુ શ્રોતાય; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે; યુદ્ધ તણો મહીમાય.

કડવું ૪૫ મુ રાગ રાજન રાચેજીનો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય, બળવંત બાહાજેજી; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું તીજા કોઠાનો મહિમાય. બળ. ॥ ૧ ॥ અભેમાને નમસ્કાર કીધો; ગુરૂના પુત્રને શાર; બળ, તવ અશ્વ સ્થામા એમ બોલ્યા, લે તું હાથે હથીઆર. ॥ ૨ ॥ માહરા તાતને જીતીને આવ્યો, કીધી પાકી ભવાઇ બળ એ ત્રધને તું યોબન વચનો, જીતે તેમાંશી નવાઇ, બળ ॥૩॥ માહારો મામો ગોરપદ જાણે તેને જીતે શું જસ; બળ, જેવડો હું છું તેવડો તું છું; જો જે માહારો કસ. બળ. ॥૪॥ અભેમાન બોલ્યો ઓરે માહારાજા, થોડો ગરવ મત આણો, બળ. લડાઇનું કામ ક્ષત્રી સમજે, વીપ્ર લાડુ ખાઇ જાણો. બળ ॥૫॥ ધારૂતો એક બાણે ઉડાડું, જાણું છું તમારૂ માપ. બળ. અશ્વસ્થામા કહે ઉરાડ મુજને, તો અરજુન તુજ બાપ, બળ, ॥ ૬ ॥ એવું સાંભળી કુંવર બોલ્યો; એકજ બાણનું કામ; બળ. તે એક બાણે ઉરાડુ નહીતો, નરકે પીતરૂ તમામ. બળ ॥ ૭ ॥ એટલે અશ્વવસ્થામા બોલ્યા દેખાડુ રંગના ચટકા; બળ. તારા એક બાણને એક બાણ મારી, કરી નાખું ત્રણ કટકા બળ ॥૮॥ નીસ્ચે સમજજે અરજુન તન તું થનારૂ હોય તે થાય;બળ. બાણના તણ કટકા ન કરૂં તો,મુજ પીતરૂ નર્ક પળાય. બળ ॥૯॥ સામાસામી એમ સોગન લીધા, એટલે બોલ્યો ભેમ, બળ. અભેમાન બેટા આશું કીધુ, બકયા જેમ ફાવે તેમ બળ. ॥ ૧૦ ॥ જવાને જવાનીયા સુમતે ચડીયા, જણાવ્યો જોબનનો તાપ; બળ.તેમાં પીતરૂને નરક બતાવ્યું, તેમણે શા કર્યાં પાપ. બળ. ॥૧૧॥ યોવન વચના ઉનમતાવાળા ક્રોધ કામજવર રોગ; બળ તાત માત ભગની સામી દે ગાળો, તે સતીયોના ભોગ. ॥ બળ. ॥૧૨॥ કુંવર કહે કાકા ભુલ માહારી, ન રહયો કાંઇ વીચાર; બળ. બોલતાં શું બોલાઇ ગયું માઠું,

હવે પસ્તાઉં અપાર. બળ. ॥૧૩॥ અશ્વસ્થામાને પણ પસ્તાવો લાગ્યો, આ શી વદી ગયા વાણુ. બળ. સપુત નીકળ્યા તે ત્રધ પીતરૂને, બતાવી નર્કની ખાણુ. ભળ ॥૧૪॥ અભેમાને જાણ્યું એકજ બાણે, નહીં ઉડેતો શું કરવું બળ, પીતરૂ માહારા નર્ક જવાના, માટે મહારે બળી મરવું. બળ. ॥ ૧૫ ॥ અશ્વસ્થામાએ પણ એમ આદરીયું, પછી કોપ્યા બળવાન, બળ; અભેમન્યુને કહેવા લાગ્યો, ભીમ વાયુ સંતાન. બળ. ॥૧૬॥ અકળાતો નહી અભેમાન બેટા, તું તારો રાખજે ટેક, બળ; સોગન પાળવા અશ્વસ્થામાને, તું મારજે બાણ એક. બળ. ॥ ૧૭ ॥ બીજુ બાણ તું તો નવ લેતો, લઢીશ હું એની સાથ બળ, કુંવરે કહ્યું એના ઉપર તમારે,ઉંચો ન કરવો હાથ, ॥બળ॥૧૮॥ એમ કહીને એક બાણ લીધું, મરવ મનથી હણિયો, બળ મંત્રશકિતનો ને મંત્ર વાયુનો, પ્રથમ પહેલો ભણીયો. બળ ॥ ૧૯ ॥ બાણને પેહેલે ભાગે બ્રહ્મા મુકયા, વચ્ચે વીષ્ણુ તતખેવ, બળ; મંત્ર ભણીને છેલ્લે ભાગે, મુકયા શ્રી મહાદેવ. બળ ॥૨૦॥ એવા મંતરોનું બાણ ચડાવ્યું; કાંઈ ન રાખી ન્યુન બળ. વળી તેનાપર ધર્મ કાકાનું પોતે મુકયું પુન્ય. બળ ॥ ૨૧ ॥ એ રીતે શર તૈયાર કીધો, પોતે ચતરસુજાણ, બળ. એવું જોઇને અશ્વસ્થામાએ તરત લીધું બાણ. બળ. ॥ ૨૨ ॥ પ્રથમ વજરાસ્ત મંત્રજ ભણીયા શક્તિનો મંત્રજ બીજો બળ ॥ ૨૩ ॥ તે બાણ ચઢાવ્યું અસ્વસ્થામાયે, જાણે તોડવો મહોટો મેરૂ, બળ, તે બાણ ઉપર પુન્યજ મુકયું, બ્રહસ્પતિ દાદા કેરૂં, બળ ॥૨૪॥ એવે અભેમાને બાણુજ ફેંકયું, સુસવાટા કરતું જાય, બળ; તે જોઇ અશ્વસ્થામાએ માર્યું; બે બાણુ ભેગા થાય, બળ ॥ ૨૫ ॥ તવ તે બાજ્યાં, બણુબણી ગાજ્યાં; જુઓ બે બળી તન. બળ, એક એકને એ ટક્કરો મારે, લઢતાં ચઢયાં ગગન. બળ ॥ ૨૬ ॥ એવે બેઉના ત્રધ પીતરૂઓ, અંતરીક્ષ આવિ ઉભા, બળ; અરેરે આપણે નરકે જવાનું એમ કરે મનસુબા બળ ॥ ૨૭ ॥ અભેમાનના ત્રધ ઇશ્વર આરાધે, જીતજો અમારો બાળ. બળ, અમ્મરના પીતરૂઓ અમ્મરને જીતવા. સમરે શ્રી ગોપાળ. બળ ॥ ૨૮ ॥ એવામાં બે બાણુ બહુ ચઢયાં ઉંચાં મારતાં ઝટકે ઝટકા, બળ; એવામાં અભેમાનના બાણુના; થઇ ગયાત્રણ કટકા બળ. ॥ ૨૯ ॥ તવ તેના પીતરૂ થયા રાજી. ઘણાજ હરખે ચઢીયા બળ, કુંવરના બાણુના ત્રણે કટકા આવી કોઠામાં પડીયા, બળ

॥ ૩૦ ॥ અશ્વસ્થામાએ મુછે હાથ નાખ્યો, હસ્તુ કીધું મુખ બળ; તેવું જોઇને અભેમન્યુના દલમાં લાગ્યું દુખ બળ ॥ ૩૧ ॥ એવામાં વીષ્ણુના મંત્રનો કટકો ઉછળવાને લાગ્યો, બળ. ધર્મને પુન્યે પવન પેરે ઉડયો, વીપ્રના રૂદીએ વાગ્યો. બળ ॥ ૩૨ ॥ વાગી ઉપાડી ગગને ચાલ્યો અમ્મરને ઉંચા લીધા, બળ; દરોણ કૃપાચાર જ્યાં બેઠાછે, ત્યાં તેને ફેંકી દીધા. બળ ॥૩૩॥ તવ અભીમાનના વધ થયા રાજી, બેઉ-નું રહી ગયું માપ. બળ, અભીમન્યુ પણ આનંદ પામ્યો, ટળિયો ત-નનો તાપ, બળ ॥ ૩૪ ॥ ભિમે કહ્યું લાજ ભગવાને રાખી, સુરા સુત સાબાશ. બળ, ચાલો કોઠો ફરિ બાહાર નીકળિયે, કરિ યોધ્ધાનો નાશ. બળ. ॥ ૩૫ ॥ તવ ત્રણે રથ લઇને ફરતા, ફરિયા ત્રણસેં દ્વાર. બળ. દ્વારે દ્વારે દસ યોધ્ધા, મારયા ત્રણે હજાર. બળ ॥ ૩૬ ॥ પછી બહાર નીકળિ બાણ ચઢાવ્યું કુંવરે જણાવ્યું સુર. બળ. વજરા સ્તરથી તાંબાનો કોઠો ત્રિજો કર્યો ચકચુર, બળ ॥ ૩૭ ॥ એવું જોઇ-ને છત્રપતી બોલ્યો, બોળ્યું બ્રાહમણોએ નામ બળ, ત્રણે કોઠેથી ત્રણે હાર્યા; કર્યા નહિ સંગ્રામ બળ ॥ ૩૮ ॥ હવે સપાટો ક્ષત્રિનો જોજો; ન થી રહેવાની તુન્ય, બળ. દરોણકહે સહુ મુજ પેરે હારજો, ઓડે આવજો પુન્ય. બળ ॥ ૩૯ ॥ વળણ. એમ ગુરૂજી કળકળે, સાંભળજે તું રાય, કહે વલ્લભ સહુ સાંભળો, ચોથાનો મહિમાય.

કડવું ૪૬ રાગ સાખિ.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારિતુજને સંભળાવું; ચોથા કોઠાનો મહિમાય ॥ ૧ ॥ ચોથો કોઠો રૂપાનો છે, તેને ચારસેં દ્વાર; ચારસે શીખ્ખર ચારસેં ધજા, જોદ્ધા ચાર હજાર ॥ ૨ ॥ કરણ રાજા ત્યાં જઇ ઉભો, સંગ પોતાના બે બાળ વર્શકેતુને ચંદ્રકેતુ, લડવઇઆ વીકરાળ ॥ ૩ ॥ એવામાં અભેમાન બોલ્યો ચાલો તતપર થઇએ; ચોથો કોઠો સમુદ્ર કાળો; તે તરવાને જઇએ ॥ ૪ ॥ એમ કહિને તઇણે ચાલ્યા, ચોથે કોઠે જાય; કહ્યું કે આવો રકત લોચને, બોલીયો ક-રણ રાય ॥ ૫ ॥ તવ અભેમાન આવિને ઉભો, રાખીને યુધ્ધનો હેતુ એવામાં કરણ પ્રત્યે બોલ્યો, મોહોટો વરસ કેતુ ॥ ૬ ॥ કરણ પીતાજી અળગા ઉભારો અમે બે બંધવ વડશું; આ તઇણેછે તરણા સરખા, પુરણ પુરા પડશું ॥ ૭ ॥ એટલે કરણ રાજા બોલ્યો, લડનાર એ વિ-

કરાળ; અભેમન્યુ નાહિ જેવો તેવો, સીંહ તણો છે બાળ ॥ ૮ ॥ વર્શકેતુ કહે પીતા મહારા, એછે સીંહનું બાળ; તો અમે શું નથી એના જેવા, એમ તાત શું શીયાળ ॥ ૯ ॥ કરણ કહે મરજી તમારી, જોવું જે કેવા લઢોછો; મુજ નામને લાંન્છન નવ લાગે, એનાથી કેવા ચડોછો ॥ ૧૦ ॥ એમ કહી મહિ અળગો બેઠો, તવ બોલ્યો અભેમાન; કાકા તમે પણ અળગા બેસો, વાયુ તણા સંતાન ॥ ૧૧ ॥ બે સાથે અમે બે વઢીશું સંગરામ કરશું સારો; કરણ રાજા વઢવા ઉઠે; એટલે તમારો વારો ॥૧૨॥ ભીમે કહ્યું કે ન્યાય ખરો તે, ખસ્યો હીમ્મત દેઈ; વ્રકોદર જઈ અળગો બેઠો, પોતાની ગદા લેઇ ॥ ૧૩ ॥ એટલે બોલ્યો વરસકેતુ, સાંભળ પારથ તન, મુકજે આશા જીવ્યા તણી તું; દેખાડું સ્વર્ગ ભોવન ॥૧૪॥ અભેમન્યુ તવ કેહેવા લાગ્યો, શું વણ વીચાર્યું બોલે; તું પરીવાર છે દાસીનો તે, નાવે ક્ષત્રિની તોલે ॥ ૧૫ ॥ એમ કહિને હથીઆર લીધાં, કીધાં ધનુષ ટંકાર; મન મુકીને સામા સામી, દેતા બાણુના માર ॥૧૬॥ વર્શકેતુ ને ચંદ્રકેતુ, બે જણનાં બાણ જાય; અકેકું બાણુ મારે તેનાં, દસ દસ હજાર થાય ॥ ૧૭ ॥ બેજણનાં વીસ હજાર છુટે, કપરા કરણ કુંવર અભીમન્યુ એક બાણુ મારેને; થાય ચાળીસ હજાર ॥ ૧૮ ॥ ત્યાં કુંવરનું જોર શું ચાલે, બહુ બળ કરવા લાગ્યા; અભેમાનેવજરાસ્તર મારી, બે ભાઇના રથ ભાગ્યા ॥૧૯॥ બીજે બે બાણે બેકેને બાંધ્યા, જોઇને કરણ રૂઠયો; બે દીકરાએ નામજ બોળ્યું એમ કહીને ઉઠયો, ॥ ૨૦ ॥ પોતાનો રથ આગળ લાવ્યો, ક્રોધાતુર મન સાથ; ગરૂડાસ્તરથી બે તનના, છોડી નાંખ્યા હાથ ॥ ૨૩ ॥ પછી બે પુત્રને પોતાના રથમાં, લીધા કરણરાય, તેને દેખીને ગદા લેઇને ભીમશેન ઉભો થાય ॥ ૨૦ ॥ અભીમન્યુ કહે આવો કાકા કરજો ખરેખરૂં જોર; એટલે ભીમસેન કહેવા લાગ્યો, કરતો સોરબકોર ॥ ૨૩ ॥ કરણરાયે આયુદ્ધ લીધાં ક્રોધ ભરેલા અપાર; અગણિતા મંત્ર ભણીને, દેવા માંડયો માર ॥ ૨૪ ॥ કરણે બહુ કેર કીધો, વળિ બે દીકરા સંગ બાણવડે અભિમન્યુનું, વીંધી નાંખ્યું અંગ ॥ ૨૫ ॥ તે ત્રાસ દેખી માયાવી કોપ્યો; ગરજના કીધી છેક; તે દેખીને કરણરાયે બાણુજ મોકયુ એક ॥ ૨૬ ॥ તે બાણે માયાવિ ઉછળીયો હેલકારે આકાશ ચઢીયો; સુદ્ધી બુદ્ધી રહી નહીને, ડેરા તંબુ જઇ પડીયો ॥ ૨૭ ॥ તવ ભીમને બહુ રીસ વાપી, ઉછળી આગળ થાયે; તવ કરણે મોહાસ્તર માર્યું, ભીમની રૂદીયા માંય ॥ ૨૮ ॥ ભીમ ઢળી ચતાપાટ પડીયો, ન રહિ સુદ્ધ કે સાન; પછી બહુ માર દઈ

ગભરાવ્યો અરજુનનનો સંતાન ॥ ૨૯ ॥ અંગમાં ભોંકયાં છે ભાલોડાં, કરણ બહુ માર દેછે; કાંઇ બાણ નીકળે સુંસરાંને, કંઇ બાણ અંગમાં રહે છે ॥૩૦॥ તેનાપર બીજું બાણ વાગે, તવ પેલું નીકળે પાર,રૂધીવહે માંઉસના લોચા, નીકળી પડે બાહાર ॥૩૧॥ ડોળા બે ડગમગવા લાગ્યા, ભોંકાયાં બાણ અનેક, શરીરમાં સોધે નવ મળે, રૂધીર છાંટો એક ॥૩૨॥ ધોવાઇને ધોળો થઇ ગયો, પણ પાશે છે ધનુષ; તેણે તાતણો ડોશીનો છે, તેથી ટકયો આયુષ ॥૩૩॥ એવામાં તો કરણરાયે; બે બાણ માર્યાં સાર, એકજ બાણે રથ ભાગ્યો;એકે ઘોડા ચાર ॥ ૩૪ ॥ એટલે કુંવર પગપાળ થયો, ન રહ્યું અંતઃકરણ પછી આવ્યાં અરબડીયાં તે, ધરૂજીને ઢળીયો ધરણ ॥ ૩૫ ॥ તે દેખીને કરણરાજા, રથમાંથી ઉતરીયો; ફરશી લીધી હાથમાંને, પ્રાણ લેવા પરવરીયો ॥૩૬॥ જૈ અભેમાનની રૂદીયા ઉપર, બેઠો રાજા કરણ; જો છોકરા આજ દાવમાં આવ્યો, આણુંછું તારૂં મરણ ॥૩૭॥ આટલો મોહોટો તું થયો પણ. કાકો નથી કહયો મુને; દાશીનો દીકરો સદા કહયો છે, તેથી મારૂં તુને ॥૩૮॥ તે બધો બદલો આજ વાળું જીવજ તારો લેવું;તે કરતાં જો કાકા કહેતો, જીવતો જાવા દેવું ॥૩૯॥ અભેમાને તવ વીચાર્યું ઉગરવું ખરી ખાંચે કાકા કહેવામાં શું જવાનું, ગઇ તક વીપ્ર ન વાંચે ॥૪૦॥ અણી ચુકયો સો વરસ જીવે; છો થાય ખુશી કાકા એવું સમજી હશીને બોલ્યો શું કહોછો કરણ કાકા ॥ ૪૧ ॥ એટલે કરણ હશીને ઉઠયો, પોતાને રથ પરવરીયો; વર્શકેતું ને ચંદ્રકેતુનિ, આગળ ગર્વ ધરીયો ॥૪૨॥કેવા મેં કહેવરાવ્યા કાકા. ત્યારે એનાપર ત્રુટયો; એવી વાત કરે છે એવામાં અરજુનનો સુત ઉઠયો ॥ ૪૩ વલણ ॥ ઉઠયો સુત અરજુનનો કરતો, મન વીચાર; વદે શ્રોતા સુણો, જપતો જુગદાધાર.

કડવું ૪૭ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા સુણ સનમેજે રાય વીસ્તારી તુજને સંભળાવું,ચોથા કોઠાનો મહીમાય ॥૧॥ અભીમન્યુ ઉભો થયો, મનમાં કર્યો વિચાર; મુજ કને કાકા કેવરાવી. એને ચઢયો હંકાર ॥ ૨ ॥ શત્રુને ખુશી થવા ન દેવો, મરશું તો એકવાર; એવું જાણી કુંવર બોલ્યો, કાકા પાંચ પ્રકાર ॥૩॥ કાકા કેવરાવી શું થયો રાજી, ઠગબાજી કરીને; પાંચ પ્રકારના કાકા કહયા, સાંભળ ચીત ધરીને ॥ ૪ ॥ તાત ત-

ણો સગો ભાઇ હોયે, પ્રથમ કાકો એક; તાત તણો કોઇ મીત્ર હોયે; તે કાકો વીવેક ॥ ૫ ॥ પાડોશી કોઇ વ્રદ્ધ હોય તેને, કાકા કહીએ છીયે; અજાણ્યો વ્રધ રસ્તે જનારો, તેને કાકા કહીએ ॥ ૬ ॥ ઘરનો ગુલામ ઘરેડો હોયે, બહુ દીનનો રહેવાશી;તેને પણ કહેવાય છે કાકો, જો ન્યાય નિતી તપાશી ॥૭॥ એ રીતે જે પાંચ પ્રકારે. શબ્દ સમજજે પાકો; જનમથી તું ઘરમાં રહેલો, માટે ગુલામ કાકો ॥૮॥ કરણે એવું સાંભળ્યુંને હળ હળ પ્રમટી રીસ, હવે ન મુકુ જીવતો હું; છેદુ તારૂ શીશ ॥૯॥ વરશકેતુ કહે તાતજી માહારા, જીતી બાજી ગયા ચુકી; જન મારાનો જાણોછો એને, મીથ્યા દિધો મુકી ॥ ૧૦ ॥ તવ કરણને બહુ ક્રોધ વાપ્યો, હાથ લીધા હથીઆર, ધનુષ ઉપર બાણ ચઢાવી, દેવા માંડયો માર ॥૧૧॥ બહુ બાણ મારે દયા ન ધારે, કુંવરે વિચાર્યું મન; હવે મને મુકવાનો નથી, શત્રુ સુર્યનો તન ॥ ૧૨ ॥ એકવાર મરવું જરા ન ડરવું, સમજીને શું કીધું; ક્રોધ ભરેલો કુંવર એણે. બાણકાળજ્વર લીધું ॥૧૩॥ તે બાણ બહુ બળ કરીને માર્યું, પુરણ જાણુવી રીશ, કરણનો સુત ચંદ્રકેતુ, તેનું છેદયું શાશ ॥ ૧૪ ॥ લીધું બીજુ બાણ પવનનું, મહા વિકટ કામ ધાર્યું; મોટો પુત્ર જે વર્શકેતુ તેની રૂદેમાં માર્યું ॥૧૫॥ એટલે વર્શકેતુ ઉડયો, વાયુથી ગગને ચડીયો; ધત્રાસ્ટરના ધામ પાસે, હસ્તીનાપુર પડીયો ॥ ૧૬ ॥ તવ ધત્રાસ્ટરના દુતોએ, ઉઠાડયો તેણીવાર; અંધની પાસે તેડી ગયા, તવ પુછયા સમાચાર ॥૧૭॥ પછી આંધળે એને રોકયો, નથી જાવુ યુદ્ધ કરશ; તું તારે રહે મારી પાસે; શેવા મારી આદરવા ॥૧૮॥ એમ કહીને એને રાખ્યો, શું જાણ્યું રાજા કરણ,એમ સમજયો કે પુત્ર બે માહરા નીશ્ચે પામ્યા મરણ ॥ ૧૯ ॥ આ છોકરાએ જુલમ કીધો, માટે મારૂ કે મરૂ; અરજુનજીને માહારા જેવો, હું પણ વાંજીઓ કરૂ ॥ ૨૦ ॥ એમ વિચારી માર માર્યો, કહેતાં ઉપજે ત્રાસ, ચામ્ર શરીરનું છુંદી નાખ્યું, અભેમાનનું ચોપાસ, છેકજ કુંવર કાહર થયો, દુભાયુ અંતઃકરણ જાણ્યું કે આયુશ આવી રહયો, નિસ્ચે પામીશ મરણ ॥૨૨॥ એવામાં ઇશ્વર ઇચ્છાએ ભીમની મુરછા વળી; માજીને ગદા લઇ ઉઠયો, વ્રકોદર માહા બળી ॥૨૩॥ એવામાં ઘટોરગચ્છ આવ્યો, ચડીને ગગન; અંત્રીક્ષથી ભાઇની ભીડ દીઠી વિચાર કીધો મન ॥ ૨૪ ॥ કરણ નથી જાણતો કે, માયાવિ ગગને ચડીયો, એવ કરણના રથ નીચે આવીને એ પડીયો ॥ ૨૫ ॥ રથ ઉપાડી માથે લીધો ચઢી ગયો ગગન; વાયુ

વંટાળ વીજળી કીધિ, પછી વદયો વચન ॥ ૨૬ ॥ સાંભળજે તુ કરણુ રાજા ભુંડી વાત ભુંડાવું; તને નાંખું દરીયામાંને કાઢીને રંડાવું. ॥ ૨૭ ॥ એટલે કરણુ રાજાએ જાણ્યું, કપટનું કામ રચીયું, વેહેરે વેહેર લેવાયુ નહીને, આવ્યું ગટોરગચીયું ॥ ૨૮ ॥ વાંકા વળીને મારવાને માટે, કરણે ભાલો લીધો; ગટોરગછે રથ ઉપાડી, દરોણુકને ફંકી દીધો ॥ ૨૯ ॥ કરણનું તવ વપુ કુટાયુ, રથમાંથી નીકળ્યો બાહાર; ઓરે ગુરૂ હું વાંજીયો થયો, ખોયા મેં બેઉ કુમાર ॥ ૩૦ ॥ દરોણુ કહે ભાઇ ભલેખોયા, કરતોતો સોરબકોર; દરોણુકહે દુરીયોધન કેમછે, હવેશું માર્યું ક્ષત્રીએ જોર ॥ ૩૧ ॥ એટલે દુરીયોધન એમ બોલ્યો, હાથજ નાંખી મુછે; પ્રધાનથી જો જોર થાયેતો કોણ રાયનો ભાવ પુછે ॥ ૩૨ ॥ જો જો હવે છે માહારો કોઠો, નવું જુનું કાંઇ કરૂ, ગાદીપતી ગાંજ્યો નવ જાવું, પગ પાછો નવ ભરૂ ॥ ૩૩ ॥ એટલે કહ્યું કરણ રાયે, મુજ જેવું તારે હજો; માર ખાઇને હારજે તું, વળી વાંજીઓ થજો ॥ ૩૪ ॥ એવે ગટોરગછ ગગનેથી, પોતાની સેન્યામાં ગયો; ભાઇને માટે રથ લઇને, તરત તતપર થયો ॥ ૩૫ ॥ ચાલીને આવ્યો ચોથે કોઠે, કહ્યું કે આવ્યો વીર; એમ કહિને રથમાં લીધો, કુંવરને વળી ધીર ॥ ૩૬ ॥ પછી વ્રકોદર પુછવા લાગ્યો, કહો ભત્રીજા કેમ; આ વેળા તને બહુ માર પ ડીયો, માટે પડેછે વહેમ ॥ ૩૭ ॥ અભેમાને કહયું ઓ કાકા; માર પડયો બહુ પાકો, રથમાં સુતાં સુતાં બતાવું, તે રસ્તે રથ હાંકો ॥ ૩૮ ॥ એકવાર કોઠો ફરીને નીકળીયે, તે પછી બીજી વાત; તવ માયાવીએ રથ હંકાર્યો, ભીમસેન બળીયો સાથ ॥ ૩૯ ॥ સુતાં સુતાં સાન બતાવે, તે રસ્તે રથ હાકે; દ્વારે દ્વારે યોદ્ધા રહ્યાતે, તે ભીમસેન મારિ નાખે ॥૪૦॥ એ રીતે ચારસે દ્વાર ફરી, માર્યા ચાર હજાર; એ કોઠો ફરી વળીને, ઝટપટની કળ્યા બહાર॥૪૧॥અભીમન્યુએ સુતા સુતા પ્રાક્રમનું કામ કીધું વજરાસ્તરનો મંત્ર ભણીને. ધનુશપર બાણ લીધું ॥૪૨॥ પવનમંત્ર ભણિને ફેંકયું, પુરણ જણાવ્યું સુર; ચોથો કોઠો રૂપાનો તે કરી નાખ્યો ચકચુર ૪૩ પછી ભીમશેન પુછવા લાગ્યો, તુજ જીવનેછે કેમ, તંબુમાં લઇ જઇએ તુને આવ્યાતા એમને એમ ॥ ૪૪ ॥ અભીમન્યુ તવ એવું બોલ્યો, મુજ કને રહેજો આપ; પણ મુજને પાછો વાળો તો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૪૫ ॥ બાણ તણુ દુખ છે બહુ મુને તેથી શાન્ત પમાડો; શરીરમાં ભાલોડાં ભરેલાં તે સહુ તાણી કાહાડો ॥૪૫॥ તવ વૃકોદર ને માયાવિ, ચ પટીમાં ભાલોડુ ઝાલે; હાથ રેઇને ખેંચી કહાડે; છીદ્રમાં ચીંથરી ઘાલે,

॥૪૭॥ એ રીતે બાણ કહાડી નાંખ્યા, જળથી ધોયું શરીર; બળવતી તે લુછી નાખ્યું,, વહેલું જે રૂધીર ॥૪૮॥ પછી બીજાં વસ્ત્ર પહેરાવ્યાં, સણગાર પહેરાવ્યા સાર; એક ઘડી વાર શ્વાસ ખાઈને, કુંવર થયો તૈયાર ॥૪૯॥ ભીમસેને કહ્યું કેમ છે બેટા, તવ બોલ્યો અભિમાન; હું તો તેનોાતે છું કાકા; શું કરે તમ સંતાન ॥ ૫૦ ॥ મુજ જેવો મારે ગટોરગછને, જે મારો રાજા કરણ, તો તે એક ઘડી નવ જીવે, તરત પામે મરણ ॥ ૫૧ ॥ એવી વાત કરે છે એવે, પ્રભુએ જાણ્યું પાતાળ; ગટોરગછ જોડે હશે તો, નહી થાય એનો કાળ ॥ ૫૨ ॥ કરણ મરણ આણત એવું, પણ તેમાં ભંગ થયો; ગગનેથી આવી રથ ઉપાડી, ગટોરગછ લેઈ ગયો ॥ ૫૩ ॥ માટે એ બેને પાડુ વિખુટા, વીચાર્યું જુગદાધાર; લડાઈ કરાવવા બેઉ જણને, મુકયો પ્રભુ હુંકાર ॥ ૫૪ ॥ એવામાં ગટોરગછ બોલ્યો શું તને મુકત કરણ; હું એને લેઇ ગયો ન હોત તો થાત તારૂ મરણ ॥૫૫॥ હું આવ્યો તેથી તું ઉગરીગો, નહી તો જતું રહેતું નામ, અભીમન્યુ કહે તેં શું ઉગાર્યો; તું તો મારો ગુલામ ॥૫૬॥ હરિ ફરિ તું રથ હાંકી જાણે, તુજથી ન જેરવાય તાપ; માયાવી કહે હવે રથ હાંકુતો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ ॥ ૫૭ ॥ એમ કહી રાશ પરોણો પછાડી, શૈન્યમાં ચાલ્યો ગયો, રીસાઇને સહુને સંગ બેઠો, સંદેશો કોને ન કહયો ॥ ૫૮ ॥ એવામાં ત્રકોદર બોલ્યો, ઓ બેટા અભેમાન; માંહે માંહી બે ભાઇ ચડભડીઆ, મદના ભયા જવાન ॥ ૫૯ ॥ હવે રથ તારો કોણ હાંકે, મુજથી નવ હંકાય; હાંકુતો ઘોડા નવ ચાલે, રથ પણ ભાગી જાય ॥ ૬૦ ॥ એટલે બોલ્યો અભિમન્યુ કાકા હું ન થાકું, પગ અંગુઠે ઝાલુ અછોડા, ઘોડા રૂડી રીતે હાંકુ ॥ ૬૧ ॥એમ કહી ઘોડાના અછોડા, પગ અંગુઠે લીધા; પરોણો પગ આંગળીમાં ઘાલ્યો, જાવાના વિચાર કીધા ॥ ૬૨ ॥ વલણ ॥ ત્યારી કરી જાવા તણી, ત્રકોદર અભેમાન વદે વલ્લભ શ્રોતા સહુ, સમરો શ્રી ભગવાન.

કડવું ૪૮ મું રાગ આશાવરિ.

વૈશમપાયે એણિપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેરાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, પાંચમાનો મહીમાય ॥ ૧ ॥ અભિમન્યુ કહે ચાલો કાકા; પાંચમે તતપર થૈએ; સોનાને કોઠે છત્રપતી છે; તેના સનમુખ જઇએ ॥ ૨ ॥ એવામાં દુરાયોધન પાપી, સાથે લખમણ સુત; બે બાપ દિકરા

પાંચમે કોઠે, ઉભા આકળા ભુત ॥ ૩ ॥ એવામાં અભીમન્યુને, ભીમશેન બે જણુ આવ્યા; છત્રપતી કહે આરો વરવા, એમ કહી બોલાવ્યા ॥ ૪ ॥ તવ આવિ બે સનમુખ ઉભા, બોલીયો દુરિયોધન; અભીમન્યુ ને મારજે તું, ઓરે લક્ષમણ તન ॥ ૫ ॥ ભીમશેનને હું નાંખુછું મારી, નહિ લાગે મુજને વાર; એટલે ભીમે અભેમન્યુને, ગાજી કહ્યું નીરધાર ॥ ૬ ॥ લક્ષમણને તું નાંખજે મારી; કરજે કાળો કેહેર દુરીયોધનની બોચી ઝાલી, મારી નાંખું હું ઠેર ॥ ૫૭ ॥ સામા સામી એમ કહિને, કયા માઠા મનસુબા; લખમણ સામો અભેમન્યુ, ભીમ દુરીયોધન ઉભા ॥ ૮ ॥ એવામાંતો લખમણાએ, કીધો ધનુશ ટંકાર; તેવું જોઇને અભેમાને, મનમાં કર્યો વિચાર ॥ ૯ ॥ લખમણ માહારી ગણતીમાં નથી તેમાં શું ચીત પરોઉં; બે કાકા કેવી રીતે લડે છે, જીવરાખી જુદ્ધ જોઉં ॥ ૧૦ ॥ એમ જાણીને આયુદ્ધ લીધાં, યુદ્ધ નથી આદરતો લક્ષમણ સામા બાણ ફેંકે, રમતનું યુદ્ધ કરતો ॥ ૧૧ ॥ એવામાં ભીમને દુરીયોધન, મેઘ ગરજનાયે ગાજ્યા; સામા સામી દોટ મુક્ષી લથ બથ બળથી બાજ્યા ॥ ૧૨ ॥ મુખ પોકારે માર મારે, રાઢ ઘણેરી લાગે; મનમુકીને ગડદા મારે, બ્રહ્માંડ જાણે ભાગે ॥ ૧૩ ॥ ઢીચણ કોહોણિ ખંભ પછાડે જણુવે ઝાઝો દ્વેશ; આંટી ઘુંટી પગની ભરાવે, તાણે મસ્તકના કેશ ॥ ૧૪ ॥ લડથડતા પડતા, આખડતા, ફરિને ઉભા થાય; બાજોબાહાજે જરા ન લાજે, હાડ બહુ કુટાય ॥ ૧૫ ॥ એવે સમે દાવ જોઇને, દુષ્ટજ બેઠો ધરણ; બહુ બળ કરી વ્રકોદરનો, ઝાલ્યો જમણો ચરણ ॥ ૧૬ ॥ ખેંચોટીને નીચે નાંખ્યો, ભીમશેન પડયો હેઠો; એની રૂદિયા ઉપર પોતે, પાપી ચઢીને બેઠો ॥ ૧૭ ॥ મોઢામાં રેણું ભરીને, દે ગડદાનો માર; ઓ ભીમડા ભલે દાવમાં આવ્યો, કુટયો તો મુને અપાર ॥ ૧૮ ॥ આજે તુજને ઠેર મારૂં, કોણ છે તારા પક્ષ; એમ કહી ગળે નખ દિધા, તરી ગયાં તવ ચક્ષ ॥ ૧૯ ॥ હાથની નસો ખેંચાવા લાગી, ખેંચાવા લાગ્યા ચરણ; ભીમે બુમ પાડી ભત્રીજા, તુજ કાકો પામે મરણ ॥ ૨૦ ॥ એટલે અભીમન્યુએ જાણ્યું, કાકાનું મરણ થાશે; એવું સમજી એક બાણ લીધું, કાળજવરનું પાસે ॥ ૨૧ ॥ ધનુશ ઉપર ચઢાવીને ફેંકયું કરીને રીસ; લખમણ દીકરો દુરીયોધનનો, તેનુ છેદયું શીશ ॥ ૨૨ ॥ દુરીયોધને તે દેખીને; મનમાં કર્યો વીચાર, લઢીને હવે નવરો થયો, અરજુનનો કુંવાર ॥ ૨૯ ॥ એતો કાકાનો પક્ષ કરીને, મુજને મારશે બાણ; કદાપીને મરણ માહારૂ થશે તો, ગાદી ભોગવશેકોણ

॥ ૨૪ ॥ માહારો પઈસો મારી પુંજી, ઘરબાર લુંટાઇ જાશે, હું પન્ડે જીવતો હઇશ તો દીકરા ઘણા થાશે ॥ ૨૫ ॥ પુત્ર મુઓ તો ધુળ નાંખી; મનસુબો કર્યો માઠો; ભીમની રૂદિયાપરથી ઉઠી જીવ લઇને નાઠો ॥ ૨૬ ॥ માર માર કરતો ભીમસેન ઉઠયો, છત્રપતી બહુ નાસે; ગુપત બારણેથી નીકળીને ગયો દરોણુની પાસે ॥ ૨૭ ॥ ઓરે ગુરૂજી ઓરે ગુરૂજી, હું પણ વાંજીયો થયો; ગુરૂ કહે ભાઇ ભલે થયો ને, તું કેમ જીવતો રહયો ॥ ૨૮ ॥ કરણ કહે રાજા થઇને, હારી ગયો તું કેમ, છત્રપતી કહે ગાદી ભોગવવા, આવ્યો કુસળ ક્ષેમ ॥ ૨૯ ॥ એમ કાહને હેઠો બેઠો, પાંચમે કોઠે શું થાય; ભીમ પાપીને ખોળવા લાગ્યો; કનક કોઠા માંય ॥ ૩૦ ॥ અભીમન્યુ તવ કહેવા લાગ્યો, કાકા ફાંફાં નવ મારો; પાંચમો કોઠો ફરી વળીને, બાહાર નીકળવુ ધારો ॥ ૩૧ ॥ એમ કહીને રથ હંકાર્યો, ભીમસેન પુઠે પળીયો; દ્વારે દ્વારે યોદ્ધા મારે, વ્રકોદર માહા બળીયો ॥ ૩૨ ॥ પાંચ શહસ્ત્ર યોધ્ધા હણીયા, ત્યાંથી નીકળ્યા બાહાર; વજરાસ્ત્રરનું બાણ લીધું, અરજુનને કુંવાર ॥ ૩૩ ॥ બહુ બળથી તે બાણ માર્યું જણ્યું જાદે સુર; પાંચમો કોઠો કનક કેરો, તેને કીધો ચકચુર ॥ ૩૪ ॥ છઠો સપ્ત ધાતુનો, ત્યાં ઉભો શલરાય; માલીક મારવાડ દેશનો તે, મામો પાંડવનો થાય ॥ ૩૫ ॥ વલણ. મામો એ પાંડવ તણો, મારવાડનો માલીક, યુધ્ધ કરવા ઉભો રહયોછે; નહી કો જનની બીક.

કડવું ૪૯ રાગ ધનાસરિ

વઇશમપાયે એણિપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારીતુજને સંભળાવું, છઠ્ઠા કોઠાની કથાય ॥ ૧ ॥ છઠે કોઠે છે શલ્ય રાજા; ત્રણ યુધ્ધના જાણનારો; ભીમને અભીમન્યુ ગયા ત્યાં, સંગરામ કરવાસારો ॥ ૨ ॥ સલ્લે કહ્યું આવો ભાણેજા, યુધ્ધ કરવાને આપ; ભીમ કહે ભાણેજાને મારો, તેમાં ઘણું છે પાપ ॥ ૩ ॥ બ્રહ્મણ હણવોને ભાણેજ હણવો; તે બેઉ સરખા સરખી; જ્ઞાની જનને પુછી જુઓ, ધર્મતણા ન્યાય પરખી ॥ ૪ ॥ એવું સાંભળીને શલ્ય બોલ્યો, આ કોઠો મુજ શીશ; યુધ્ધ કર્યાં વીના કેમ ચાલે, વેહેવારમાં શી રિસ ॥ ૫ ॥ તે કરતાં યુધ્ધ બંધ રાખું, તેમાં ઇજ્જત જાય; ભીમ કહે ઇજ્જતનવઘટે એવો કહુ ઉપાય ॥ ૬ ॥ કરો કીરપાચારના જેવું, તવ શલ્ય પુછે એમ

સાચું કહેજે કીરપાચારે, કર્યું કોઠામાં કેમ ॥ ૭ ॥ ભીમ કહે અમે ને ગોરે, ન કરી કોઇની હાણ; બુમો બરાડા મીથ્યા પાડી, ઉંચા ફેંકયા બાણ ॥ ૮ ॥ બે ઘડી બકોર કરીને, એ નાઠા કીરપાચાર; પેટમાં ટાઢું ને મોહોડેથી કહયું, હું પણ પામ્યો હાર ॥ ૯ ॥ એ રીતે કરયું કીરપાચારે, મામા તમે કરો તેમ; શલ્ય કહે મુજ ધ્યાનમાં બેઠું, શાબાશ ભાણેજ ભીમ ॥ ૧૦ ॥ કોઠામાં આવો ખેલ મચાવો, બતાવો સહુને સપાટો; બાહારના બધા એમ જાણે કે, કીધો જોર ઝપાટો ॥ ૧૧ ॥ તવ અભેમાનને વ્રકોદર, છઠ્ઠા કોઠામાં જાય; ધનુશના ટંકાર કરીને, બાણ લીધાં કરમાંય ॥ ૧૨ ॥ જાણે જબરૂ જુદ્ધ મચીયું, મારો મારો મુખ ભાખે; અગણિતા મંત્ર ભણીને, બાણુજ ઉંચા નાંખે ॥ ૧૩ ॥ દુરીયોધને બાહારથી જોયું, બહુ બાણ દેખી ગમે; છઠે કોઠે મધનિ માખ્યો, પેરે બહુ બાણુ ભમે ॥ ૧૪ ॥ ગુરૂને કહ્યું જુઓ મહારાજા, આ યુદ્ધ થાય છે કેવું; તવ કીરપાચાર સમજી ગયા, આ યુદ્ધ મહારા જેવું ॥ ૧૫ ॥ છઠેકોટે શલ્ય અભેમાન, કરે બહુ બાણુ વ્રષ્ટી; દ્વારે દ્વારે યોદ્ધા છે તેને, ભીમ કરે બહુ કષ્ટી ॥ ૧૬ ॥ એવું વઢતાં બે ઘડી થઇ, થઇ વખત વધારો; એટલે ભીમે મામાને કહ્યું, હવે તો તમે સધારો ॥ ૧૭ ॥ તવ શલ્ય આયુદ્ધ ફેંકી નાઠો; હાયો રે હું હાર્યો; દરોણની જોડે જઇને બેઠો,ગુરૂજીમુજને મારયો ॥ ૧૮ ॥ દરોણ કહે બેસો અમ સાથે, લઢીયા લાડે કોડે; કીરપાચાર કહે આંઇ આવો, તમ તો મારી જોડે ॥ ૧૯ ॥ શલ્યરાયે કહ્યું વાત છે સાચી, કહીને બેઠા પાસ; સપ્ત ધાતુના કોઠામાં તો, ભીમે પડાવ્યો ત્રાસ; ॥ ૨૦ ॥ કાકોને ભત્રીજો બેઉ, પરીયા દ્વારે દ્વારે; દસ દસ યોદ્ધા મારી નાખ્યા, હણ્યા ખટ હજાર ॥ ૨૧ ॥ પછી બે બારણે નીકળીયા, શરિરમાં બહુ સુર; વજરાસતરનું બાણ મારિ, કોઠો કર્યો ચકચુર ॥ ૨૨ ॥ પછી સાતમે કોઠે આવી, ઉભા જેદ્રથ બળીયો; અભેમાન મેદાનમાં ઉંભો, ભીમસેન સાથે મળીયો ॥ ૨૩ ॥ એવામાં શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુએ, વાત જાણી પાતાળ; ભાણેજ સંગે ભીમ હશે તો; નહી થાય એનો કાળ ॥૨૪॥ માટે ભાણેજને એકલો રાખું, ભીમને અળગો કહાડું; તોતો અભેમાન નીશ્ચે મરશે, માટે વખુટો પાડું ॥ ૨૫ ॥ એવામાં તો અરજુન પ્રભુ, નાહી જમી પરવાર્યા; તાડુકી દહીતને મારવા જાવા, મનસુબા મનધાર્યા ॥ ૨૬ ॥ અભંગ રથ અરજુનજીનો, પ્રભુએ જોતરિયો; તવ અરજુનજી રથમાં બેઠા, કૃષ્ણે પરોણો ધરીયો ॥ ૨૭ ॥ ઘોડાના અછોડા ગ્રહીને, હાંકે રણછોડરાય; તાડુકી દહીતની રહેવાની જગા, બતાવા પ્રા-

હણુ જાય ॥૨૮॥ એક મફામાં દુષ્ટ રહેછે, તે સ્થળ જઇ દેખાડયું;પછી અરજુને વીમ કેરૂં, મંદજ પાછું હહાડયુ ॥ ૨૯ ॥ એવામાં તો અરજુનજીએ, ધનુષ ગ્રહ્યું તેવાર; તેની પડપંચા ચઢાવિ; પેહેલો કર્યો ટંકાર ॥ ૩૦ ॥ તે ટંકારનો શબ્દ સુણી, તાડુકી આવ્યો બહાર; ગફાની બારણે આવી ઉભો, ક્રોધે ભર્યો અપાર ॥ ૩૧ ॥ અસુર કહે કોણ છે તું, કેમ આવ્યો પાતાળ; રથમાં બેસી ટંકાર કીધો, તું છે કોનો બાળ. ॥ ૩૨ ॥ એવું સાંભળી અરજુન બોલ્યો, ઓરે કરમ ચંડાળ, અધરમી તું વીમને નડે, આવ્યો છે તારો કાળ ॥ ૩૩ ॥ એટલે તાડુકી ત્રાડીને બોલ્યો, જો કરૂં કાળો કહેર; બ્રાહ્મણનો દયાળુ આવ્યો, નહિ જાય જીવતો ઘેર ॥ ૩૪ ॥ એમ કહીને પહાડ પરવત, લીધા હણવા માટ; કૃષ્ણ પ્રભુએ એમ જાણ્યું, કથલશે આ ઘાટ ॥ ૩૫ ॥ એક બાણે અરજુનજી હણશે, તવ જાશે ભોમીમાં લક્ષ; ભાણેજ હજી જીવતો છે, તેની કરશે પક્ષ ॥ ૩૬ ॥ પછી ભાણેજ નહી મરવાનો ધાર્યું અસરણા સરણ; પછી થોડે દાહાડે મહારૂં, ભાણેજ કરશે મરણ ॥ ૩૮ ॥ માટે અસુર યુદ્ધ ટકાવે, એવો કરવો ઉપાય; એમ સમજીને એક કળાનું બળ દાધું જાદવરાય ॥ ૩૮ ॥ તવ તાડુકીમાં બળ આવ્યું, કોપ્યો અપરમપાર; ઝાડ તાડને પાહાડ તણો ત્યાં, દેવા માંડયો માર ॥ ૩૮ ॥ અરજુનજીએ બાણ લઇને, કરવા માંડયો પ્રાહાર; એ બેનું એવું યુદ્ધ જમાવ્યું, પોતે જુગદાધાર ॥ ૩૯ ॥ સાતમે કોઠે અભેમાન ઉભો, સાથે બળીયો ભેમ; ભગવાને જાણ્યું ભીમ છે સાથે, તેનું કરશું કેમ ॥ ૪૦ ॥ ચાહ્ય તે રિતે વ્રકોદરને, વખુટો પાડી દેવો; એવું વિચારી કૃષ્ણ પ્રભુએ, ખેલજ કીધો કેવો ॥ ૪૧ ॥ કોઠાથી શેન્ય અળગું બેઠેલું. પાંડવ કેરૂં જ્યાંય ભીમસેનનો જયમંગળ હાથી, તે પણ છુટયો ત્યાંય ॥ ૪૩ ॥ તેને ગોવીંદે આંડછા મુકી, ચમકયો હાથી અપાર, સુઢમાં સેન્યના લોકોને ઘાલી દેવા માંડયો માર ॥૪૩॥ કંધકને ઝાલી ગગને ઉછાળે, કેંક ઉપર દે ચરણ, કેંકને દંતુસરથી દાબે, પલમાં આણે મરણ ॥ ૪૪ ॥ એમ એ તોફાન કરવા લાગ્યો, જોઇ જોઇ બળીયા રૂઠયા; લાંબાભાલા લાંબી ફરશી; લે લે મારવા ઉઠયા ॥ ૪૫ ॥ તોપણ તે કોઇને નવ ગાંઠે; થાકયું શેન્યનું લોક; ભીમસેન ધાજો; ભીમસેન ધાજો; કારમી પડી પોક॥૪૬॥ ભીમે તે શબ્દ સાંભળીયો, બોલ્યો અભેમાન પ્રત્યે; જો ભાઇ સેન્યમાં બુમ પડી છે, માટે હું જાઉં અગત્યે ॥ ૪૭ ॥ તવ અભેમાનનું લોચન ફરકયું, ભોમી ભયંકર ભાશી; ના કાકા મુજ પાસ રહેજો,તમે ન જાશો

નાશી ॥૪૮॥ અત્યારે મુજને ભય ભાસેછે, ભાગીગયા મુજ ચરણ; હવે મુને લાગેછે એવું, જાણે આવ્યું મુજ મરણ ॥૪૯॥ તે મરવાનો ભય નથી પણ, મુજ ચામડું ચુંથાશે; અગ્નીસંસ્કાર હું નહી પામું, હાડ મારા પીંખાશે ॥ ૫૦ ॥ તે વેળા પ્રભુએ સુસુત મુકયો ભીમસેન મહામાઠો; જાણું સપાટે આવ્યું ઝપાટે, એમ કહીને નાઠો ॥ ૫૧ ॥ ભત્રીજાનો ભય ન લાગ્યો આવ્યો સૈન્યમાં પોતે; ઘણું તોફાન કરતો જોયો, હાથી પોતાનો હતો તે ॥ ૫૨॥ હાં હાં કહી ભીમ પાસે ગયો, હાથીનો સ્વભાવે ખશીયો; ભીમ તણો હાંય મનમાં રાખ્યો, મારવા માટે ધશીયો ॥ ૫૩ ॥ એટલે ભીમને ક્રોધ ચડીયો, હવે જણવું જોર; તવ પાતાળમાં વીચાર કીધો, પોતે નંદ કીશોર ॥ ૫૪ ॥ ભીમસેન હાથીને નાખશે મારિ, નહી લાગે કાંઇ વાર; પછી અભીમન્યુની પક્ષે જાશે વાયુ કુંવર ॥ ૫૫ ॥ તો પછી ભાણેજ નહી મરવાનો, મનમાં એવું વાપ્યું ભીમના સામો ગજને લઢવા, એક કળા બળ આપ્યું ॥ ૫૬ ॥ એટલે હાથીને ભીમ બહાજ્યા, પારથ દહીત પાતાળ; સાતમે કોઠે એકલો ઉભો અરજુનજીનો બાળ ॥ ૫૭ ॥ ભય ભરેલી ભોમી ભાસી, હઇયું ભરાઇ આવ્યું; એકલો રણમાં લડવા લાગ્યો, કાકાએ કામ કથલાવ્યું ॥ ૫૮ ॥ ॥વલણ॥ એમ મનમાં સોસાય છે, અરજુનનો બાળ; વદે વલ્લભ તેણે સમે શું કામ કર્યું ચન્ડાળ.

કડવું ૫૦ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; ઉભો જેદ્રથ સાતમે કોઠે, સંગ બે યોદ્ધા રાખેલા ઓઠે ॥ ૧ ॥ જુએ જેદ્રથ સુતનું મુખ જાણ્યું ઉપજ્યું છે દલમાં દુખ; આવેળા ગભરાયો છે એહ, હાર્યો હીમ્મત નહી સંદેહ ॥ ૨ ॥ માટે મરવાનો આ ઠામ, તેથી હાથો હાથનું કામ; એકલો માટે અહીં નહીં આવે; મુને સામા જવું નહી ફાવે ॥૩॥ હું તો એકલો સામો જાવું, તેના કરતાં સહુને બોલાવું; એમ સમજીને વકને સાર, મોકલી કાવ્યા સમાચાર ॥૪॥ તેણે જઇ કહ્યું છત્રપતીને સુર ભરાયું દુષ્ટ મતીને; લાગ્યો દ્રોણગુરૂને પાય, ચાલો સાતમા કોઠા માંય ॥ ૫ ॥ તવ દ્રોણાચાર્યે કહ્યું એમ, દગો કરવામાં હરખે કેમ; તારો દગો તે તુજને નડશે, ઘણું વીઘન માથે પડશે ॥ ૬ ॥ રાય બોલ્યો ગમે તેમ થાય પણ જાવું છે કોઠા માંય; કહી લીધા દ્રોણાચાર, વળીકીર

પાચાર નીરધાર ॥ ૭ ॥ વળી અશ્વસ્થામાં સહ્ રાય, શકુનીને કરણ કહેવાય; વળી કઉરવ સોએ ભ્રાત, લીધાં આયુદ્ધ સહુને હાથ ॥ ૮ ॥ પુત્ર સો ભાઇના સમસેર, ચાલ્યા ચારસેં ઇગણો તેર; તેતો સરવ સાત મે કોઠે. જઇ સંતાઇ રહ્યા ઓઠે ॥૯॥ ડોકાં કરી કરિ બેહાર જુએ, અભીમન્યુ મેદાનમાં રૂએ; તેણે કોઠામાં કઉરવ લોક, દીઠાને ઉપજ્યો મન શોક ॥ ૧૦ ॥ એનું હઇયું ગભરાયું, ધ્રુંશકા મુકી રોપ દેવાયું; એવા ભીમ કાકાને સંભારે. છુટે આંસુરે, ચોધાર ॥ ૧૧ ॥ વલણ ॥ ચા ધારે આંસુ વહે, કાકાને કરે પોકાર; વ્યાસ વલ્લભ મુખે ઓચરે; સુણજો શ્રોતા સાર,

કડવું ૫૨. રાગ મધુબન.

માહારા ગદા ધારણ સુણવાનરે. કાકા આવો,માહારી જતી રહી છે સુધને સાવરે, કાકા આવો ટેક ॥ રણમાં મુકીને નાશી ગયા તે મુજને કર્યો નીસવાસરે મ્હારી માયે મને પહેલું કહ્યું તું, કાકાનો નહી વીશ્વાસરે, કાકા ॥ ૧ ॥ તેમ છતાં મેં વિસ્વાસ રાખ્યો; સંગરામ આરંભ કીધોરે દરીયો તરીને કીનારામાં આવ્યો, તે વેળા દગો દીધોરે, કાકા ॥૨॥ સહુ શત્રુ સાતમે કોઠે સંતાયા, મારવા રહ્યાછે ઢુંકીરે; તમારે લીધે મુમત કરી આવ્યો, મારી માતને રડતી મુકીરે; કાકા ॥૩॥ સત જાજનથી ઓત્રા આવેલી. આંખોમાં આંસુની હેલીરે;ઘણું કરગરી પણ કહ્યું ન માન્યું, રણમાં રડતી મેલીરે કાકા ॥ ૪ ॥ તે અબળા કોના આધારે રેહેશે, કંથ વિયોગી વામારે; બાળક વય કેમ કરીને કારાડે, રડીરડી મરશે શામારે, કાકા ॥ ૫ ॥ માહારો પીતા પાતાળ પડયો છે, તે ન જાણે અયોગરે; નથી હળ્યા મળ્યા બાપને બેટા, રહી જાશે વિયોગરે, કાકા ॥૬॥ પાતાળથી જ્યારે આવશે ત્યારે, સાંભળશે ધર સુત્રરે, માહારી માતને એ આવિને કહેસે, લાવો કયાંછે તુજ પુત્રરે, કાકા ॥૭॥ તવ મહારી મા કીયો દીકરો દેસે, તે સમે થાશે કહેરરે, મુજ માતાનું એ મરણ કરશે, પોતે પણ મરશે ઝેરરે. કાકા ॥ ૮ ॥ મુજ મ્રત્યુ સુણતાં મુજ વાત મરસે, એવો હું વહાણો અપારરે; રાંકડી મુજ માત ને એ દમસે, વરતાસે હાહાકારરે કાકા ॥ ૯ ॥ જમ જેવા કઉરવા ભાસે છે મુજને, જરૂર જીવડો જાશેરે; મરવે નહી ડરૂં પણ અગનિ નહી પામું, ચામડું માહારૂં ચુંથાસેરે કાકા ॥ ૧૦ ॥ એક કીડીપર કટક ચડયું છે,

કરશે જુલમ મુજ સાથરે; ઓથ વિના બધી લોથ વળવાની, મુજહાડ નહી આવે હાથરે. કાકા ॥ ૧૨ ॥ મુએ મોહું મહારી મા નહિ દેખે, નહિ દેખે ઓત્રા નારીરે; એક ઉપર અનેક આવ્યા છે, શી ગતી થાશે માહારીરે કાકા ॥૧૨॥ ડાબુ અંગ ને લોચન ફરકે માઠા શુકન મને થાય રે; ધોળે દાહાડે થાય શબ્દ શીયાળના, ધરતી તો ખાવા ધાય રે કાકા ॥ ૧૩ ॥ એમ ટળવળીને ધ્રુશકા મુકે, ગભરાયો રાજકુમાર રે; થરથર કાયા કંપવા લાગી, આંસુ વહે ચોધારરે. કાકા ॥ ૧૪ ॥ વળણુ ॥ ચોધારે આંસુ વહે, હૃદયું બહુ ગભરાય; વદે વલ્લભ તેવે સમે, કૌરવ અતી હરખાય.

કડવું ૫ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણુ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું. યુદ્ધ તણો મહીમાય ॥ ૧ ॥ અભીમન્યુ અતી અકળાયો, જોયું જેદ્રથે દ્રષ્ટ; છત્રપતીને સમાચાર કહયો, કુંવરને મન કષ્ટ ॥ ૨ ॥ આ વેળા ઘણો ગભરાયો છે ગભરાટ ગભરાટ કરીને છોકરૂં હઇ નથી આવવાનું, આપણ ત્યાં સંચરીયે ॥ ૩ ॥ દુરીયોધન કહે એકે એક નિકળો સરવે આહાર; મરી રહેલો સેજમાં મરશે, અરજુનનો કુમાર ॥૪॥ એટલે પહેલો જેદ્રથ નીકળીયો, તેનિ પુંઠે સો ભ્રાત; દ્વારે દ્વારના દસ દસ યોદ્ધા; નીકળ્યા હજાર સાત ॥ ૫ ॥ દ્રોણ કૃપાચાર અશ્વસ્થામા, શકુનિ રાજા કરણ; ચારસેં ઇગણાતેર સુત નીકળ્યા, કરવા કુંવરનું મરણ ॥ ૬ ॥ નવાણું ભાઇના દીકરા તેતો, સર્વ આવ્યા ચડી ચોટ; અભેમાનનો રથ વચમાં ઘેરી, ઉભા કરીને કોટ ॥ ૭ ॥ પછી છત્ર પતી એમ બોલ્યો, સાંભળ અરજુન તન; હવે તમારૂં આવિ પોહોંચ્યું માનજે સત્ય વચન ॥ ૮ ॥ તવ અભેમાને મન વીચાયુ, હવે રડીને શું કરવું; ઘેરથી નીકળ્યા મરવું ધારી, તો પછી શિદ ડરવું ॥ ૯ ॥ રડવાથી શતરૂ લોકોના પગમાંઆવશે જોર, દુષ્ટોને દયા નહિ આવે, કાળજડા કઠોર ॥ ૧૦ ॥ રડવાથી નથી લાભ થવાના, ઉલટી થાશે હાનિ; હિમત રાખીને યુદ્ધ કરવું, કરવિ ન પાછિ પાનિ ॥ ૧૧ ॥ એવું સમજી આંસુ લુછયાં; વળી સાંભળિ માત; પોતાનિ તારૂણી સાંભળી આવિ, સાંભર્યો અરજુન તાત ॥ ૧૨ ॥ અરેરે માહારો રણધીર પીતા, માહારા વિના શું કરશે, માહારી માતા માહારી નારી, માહારો પીતાજી મરશે ॥ ૧૩ ॥

એવું સાંભરી આવીયું કે, આંસુ વહયાં ચોધાર; તેમ તેમ શત્રુ હસવા લાગ્યા, હરખે અપરમપાર ॥ ૧૪ ॥ પાછો અભેમન્યુ મન વાળે, આંસુ લુછતો જાય; વળી સુંદરી સાંભળેને, નેત્ર જળે ભરાય ॥ ૧૫ ॥ એવામાં દુરીયોધન બોલ્યો, જો તારો જીવ લેઉં; રાઈ રાઈ જેટલા કટકા કરાવું, અગની ન પામવા દેઉં ॥ ૧૬ ॥ તવ અભેમાને મનથી આદરીયું, કોના માતને તાત; કોની નારી કોનાં સગાં કોઈ ન આવે સાથ ॥ ૧૭ ॥ જા જીવડા જંજાળ મુકી દે, ધારણા ધારી મન; પછી હીમ્મત રાખીને બોલ્યો, દુષ્ટ સામો વચન ॥ ૧૮ ॥ એ આખલાના દીકરા તું, જો જે મહારા હાથ, મરવું તેમાં ડરવું નથી, યુદ્ધ કરૂ તુજ સાથ ॥ ૧૯ ॥ ધીક્કારછેરે દરોણગુરૂજી, હારેલા પાછા આવ્યા; મોટમપણું છુટી પડીયું, કેમ મનમાં નવ લાવ્યા ॥ ૨૦ ॥ ધીક્કાર છે રે કરણ રાજા, કરમહીણા કહાવ્યો; છતે છોકરે વાંજીઓ થયો, શું મોઢું લઈ આવ્યો ॥ ૨૧ ॥ તવ દરોણે કરણે નીચું ઘાલ્યું તવ કોપ્યો નર નાથ; શું જુઓછો જોદ્ધા માહારા, કહિ ઉપાડયો હાથ ॥ ૨૨ ॥ આયુધ્ધ લઈને મારવા માંડયો, અભેમન્યુને માર; ગુપ્તી ગેડી ગદાયો ફેંકે; તરકસ તીર તલવાર ॥ ૨૩ ॥ બાણ વછોડે મુમત તોડે, કુંવરને દે કષ્ટી; બારે મેઘની ધારા છુટે, તેમ કરી વ્રષ્ટી ॥ ૧૪ ॥ અભીમન્યુએ બાણ લઈને, દેવા માંડયો માર; પાછો ન પડતો વઢતો ને કનડતો, સુરાનો સરદાર ॥ ૨૫ ॥ તે સમે શેન્યાને વીશે, ભીમનો હાથી જેહ; મન મુકીને વઢવા લાગ્યા, ક્રોધભરેલા તેહ ॥ ૨૬ ॥ હાથી ધશીને મારવા દોડે વ્રકોદર જાય ખશી; પુંઠે જઈને પુછડું પકડે, માહા બળમાં દંત ડશી ॥ ૨૭ ॥ બળ કરી ગજ પુંછ છોડાવે ભીમપર કરે હડી; પગ વચેથી નીકળિ જાય, ભિમસેન નિચો પડિ ॥ ૨૮ ॥ એવિ રિતે લઢતા વઢતા, મેદાનમાં બેઉં ગયા; ખરેખરૂં એ યુધ્ધ જામ્યું, પરશેવા પુષ્કળ થયા ॥ ૨૯ ॥ તેજ સમે પાતાળ વિશે, તાડુકિને અરજુન; સામા સામી તે યુધ્ધ કરતા, કોપેલા ધુન ધુન ॥ ૩૦ ॥ તાડપુર ઉચોછે તાડુકિ દેશ ઘણેરો ધારે; મોહોટા મોહોટા પરવત લઈ, અરજુનજીને મારે ॥ ૩૧ ॥ અરજુનજી પણ બાણ ગ્રહીને, જોર કરે ભરપુર; વજરાસ્તરનું બાણ મારિને, પાહાડ કરે ચકચુર ॥ ૩૨ ॥ એવું વજરાસ્તર મારવાથી, પરવત મોટા ભાગે; તેના કટકે કટકા પડે, કૃષ્ણ પ્રભુને વાગે ॥ ૩૩ ॥ ભાણેજને મરાવવા માટે, પોતે ખાય છે માર; પારથ કેરા બાણ તાડુકી, ગણે નહી લગાર ॥ ૩૪ ॥ એવિ રિતે ત્રણે ઠેકાણે, યુધ્ધ મચ્યું અપાર; કુરૂક્ષેત્રમાં સરવે યોધ્ધા, દે

છે કુંવરપર માર ॥ ૩૫ ॥ અભીમન્યુ એકલો તે કયાં કયાં દ્રષ્ટી રાખે; એક તરફ યુધ્ધ કરે તો, બીજા વીંધી નાખે ॥ ૩૬ ॥ કુંવરને બહુ બાણ વાગે, તે નીસરે આરપાર; પછી કુંવર કાહાર થયો, મનમાં કર્યો વીચાર ॥ ૩૭ ॥ મોહાત્રતરનો મંત્ર ભણીને, બાણ અગણિતું લીધું; તેના ઉપર ધરમ કાકાનું પુન્યજ મુકી દીધું ॥ ૩૮ ॥ ફેર ફુંદડી ફરીને ફેંકયું, બહુ બળમાં બાણ એક; અગણીતા મંત્રને લીધે, બાણ થયાં અનેક ॥ ૩૯ ॥ તે બાણ સઉની રૂદીયામાં વાગ્યા,પ્રાણજ ઉંચા ચડીયા; ત્રધ જોબનને બાલ્યાવયના, ઢળી ઢળીને પડીયા ॥ ૪૦ ॥ તવ અભેમાને એમ ધાર્યું,ઘડી કેડે શું થાય દેહ માહારો હોય કે નવ હોય, તેવાત કેમ કળાય ॥ ૪૧ ॥ અત્યારે હાર્યા મુજથી પણ, જીત્યા એવું કહેશે; પણ છેવટ છોછવા પડયા તે, નીશાનો શી રહેશે ॥ ૪૨ ॥ એમ ધારી પવનાસ્તર મુકયું; સઉને નીશાની આપી; સરવે જનનિ ડાબી ગમની, મુછ અકેકી કાપી ॥ ૪૩ ॥ પછી પોતે ઉભો રહયોછે, એવે બે ઘડી થાય; જે જેની મુરછા વળે તે, જીવ લઇ નાશી જાય ॥૪૪॥ જઇજઇનેકોઠામાં પેસે;એમ ઊઠી ગયા સરવ;તે દેખીને અભેમન્યુના, મનમાં આવ્યો ગરવ ॥૪૫॥ કેવા સઉ હાર્યા માહારાથી; એમ થયો મનસુબો; રથપર ધનુશ ઉભુ રાખી, છેડે મુઠી દેઇ ઉભો ॥ ૪૬ ॥ ધનુષના છેડાપર મુઠી, મુઠી પરધર્યું ડાચું; વાંકો વળી હબચી દેઇ ઉભો કાળજડુ નહિકાચુ ॥ ૪૭ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુએ પાતાળ જાણ્યું; દાઝ્યું અંતઃકરણ; શા કારણથી ભાણેજ માહારો, પામતો નથી મરણ ॥ ૪૮ ॥ એમ કહી જોયું જ્ઞાન દ્રષ્ટી, પોતે જુગદાધાર; તવ સમજાયું રક્ષા કરે છે, કુન્તા સતીનો તાર ॥ ૪૯ ॥ વળણ ॥ રક્ષાનો જે તાર છે, કરે છે રક્ષાય; વદે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, શું કર્યું જાદવરાય.

કડવું ૫૩ રાગ સવઈયાનો.

વઇશમપાયે એણિપેરે બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, કુંવર મરણ મહિમાય ॥ ૧ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુએ એમ ધાર્યું, ચાહા તે મરે નથી; પણ રક્ષાનો તાર છે તેથી, એ મરવાનો નથી ॥ ૨ ॥ ગટોરગછે ધનુષ સરશો; વીંટી મુકયો છે તાર; તે તાર માહારે તોડવો પડશે, એમ કર્યો વીચાર ॥૩॥ આખું જગત જનમે મરે; તે સઉ માહારી ગતી; નાહાનું મહોટું મરે તે હું, નીમીત લેતો નથી ॥ ૪ ॥ કેધ

કોગળીયે, કોઇ ત્રીદોશે, કોઇ ક્ષઇ કોઇ તાવે; એવું નીમીતરોગને માથે, પણ મુજને નવ આવે ॥ ૫ ॥ આજ તો માહારે લેવુ પડશે, વીચાર્યું વિશ્વને ભુપ; એક સ્વરૂપે રથ હાંકે છે, બીજું ઉંદરનુ રૂપ ॥ ૬ ॥ ઉંદરનું રૂપ લઇને પોતે, પ્રથવીમાં પરવરીયા; અભેમન્યુના રથનીનીચે, આવીને ચાળા કરિયા ॥ ૭॥ આડા અવળા ઉંચા નિચા, કુદેછે ભગવાન તેની રમત જોવા લાગ્યો, અરજુનજીનો સંતાન ॥૮॥ તેમ તેમ પ્રભુ રમ્મત કરતા, રથે ચઢવા લાગે; અભીમન્યુ તવ સ્થીર ઉભો, રખેનેરમત ભાગે ॥ ૯ ॥ એવે એના ચરણ વચમાં આવ્યા વિસ્વના ભુપ; કુંવરે જાણ્યુ શું કરે છે, જોવા થયો તદરૂપ ॥ ૧૦ ॥ તેમ તેમ વિશેષ રમ્મત કરે, પોતે નંદકીશોર, આડી અવળી ખાય ગુલાટો, ચઢે ધનુષ નિ દોર ॥ ૧૧ ॥ નીચે ઉતરે ઉપર ચઢે, ભાણેજના એ દંભી; અભીમન્યુનો કાળ આવ્યો, તે, પોતે રહયોછે થંભી ॥૧૨ ॥ દોરાપરચઢતાઉપર ચાલ્યો, જ્યાં રક્ષાનો તાર, ટગટગ કુંવર જોયાકરેછે, અરજુનનો કુંવાર ॥ ૧૩ ॥ તે તાર દેખી ક્રષ્ણ પ્રભુને, રીસ ઘણેરી વ્યાપી; ચંચા દાબીને પડપંચા; તાંતણા સહીત કાપી ॥ ૧૪ ॥ એટલે ધનુશ તરછોડાયું છટકીને શીધું, થયું, અભીમન્યુની હબચીમાંથી, તાળવે પેશીગયું ॥૧૫॥ માથાપર એક હાથ નીકળીયું, તાળવું ફોડી બહાર, એ હેલકારાથી ઉછરીયો, ઉંચો માથોડાં ચાર ॥ ૧૬ ॥ આંખોના ડોળા લબ્ડી પડીયા, પ્રાણજ ઉંચો ચડીયો; હાથ પગોની નસો ખેંચાણી, તરફડી ભુમી પડીયો ॥ ૧૭ ॥ એવું દેખી જેદ્રથ બોલ્યો, છત્રપતી તમે જુઓ; આપણા માર્યા વીના એતો; અભીમન્યુ મુઓ ॥૧૮॥ દુરીયોધને ડોકુ કાઢી, કુંવર જોયો ભાળી; ગુરૂ પ્રત્યે કહેવા લાગ્યો, હું તો છું ભાગશાળી ॥ ૧૯ ॥ પછી ગાજી બોલ્યો, કયાં ગયા સહુ કુંવાર; આપણા ચારસેને ઇગણોતેર, ઝટપટ નીકળો બહાર ॥ ૨૦ ॥ જાવો જઇને એ છોકરાને, તરવારના દો ઝટકા, અંગ એનું અગની નવ પામે, તેવા કરી દો કટકા, ॥ ૨૧ ॥ એવિ આપી આગના કે, ઉપડીયા કુંવર; નવાણુ ભાઇના છોકરાએ, હાથ લીધા હથીઆર ॥ ૨૨ ॥ એટલે ગુરૂ દરોણ બોલ્યા, આ શું કરે નીચ કર્મ; મરતાને શીદ માર મરાવે, અતી થયો અધર્મ ॥૨૩॥ આ જગોએ આપણે કોઇ, ઉભા રહેવું નવ ઘટે; નાહાનામાં નાહાનું છોકરૂ મુઉં ચાલો મોહોટાને વટે ॥ ૨૪ ॥ દુરીયોધન કહે નહી મહારાજા, દાવ ખરા આદરવા; નીશાની એની હાથ ન આવે તેવા કટકા કરવા ॥ ૨૫ ॥ દરોણ કહે એ છોકરૂ એના, માબાપને લાકડે બળશે; તેમ છ-

તા અધર્મ કરે છે; તે ફળ તુજને મળશે ॥ ૨૬ ॥ દુષ્ટ કહે કે ભોગવી લઇશું, દીકરા તતપર થાવો; સાતમે હજાર આ કોઠાના, યોધ્ધા સાથેજાવો ॥ ૨૭ ॥ તવ ચારસેં અગણોતેર પુત્રો, નવાણુ ભાઇના જેહ સાતમા કોઠામાંથી નીકળીયા, મહા બળીયા સુતતેહ ॥ ૨૮ ॥ કરવત કહોવાડા તરવારો, કાપવા માટે લાગ્યા; તેમની સાથે સાત સહસ્ત્ર; યોધ્ધાઓ ચાલી આવ્યા ॥ ૨૯ ॥ ગભરાએલો કુંવર પડયો છે, મોઢેથી નવ બોલાય; ડોળા બે નીકળી પડેલા, નેત્રે નવ દેખાય ॥ ૩૦ ॥ તેને આવી દેવા માંડયા તરવારોના ઝટકા, કુંવરના લાંબા કર કરી; કુહાડીથી કરે કટકા ॥૩૧॥ અભેમન્યુ લાગ્યો તરફડવા; વેદના નવ વેઠાય; બોલાયનહી કે દેખાય નહી, મનમાં બહુ મુઝાય ॥ ૩૨ ॥ અરેરે મુને મરતાને મારે, દુષ્ટને દયા શાની; વગર મારયે ઘડીયે બે ઘડીએ, થવાની જીવનિ હાની ॥ ૩૩ ॥ એ રિતે મનમાં કલેશ કરતો, પરાણે આણે છે મરણ; સુતા સુતાં સુરે ભરાયો, ફેરવ્યો આઘો ચરણ ॥ ૩૪ ॥ એવામાં એક રથનું પીન્ડુ, અંગુઠે ખેંચ્યું આવ્યું; અંગુઠાપર જોર કરીને, તેને ચાક ચડાવ્યું ॥ ૩૫ ॥ પછી બળ બહુ કરીને નાખ્યું હોલવવા બધી રીસ, તે પીંડુ ચાક ચઢેલું ફરીયું, છેદયાં સહુનાં શીશ ॥ ૩૭ ॥ ચારસેંને ઇગણોતેર પુત્ર, કઉરવકેરા જેહ; ધડ મસ્તક જુદા થઇ થઇ, મરણ પામ્યા તેહ ॥ ૩૭ ॥ તેમની સાથે સાત હજાર, જોધ્ધાઓ પામ્યા મરણ તે દેખીને ખુસી થયું દરોણનું અંતઃકરણ ॥૩૮॥ જો દુરીયોધન અધરમ કેરાં, ફળ નીકળીયા ભારી; દુષ્ટ કહે તેમાં શું થયું, મુઆતો ખાસડે મારી ॥ ૩૯॥ નવાણુ ભાઇ રડવા લાગ્યા, ગુરૂ માહારાજા જુઓ; સરવેને મરાવવા રાજી, આ ભાઇ કેમ ન મુઓ ॥ ૪૦ ॥ દુષ્ટ કહે મારો પણ મુઓ, તેમાં શું વંશ જાશે; આપણ જો જીવતા હોઇશું તો, ઘણાએ દીકરા થાશે ॥૪૧॥ એવે અપછરા સ્વર્ગકેરી, વૈમાન લૈને આવી; અભીમન્યુનો જીવ કહાડી, પોપટ દીધો બનાવિ ॥૪૨॥ તેને લૈને સ્વગે ચાલી ખોળીયું રહ્યું ધરણ; હાલતો કુંવર બંધ થયો, દુષ્ટોએ જાણ્યું મરણ ॥ ૪૩ ॥ પછી છત્રપતી એમ બોલ્યો, આયુધ ઝાલો હાથે; જેદ્રથ બનેવી માહારા આ, કોઠો તમારે માથે ॥ ૪૪ ॥ મારે તમે એકલા જાવો; હીમત મનમાં રાખો, એ છોકરાના ખોળીઆના, કટકા કરી નાખો ॥ ૪૫ ॥ એટલે જેદ્રથ ખડગ લૈને, તરત નીકળીઓ બાહાર, અભીમન્યુના મદડાન જઇ, દેવા માંડયો માર ॥ ૪૬ ॥ પ્રભુએ જાણ્યુ ભાણેજ મુઓ, પછી કેવું કામ કીધું; હાથીનુંને દહીતનું ત્યાં, બળ હરીને લીધું

॥ ૪૭ ॥ એવામાં નંદન વાયનો દારૂણ દઇવત દાખ્યો; હાથીના બે ચરણ ઝાલી; તરત ચીરિ નાખ્યો ॥ ૪૮ ॥ એવે પાતાળમાં અરજુને, ફેંક્યું કાળજ્વર બાણ; તે બાણે તાડુકી કેશ, નીકળી ગયો પ્રાણ ॥૪૯॥ હાથીને મારી ભીમ નાઠો, એકલો કુંવર જાણિ; ભત્રીજાની સંભાળ લેવા, એ વાત મનમાં આણી ॥ ૫૦ ॥ જાયછે નાઠો મનસુબો માઠો, છલંગ મોટી ભરતો, શાતમા કોઠાની આગળ જોયો; જેદ્રથને ઘા કરતો ॥ ૫૧ ॥ કુંવરને રથમાં નવ દીઠો, મનમાં પ્રગટયો શોક; ઓરે અભેમાન દીકરા કહી, મુકી કારમી પોક ॥ ૫૨ ॥ જેદ્રથે તે પોક સુણિ, મન ભય થયા માઠા, પોતે તે સાતમા કોઠામાં, જે જે હતા તે નાઠા ॥ ૫૩ ॥ પછી રહ્યું અભીમન્યુનું, મડદુ ત્યાંને ત્યાંય; ભીમસેન દોડતો પાસે આવ્યો જોઇ કરે ત્રાય ત્રાય ॥ ૫૪ ॥ પાન્ડવ દળમાં શબ્દ ગયો તે, આવ્યું સઘળું લોક; મરણ જાણિ સરવના મનમાં; ઉપજીયો બહુ શોક ॥૫૫॥ દેહેરા તંબુએ ખબર પોહોચી, તવ નાઠાસઉ રડતા; ઓત્રા સુભદ્રા જાય, અભીમન્યુ જયાં પડયો છે, ત્યાં રડે સેન્યાય ॥ ૫૬ ॥ ત્યાં આવીને મડદુ દીઠું; પડતુ નાંખ્યું માંય; સુત સુભદ્રાએ ખોળે લીધો, રૂદીયા ફાટી તાંય ॥ ૫૮ ॥ જઇને તે ઘણું રડવા લાગ્યું, સરવના તનમાં તાપ; હઇયું ફાટે તેમ રડે છે. કરે બહુ વિલાપ ॥ ૫૯ ॥ વળણ ॥ સુભદ્રા બહુ વલવલે, પાસે ઓત્રા નાર, કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો, વીલાપનો વીસ્તાર.

કડવું ૫૪ રાગ પંઝાબનિ કાફીનો.

મારે જાયારે, જુલમ હાવો નવ કીજીએ, લાડકવાયારે. જનેતાને દગો નવ દીજીએ ॥ ૧ ॥ માહારા જાયારે, રઝળાવી રણમાં તેં મુજને; લાડકવાયારે, દયા ન આવી તુજને ॥ ૨ ॥ મુકી ઓત્રારે, હઇઆ ઉપર તેલ નાવડા, કોણ કહેશેરે, હવેથી મુજને માવડી ॥ ૩ ॥ નથી મુકયોરે, નીશાળે પુત્ર તુજને, ખોરે બેશીનેરે, કોણ કરશે લાડ મુજને ॥ ૪ ॥ રડી રડીનેરે ખાવા પીવા કોણ માગશે, માતા કહેતોરે, હુંગમાંથી કીયો જાગશે ॥ ૫ ॥ તુજ વીનારે, શું કરે ઓત્રા લાડકી; તુજ વીનારે વધારે પડી મહારી વાડકી ॥ ૬ ॥ ઓ સુવાળારે, આછા અમ્મર ક્યાં હોડસો; સેજે સુતારે, કાષ્ટમાં કેમ કરિ પોઢશો ॥ ૭ ॥ હવે આવશેરે પાતાળથી તાત તાહરો, તવ માગશેરે, કહેશે લાવો સુત માહરો ॥૮॥ તેવા વેળાએરે, આગળ કરૂં કીયો દીકરો, તું તો પોઢયોરે; રણમાં થઇને

બેફીકરો ॥ ૯ ॥ તાત તાહરોરે, દેશે મને ઘણુ દુખડુ; કહેશે વંઝારે, નહી જુએ માહારૂં મુખડુ કહેશે વંઝારે, નહી જુએ માહારૂ મુખડું. ॥ ૧૦ ॥ હાય બેટારે, રઝળાવિ માતા રાંકડી; કયાં દેખીશરે પુત્ર છબી તારી ફાંકડી ॥ ૧૧ ॥ ઓ દઇવડારે, કરમ માહારૂ કઠોર થયું, પુત્ર રૂપીરે; રત્ન રણમાં રોળાઇ ગયું ॥ ૧૨ ॥ ફુટયું ભવિશરે, ચકલું ચુંથાયું માહરૂ, ખોયુ રમકડું પ્રભુ શું બીગાડયું મેં તાહરૂ ॥૧૩॥ બેટા બોલોરે, કહી મુખ ઝાલી હલાવતી; લાડકવાયારે, કેમ દયા નથી આવતિ ॥ ૨૪ ॥ હાય શું થયુરે કહી રૂદીઆયે ચાંપતી; કરે ચુંબનરે, થરથર કાયા કાંપતી ॥ ૧૫ ॥ બેઉ નેત્રમાંરે, ચોધારી ધારા છુટતી, કેશ કાઢતીરે છાતી ને શીશ કુટતી ॥ ૧૭ ॥ છુટે રૂધીરરે; ચચરી ચીરાતી ચામડી;કુન્તા દ્રૂપતીરે; ધર્મ રડે ઘણુ તે ઘડી ॥૧૭॥ ગયોરગછ રડેરે,જે ડુચોમાં ખોડયો પડી ગઇ; મારી બુધ્ધીરે, ચોથે કોઠે કઠોરી થઇ ॥ ૮ ॥ વિરા મારારે,તારૂ બોલ્યું મેં મન ધર્યું; હું રીસાયોરે, એટલું ભુંડુ મેંતો કર્યું ॥૧૯॥ બંધુ બોલણોરે,તોપણ પોતાની ખાંચછે; સોધુસવળોરેપણહવે વીરો કયાંયછે ॥ ૨૦॥ એમ રડતોરે, પડતો ભુમીમાં દુખથી; ભીમ ગભરાયોરે બોલી શકયો નહી મુખથી ॥૨૧॥ આવશે અરજુનરે,તેને શું મોઢુ દેખાડીયે,તેના કરતાંરે, પહેલેથી કાયા પાડીયે ॥૨૨॥ વળણ ॥ એમ સર્વ જન ટળવળેરે,થાય ઘણાપરીતાપ;વદે વલ્લભ તેવે સમે,ઓત્રા કરેવિલાપ

કડવું ૫૫ ચાંદલીયાનો ગડીને ગાવો.

મુજ સામુ જરા જુઓ મારા કંથજી, સુનમુન થઇને કેમપડયાછો નાથજો; નથી હાલતા ચાલતા કે નથી બોલતા, શું કાંઇ આંટી તમને પડી દલ સાથજો; મુજ ॥ ટેક ॥ જો રીસાયા હો તો મનાવું નાવલા; પણ આ ત્રેળા શો મારો ઉપાયજો; દુખદરીઆમાં ડુબાડી તેં પીઉજી, તારા પહેલી કેમ ન પડી મુજ કાયજો, મુજ ॥ ૧ ॥ હાય હઇયામાં ઉઠે છે બહુ હોળીયો; બે ઘડી માટે શીદ કર્યો મેળાપ જો; કરમ માહારૂફુટી ગયું અત્યારથી; હાય રડયો મને કેમ ન ડંસ્યો સાપજો;મુજ ॥ ૨ ॥ નીરદય થઇને પોઢયા મુકી એકલી; કાળજડામાં કંઇ ન આવી દયાયજો નીરાધાર હું નારી તમારી નાવલા, કેવિ રીતે દીવસ મારા જાયજો, મુજ ॥ ૩ ॥ હોઉં ભુખી તરશી તે ખબર કોણ પુછશે, જોઇતું મુજને લાવી ને આપશે કોણ મુ; હઠ કરી માગવાનું માહારે ના રહ્યું, હઇયા ધારણ ભાગી ગઇ બધી હામ જો. મુજ ॥ ૪ ॥ કોની આગળ રડીને દુ-

ખડ્ગ, તમચીના મારારે દુખે ન હાજે કોયજો; હાયરે પાપી પ્રાણ તું કેમ જતો નથી, કહિ ઢળી પડી બેભાન અબળા હોય જો મુજ ॥ ૫ ॥ વ. લણ ॥ બેભાન થઇ ધરણી ઢળી, સરવ કરે ત્રાહ ત્રાહ; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, પાતાળમાં શું થાય.

કડવું ૫૬ રાગ સાખિનો.

વૈશમપાયન એણિપેર બોલ્યા, શુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, દરોણ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ પાતાળમાં પાપીને માર્યો, અરજુને જેવાર; તે સમે સહુ બ્રાહ્મણ આવ્યા, કરતા જેજેકાર ॥ ૨ ॥ વીપ્રાને પારથ પાય પડીયો, પછી માગી વીદાય; બ્રાહ્મણોએ આશીશ દેઇ દીધીછે આગનાય ॥૩॥ તવ પ્રથવીની પ્રાર્થના કીધી, અરજુને સામળીયા; બ્રાહ્મણોનું કષ્ટ કાપી, ભુમીમાં નીકળીયા ॥ ૫ ॥ જેવો રથ ભુમીમાં નીકળીયો, તેવા શુકન થાય કુડા; ધજા ઉપર કાગ બેઠા, ભયભાસ્યા બહુ ભુંડા ॥૫॥ અરજુન કહે આમ કેમ થાયે, ઓરે જુગજીવન; મને એવું ભાસેછે કાંઇ, કુંવરને વિઘન ॥૬॥ કૃષ્ણ કહે મુજને પણ ભાસે કેવિ થશે મહારી ગતી લ્યો પારથ તમે હાંકો,હું હાંકવાનો નથી ॥૧૭॥ એમ કહી પ્રભુ રથમાં સુતા, અરજુન અછોડા ઝાલ્યા,ચાબક મારીઅશ્વહંકાર્યા, વાયુવેગે તવ ચાલ્યા॥૮॥કુરૂક્ષેત્રની લગભગ આવ્યા,જાણ્યુ સેન્યને લોક;કોઇ ન કરશો અરજુન આવ્યા, આવ્યા પુનસ્લોક ॥૯॥ ધર્મ કહેત્રાં ટાકાઢી રડસો, પારથને થશે જાણ; તો તો આપઘાત કરવાનો, કાઢશે પોતાનોપ્રાણ॥૧૦॥ડાહ્યા ડાહ્યા દસવીશયોધ્ધા,અરજુન સામાજાવોએકા એક ચમકે નહીતેવીરીતેસમજાવી લાવો ॥૧૧॥ તવદસવિશજણસામાચાલ્યા સમજાવવા કામ કીધું; તે વેળા સેન્યામાં કુંવરને, વસ્ત્ર હેરાડી દીધું ॥ ૧૨ ॥ વાયુ વેગે દોડતા આવ્યા, રથના ઘોડા બળીયા; સમજાવવા સામા ગયેલા, જઇ તેમને મળીયા ॥ ૧૩ ॥ હાંહાં પારથ વિરા આવો નર કહે ઘરમાં કેમ, યોધ્ધા કહે કાંઇ ન ગભરાસો, સરવ કુશળ ખેમ ॥ ૧૪ ॥ એમ કહિને રથ રોકયો, અરજુન વેમે ભરીયો; માટે રાસ પરોણો મુકી રથ પરથી ઉતરીયો ॥ ૧૫ ॥ કોઇનો રોકયો એ ન રોકાયો દડબડ મુકી દોટ; પોતાનું જ્યાં સેન્યજ બેઠું, ત્યાં તે આવ્યો ચડીચોટ ॥ ૧૬ ॥ હાંહાં કહીને ધીરજ દેવા લાગ્યા સેન્યના લોક; સભદ્રાથી રેહેવાયું નહી, કારમી મુકી પોક ॥ ૨૭ ॥ અરજુને બધુ સેન્ય જોયું, આંસુ વહ્યા લોચન; પછી કહ્યું કે ઓ ગોઝારિ; લાવ્ય માહારો તન ॥ ૧૮ ॥

એમ કહીને પાશે ગયો, ભાગ્યું માહારૂં ઘરસુત્ર વસ્તર ઉઘેડી સબ જોયું તો, પોતાનો પુત્ર ॥ ૧૯ ॥ વળણ, પુત્ર દીઠો પોતા તણો, લાડવાયો અભેમાન; કહે વલ્લભ તે એહને બનિ ગયો બે ભાન.

કડવું ૫૭ રાગ કાફિ.

હાંરે બોલ્યા વઇશમપાયે વચન, તું તો સુણ જનમેજે રાજન; દીઠો દીકરો ને ગભરાટ ચઢીયો હાય કહી પ્રથવી પર પડીયો ॥ ૧ ॥ હાંરે માહારૂં કરમ ગયું આજ ખુટી, બધા ભવની આશાયો ટુટી હાંરે હું તો જાણતો હતો મન એવું; હાલ જેમ તેમ નભાવી લેવું. ॥ ૨ ॥ હાંરે માહારો આજ કાલમાં મોહોટો થાશે, તવ ઉપાધિ માહારી જાશે; હાંરે હતી આશા કે ભાગ્ય ભળશે; માહારો પુત્ર કાલ મને આવી મળશે ॥૩॥ હાંરે પછી બેલ થવાની માહરે; ચીતની ચીંતાસહુ ટળશેતે વારે; હાંરે એવી આશાએ કાહાડયા મેં દાહાડા, તેમાં નવગ્રહો પડયા આડા ॥ ૪ ॥ હાંરે કોઇ વીખ દેતો પીને પોઢું, ભાઇ ભાઇ કહેતાં સુકાતું મોઢું; હાંરે; માહારે કાલું કાલું બોલનારો હાય ઉડી ગયો પુત્ર પ્યારો ॥ ૫ ॥ હાંરે મન ધીરજનો દેનારો, સુરવીર સુત જશ લેનારો; હાંરે ખોળે બેશીને મીઠું ઓચરતો, ડાહી ડાહી વાતો બહુ કરતો ॥ ૬ ॥ હાંરે હતો નહાનો ને ડાહાપણ મોહોટું, મહારૂ જીવતર કરી ગયો ખોટું; હાંરે બેટા જનમ તણો તું નીરોગી, કેમ બાપને રાખ્યો વીયોગી; હાંરે દીકરા મોકલ્યો મને પાતાળ, હવે આશું કરી બેઠો બાળ ॥ ૮ ॥ હાંરે માહારે વાત તણો વીસરામ, કેમ સુતાછો દીકરા આમ; હારે એમ કહી કહીને ઢંઢોળે ખેંચી ખેંચીને લે ખોળે ॥ ૯ ॥ હાંરે તન સુભદ્રા ગ્રહી રાખે, નર નીસાસા બહુ નાંખે; હાંરે માહારો કુંવર કયાં કાળછારી, માહારૂ ઘર ઘાલ્યું ગોઝારી; હાંરે મને ગુટણીએથી બેસાડયો; બાપ બેટાનો વીયોગ પાડયો ॥ ૧૦ ॥ હાંરે તારૂં કરમ થયુ રે કઠોરૂં, શીદ યુધ્યે જવા દીધું છોરૂ; હાંરે તારૂ કાળું મોઢું શું લૈ બેઠી, નેસ પગલાની ઘરમાં પેઠી ॥ ૧૨ ॥ હાંરે મને કાઢી નાંખ્યો પ્રાણ બહાર, બળ્યું ઘરબારને સંસાર; હાંરે હવે પ્રાણ હું માહારો તજીશ, કહી પાશાણ પછાડયુ શીશ ॥ ૧૩ ॥ હાંરે બે ઉ ભુજે છાતી નાખી ઝુડી, બહુ રૂધીર છોળ્યો ઉડી; હાંરે પોતે મરવાની ઇચ્છા કીધી, એણે જીભડી દંતમાં લીધિ ॥ ૧૪ ॥ હારે તવ સહુ લોક ત્રાસે ચડીયા, ઝાલો ઝાલો કહા બાહાજી પડીયા; હાંરે હાય હાય સરવે સૈ

ન્ય ભાંખે, છાતી મુસ્તક કુટી નાંખે ॥ ૬૫ ॥ વળણ ત્રાસ ઘણો વ-
રતઇ ગયો, થઇ રહી કુટા કુટ; કહે વલ્લભ તેવે સમે, ત્રાસની લુટાલુટ.

કડવું ૫૮ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન, નરે મરવાની ધારણ કીધી, પોતે જીભડી દાંતમાં લીધી ॥૧॥ તવ કુન્તાને ધરમરાય જઇ બાઝ્યાં કરી હાય હાય;અરજુન તણું મુખ ઝાલી રાજા ધરમે આં ગળીયો ઘાલી ॥૨॥ એવે ક્રશણ પ્રભુએ વીચાર્યું, આતો અરજુને મરવું ધાર્યું; એતો આપઘાત કરીને મરશે, કોણ ભુ ભાર હલકો કરશે ॥ ૩ ॥ મને શેદેવનું વેણ નડશે, માહારે પણ જોડે મરવું પડશે; એમ જાણીને ચરીત્ર કીધું એક ભાલોડું બાણ લીધું. ॥ ૪ ॥

કડવું ૫૯ રાગ ઝડપનો દોહરો.

ભાલોડું ભગવાને લીધું, મારે જીવી શું કરવું; ભાણેજ મારો મરણ પામ્યો, માટે માહારે મરવું ॥ ૧ ॥ એમ કહિને પડતું નાંખ્યું, હઇઆમાં આનંદ; રડવા લાગ્યા કુટવા લાગ્યા, કીધો ફોકટ ફંદ ॥ ૨ ॥ કુદીને કટારી લીધી જીવિને શું કરૂં, આધારેરે આધારે હુ પેટ મારિ મરૂં. પુત્ર કરતાં પ્રભુ વ્હાલા, અરજુનને અપાર, એણે જાણ્યું મોહન મરશે, માહારા પ્રાણાધાર ॥ ૪ ॥ દીકરાને ભુલિ ગયોને, ચીંતા થઇ મન સાથ; હાં હાં તમને સોગન માહરા, કહી જઇ ઝાલ્યા હાથ, ॥ ૫ ॥ થવા કાળ હતું તે થયું, આપણ તે શું કરીયે; નથી ઉપાય આપણો શું, મુઆ પુઠે મરિયે ॥ ૬ ॥ ઓ માહારાજા ક્ષમા રાખો લાગુ તમને પાય, એટલે અરજુન પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે જાદવરાય ॥ ૭ ॥ મહારા મનમાં લાગત ઓછું, ભાગત નહિ મુજ ચરણ; પણ તમે મરવું ધાર્યું તે; આદરૂ મહારૂ મરણ ॥ ૮ ॥ જેમ જેમ તમે કલેશ કીધો, તેમ તેમ લાગ્યું માઠું; અરજુન કહે કાંઇ નહિ કરૂં, તમો ન કરશો કાઠું ॥ ૯ ॥ થવા કાળ હતુ તે થયું; ઓરે જુગજીવન; ભગવાનના મરણના ભયથી, પોતે વાળ્યું મન ॥૧૦॥ સાબાશ એનિ પ્રેમ ભક્તિને પુત્રથી પ્રભુ વાહાલો; એ રિતે કેમ વશ નવ થાયે, પોતે શ્રી નંદલાલો ॥ ૧૧ ॥ પછિ સરવે શાન્તિ રાખી. છાના રહ્યા લગાર; ત્યાં ચીના ખડકિને શબને, કર્યો અગની સંસ્કાર ॥ ૧૨ ॥ અસ્ત સરિતામાં વેવરાવ્યાં, સરવે કિધું સ્નાન; લોકક કરતા તંબુએ આવ્યા, અરજુન ભીમ ભગવાન.

॥૧૩॥ વલણ ॥ ડેરા તંબુ સહુ આવિયું, મનમાં ક્લેશ અપાર; સુનમુન સહુ બીરાજ્યા, વલ્લભ કહે વીસ્તાર.

કડવું ૬૦ રાગ સવઈયાનો.

વઇશંમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય;વિસ્તારિ તુજને સંભળાવું, દરોણ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ સનમુન થઈ સહુ તંબુએ બેઠા, શોક ભર્યા સહુ કોઇ; અનુચરે છાનામાના, કીધી ક્ષીપ્ર રસોઇ ॥૨॥ પછી બેચાર ડાહ્યા શેવક, ગયા પાંડવનિ પાસ; ઉઠો ખાવા કહવે મોહોડે, ભરીલો બબે ગ્રાસ ॥૩॥ તવ પ્રભુ કહે અરજુન ઉઠો, ઉઠો સઘળા વીર; કુન્તા ચાર ભાઈ દ્રૂપતી ઉઠી, ઉઠયા શામ સરીર ॥ ૪ ॥ એકલા અરજુન ઉઠતો નથી, તવ બોલ્યા ભગવાન; અરજુનજી તમે મુમત મુકો, વીચારો ઘટમાં જ્ઞાન ॥ ૪ ॥ કોના છોકરા કોની નારી, કોના માને બાપ કોના સગાં કોના વહાલાં, મીથ્યા સહુ સંતાપ ॥ ૬ ॥ જો હોય તમારો દીકરો તો, મુકીને કેમ જાય; કોનું કોઇ નથી સગું ભગનિ ભ્રાત કે માય ॥ ૭ ॥ મીથ્યા માહરો માહરો કરો છો, ખોટો મરો છો મથી; રડશો કે કળકળશો તોહે તે મળવાનો નથી ॥ ૮ ॥ જે જે ગયું તે પાછુ ન આવે, પુંઠે સગા બહુ રોતા, શપને દુર્લભ જે જાયછે તે, પાછું વાળી નથી જાતો ॥ ૯ ॥ રડી રડીને નેત્ર ખોશો, પણ પાછો નહી આવે: આજ ખાવા નહી ઉઠો એવું, કેટલા દાહાડા ફાવે. ॥૧૦॥ તમે ઉઠો તો સહુ ખાયે. ન થાવો એકલ મતે; જીવતું હોય તે જીવતા ગતે, મુઉ તે મુઆ ગતે ॥૧૧॥ તવ અરજુન કરજોડી બોલ્યો, સંદે માહારો નિસ્તરે; પ્રષ્ણ પુછુછું આત્મા ચેતન,મરે કે નવમરે ॥૧૨॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, સાંભળો શાસ્ત્રને વેદ;આત્માછે તે અખંડ અમ્મર, અહદંગ ને અછેદ ॥ ૧૩ ॥ એટલે અરજુને હાથ ઝાલ્યો, પ્રભુ દયા કાંઇ લાવો; અભેમન્યુનો આતમા કયાં છે, તે મુજને બતાવો ॥૧૪॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે શું જોવું છે, જે દેહ ગયો દગો; કહેશો તો બતાવીશ પણ તે, નહી થાય તમારો સગો ॥ ૧૫ ॥ જે જ્યાં જાયે તે ત્યાં નો થાયે, એછે અનાદીનો ચાલ; અરજુન કહે તે પણ જોશું, બતાવો નંદલાલ ॥૧૬॥ તે વિના તો અનજળ માહારે. લેવું નથી માહારાજ; અન જળ જો લેવરાવવું હોય તો દેખાડો આજને આજ ॥ ૧૭ ॥ મોહને જાણ્યું મુમત ઝાલ્યો, એવો છે સંતાન; એવું સમજી ઞરણા કરીને, મંગાવ્યું વઇમાન ॥ ૧૮ ॥ તવ સ્વરગેથી વઇમાન આવ્યું, બેઠા ગરૂડાગામી; અરજુનજીને સાથે લીધા; પોતે અંતરયામી ॥ ૧૯ ॥ એ

ટલે વૈમાન ઊડી ચાલ્યું, સ્વર્ગ સુદન પરવરીયા; અપછરાના મહેલની પાસે, વઇમાનથી ઉતરીયા ॥૨૦॥ પછી પ્રભુએ કહ્યું પારથને, સામા ભો વનમાં જાવો; પાંજરામાં પોપટરૂપે છે; તેને જઇ બોલાવો ॥૨૧॥ તવતે ધામમાં અરજુન ચાલ્યો, બોલતો મુખ વચન; ઓરે અભેમાન ઓરે અભેમાન તન ॥૨૨॥ કહેતો કહેતો ધામમાં આવ્યો, પોપટ જોયો સાર; અરજુન તેને કહેવા લાગ્યો, એ માહારા કુંવાર ॥ ૨૩ ॥ તવ પાંજરેથી પોપટ બોલ્યો,મુરખના સરદાર;જેમ ફાવે તેમ કેમ બોલેછે;નીકળઅહીંથી બાહાર ॥ ૨૪ ॥ પોપટનો એવો બોલ સુણી, અરજુન વદયો વાણ; અભે માન તું ખરો કે નહી, પરમેશ્વરની આણ ॥ ૨૫ ॥ એટલે પોપટ એમબોલ્યો, સુણ સતી સંતાન; મનુશ ખોળીયે હતો ત્યારે, હું નામ અભેમાન ॥૨૬॥ પ્રથમ અભેમાન હતો હું, ત્યારે તો તુજ તન; તારા વીર્યથીદેહ માહારો થયો હતો રાજન ॥ ૨૭ ॥ તે તારૂ ખોળીયું ત્યાં તે ત્યાં મુકયું, પંચભુતોની સાખ; તેને તેં અગની મુકીને, બાળી કીધું ખાખ॥૨૮॥ હવે દીકરા કહેતો આવ્યો, તેતો તારી ઠગાઈ; આત્મા તુજથી નહી ઉપજેલું ખોળીયાની સગાઇ ॥ ૨૯ ॥ જે તારાથી ઉપજ્યું તે, કહેવાય સગુ તારૂં, તુજથી ઉપજ્યુ તે ત્યાં મુકયું, હવે નહી તે માહારૂ ॥ ૩૦ ॥ તે નહિ માહારૂ તો હું નહિ તારો, સગપણ ગયું તુટી, સગાઇ મનાય શરીરની તે, શરીર ગયું છુટી ॥૩૧॥ સગપણ નહિ હવે માહારે તારે, કોણ બેટા કોણ બાપ; હવે બેટો કહાશ મને તો, નહિ રહે તારૂ માપ ॥ ૩૨ ॥ નર બોલ્યો આ શું કહે છે બેટા, કેમ બદલાયો આપ; પોપટ રૂપે અભેમાન બોલ્યો, તું બેટો ને હું બાપ. ॥૩૩॥ મેં ને તેં બહુ દેહ ધરેલા, પશુ પક્ષી કેરા; કીટ પતંગ કે વનસ્પતી, મનુશ કેટલી ફેરા ॥ ૩૪ ॥ કેટલી વેળા બાપ થયેલો, હું તારો ને તું મહારો; અનાદીથી રેંટ એવો, વારા ફરતી વારો ॥૩૪॥ મીથ્યા માયા તું સત્ય માને, કોઇ ન જાણીશ તારૂં; આગળ દીસે અજવાળું ને, દીવા પુઠે અંધારૂ ॥ ૩૬ ॥ જગતરૂપી જેલખાનું, ઘરરૂપી ઓરડીયો ગુનેગારરૂપી જીવ છે તે, દેહરૂપ બેડીમાં પડીયો ॥૩૭॥ બચે ચાર ચાર, કેદીને રહેવા, ઓરડી દે અકેક; તેમ એક ઘરમાં બચે ચાર ચાર, સગાં વસે વિવેક ॥૩૮॥ એક ઓરડામાં ભેગા કેદિ દુખ સુખની કરે વાતો,એક એકને દુખે દાજેને, એકએકનો સ્નેહી થાતો ॥૩૯॥એક એકની એ પક્ષ તાણે,એક એકપર હેતવાપે;એક એકનું માથુ દુખે તો, એક એકનું એ ચાંપે.॥૪૦॥ એવી રીતે સગાં વહાલાં, એક એકને દુખે દાઝે; એક એકનિ કરે ચાકરી સેવા, ઘડી હસે ઘડી બહાજે.

॥૪૧॥ જે કેદીને જેટલા દહાડાની, થઇ હોયે શજાય, તેની મુદત પુરિ થયે, બેડીથી છુટી જાય ॥ ૪૨ ॥ બેડી તુટી તવ જેલમાંથી નીકળે છે સરવથી; સ્નેહિ કેદી જેલમાં રહ્યા તેની, ખબર લેતો નથી ॥ ૪૩ ॥ તે રીતે જીવ દેહથી છુટી, નીકળ્યો જગત બહાર; પાછળના સગા વહાલાને, સંભારે નહિ લગાર ॥ ૪૪ ॥ પાછું વાળીને તે નવ જુએ, સંભારે નહિ કોઈ દિન; કેદીમાં આવવા બેડી પહેરવા, ધારે નહી કોઇ જન ॥ ૪૫ ॥ તેમ છતાં જાય બીજી બેડીમાં, તેમાં નહી ઉપાય, જ્યાંથી ત્યાંથી છુટી નાશે, જાવું ન ધારે ત્યાંય ॥૪૬॥ એ રીતે છે આ જગત કેદી તું નહી કોનો કો નહી તારૂં, જા ભાઇ નીકળ બહાર; આજથી સત્ય માનતો નહી, જુઠો આ સંસાર ॥ ૪૮ ॥ અરજુન કહે ખોળે રમાડયો, ખવરાવ્યું પીવરાવ્યું તને; બદલો વાળવાની આસાયે, મોહ ચડયો તો મને ॥ ૪૯ ॥ એટલે પોપટ રૂપે બોલ્યો, ફરીથી અભેમાન; પુત્ર પાસે બદલો વાળવા; ઇછે કોઇ નાદાન ॥ ૫૦ ॥ ચકલા ચકલી જેવાં પક્ષીપુત્રને પુષ્ટી આલે; જીવની પેઠે જાળવે ને, ચંચામાં લાવિ ઘાલે ॥ ૫૧ ॥ આશા રાખ્યા વણુ ઉછેરેછે; રક્ષણમાં નવ ચુકે, બચ્ચાંને હરતાં ફરતાં કરી પછીથી છુટાં મુકે, પણ તે બચ્ચાં તેની સંભાળ ના લે, તેનો નહી કાંઇ દ્વંશ; તેથી નાદાન મનુશ જાતી, હક રાખે હમેશ ॥૫૩॥ પરણ્યાને પાળે જણ્યા જીવાડે, તેમાં શાની નવાઇ; માબાપને માબાપના માબાપે, ઉછેર્યા કર સાહી ॥૫૪॥ માટે એમાં બદલો શાનો, બદલો લેવાધારે જેહ; જીવ ઉછેર્યાનું ફળ નહી તેને વાસના બંધન તેહ ॥૫૫॥ એવો બોધ અભેમાને કીધો; અરજુનને હેત આણી; તેથી પારથ સમજી ગયો, માયા મીથ્યા જાણી ॥૫૬॥ પછી મહેલમાંથી વળ્યો પાછો, ફેગટ સંસાર લાહાવો; કૃષ્ણ પ્રભુ કહે એ રે બનેવી, વઇમાનમાં તમે આવો ॥૫૭॥ અરજુન કહે કોનો બનોવ કોના સાળા તમો; બનેવિ બનેવિ કહી ફુલાવ્યો, તેથી ફુલી ગયા અમો ॥૫૮॥ સગાંવહાલાં સાચા માન્યા, સદમારગ નવ સુજ્યો, અભેમાનનો ઉપદેશ સુણ્યો, તે થકી આત્મા કંરૂજ્યો ॥૫૯॥ અમસ્થા આટલા દન કાઢયા; સત્ય માનીતી સગાઇ, સગામળી સંસારમાં રાખ્યો, તે હવે જાણી ઠગાઈ ॥૬૦॥ એમ કહી ઉદાસ થઇને, ઉભો ત્યાંને ત્યાય; આ સ્થળ ચકાવો થયો પુરો જેજે વઈકુંઠરાય ॥૬૧॥

॥વલણ॥ ચકાવો પુરણ હવો, સુણતાં પોહોચે કોડ; કહે વલ્લભ શ્રોતા સહુ, બોલો જે જે શ્રી રણછોડ.

જાહેર ખબર.

માહાભારતની કથા.

અઢાર પર્વ સાથે.

વ્યાસજી વલ્લભરામ સુરજરામ કથા કહે છે તે ચીત્ર સાથેની છપાઇને તૈયાર થઇ છે. તેની કીંમત રૂ. ૭-૦-૦ તથા ટપાલ ખર્ચ જુદુ આપવું પડશે, તેનાં પાનાં ૧૦૩૪ કદ રોયલ ૮પેજી છે.

૦-૧૨-૦ મચ્છવેધની કથા વલ્લભ વ્યાસની બનાવેલી ચીત્ર સાથની તૈયાર છે બીજા બનાવટી મચ્છવેધ નીકળ્યા છે, માટે કર્તાનું નામ જોઇ લેશો.

૦-૧૨-૦ સુરેખા હરણ વલ્લભ વ્યાસનું બનાવેલું તૈયાર છે.

૦-૧૨-૦ અભિમન્યુનો ચક્રાવો વલ્લભ વ્યાસનું બનાવેલા તૈયાર છે.

૧-૦-૦ પાંડવ અશ્વમેધ વલ્લભ વ્યાસનું બનાવેલું તૈયાર છે.

આ ઉપર લખેલ પુસ્તકો અમારે ત્યાંથી મળશે.

બુકસેલર અમરતલાલ લલુભાઇ ઠે. માણેકચોક—અમદાવાદ.

શા. માણેકલાલ ફકીરચંદ દવાવાળા.

ઠે० ત્રણ દરવાજા—અમદાવાદ.